

V

ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU INTERNATIONAL WORLD OF TURKS SYMPOSIUM OF SOCIAL SCIENCES

05-08 Ağustos 2021
Agust

Bakü - Azərbaycan

BİLDİRİ ÖZETLERİ

EDİTÖRLER:
DOÇ. DR. OSMAN KUBİLAY GÜL
DR. BERKER KURT
DR. CELAL CAN ÇAKMAKCI

AZERBAIJAN UNIVERSITY OF LANGUAGES
INSITUTE FOR THE WORLD OF TURKS

www.weltdertuerken.org ids2021baku@gmail.com www.adu.edu.az

**V. ULUSLARARASI TÜRKLERİN
DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER
SEMPOZYUMU
BİLDİRİ ÖZETLERİ**

05-08 Ağustos 2021

Bakü-Azerbaycan

**V. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI
SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
-BİLDİRİ ÖZETLERİ-**

Editörler / Editors

Doç. Dr. Osman Kubilay GÜL

Dr. Berker KURT

Dr. Celal Can ÇAKMAKCI

Kapak Tasarımı / Cover Design

Nuri İbrahim KARABUDAK

Bu kitap, 05-08 Ağustos 2021 tarihinde Türklerin Dünyası Enstitüsü ve Azerbaycan Diller Üniversitesi'nin ortaklığında düzenlenen V. Uluslararası Türklerin Dünyası Sosyal Bilimler Sempozyumunda sunulan bildirilerin özetlerini kapsamaktadır. Bildirilerin hukuki ve etik sorumluluğu yazarlarına aittir.

ISBN: 978-605-67570-8-2

Ankara – 2021

İçindekiler

Sempozyum Düzenleme Kurulu	vii
Bilim Kurulu.....	viii
Sempozyum Programı.....	x
BİLDİRİ ÖZETLERİ	xviii
ÇOCUK EDEBİYATI AÇISINDAN BİYOGRAFİK ROMAN	1
TÜRK RETORİK GELENEKLERİNİN İKİNCİ DİL DÜZYAZIMINA ETKİSİ: KARŞILAŞTIRMALI BİR DİLBİLİM ÇALIŞMASI	2
İTALYAN RESSAM DOMENICO GHIRLANDAIO'NUN İKİ ADET TABLOSUNDA TASVİRLenen TÜRK HALILARI VE RESİMSSEL ÖGELERLERDEKİ RENKLERLE BAĞLANTISI.....	3
MEHMET SADIK ARAN'IN DİASPORADAKİ POLİTİK FAALİYETİ VE EDEBİYATŞİNASLIĞI BAĞLAMINDA "KUTADGU BİLİĞ ÇALIŞMASI.....	4
ÇOCUK KALBİ ADLI ESERİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ	6
İSVİÇRE'DE YAŞAYAN TÜRK ÇOCUKLARIN TÜRKİYE'YE GİTTİKLERİNDE TÜRKÇE KONUŞMA VE TÜRK KÜLTÜRÜNE UYUM SAĞLAMA KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ.....	7
İSVİÇRE'DE YAŞAYAN TÜRKLERİN İSVİÇRE EĞİTİM SİSTEMİ İÇERİSİNDEKİ YERİ.....	8
GENCELİ NIZAMI'DEN ALIŞIR NEVA'YE TÜRKÇECİLİK	9
TÜRK DEVLETLERİNDEKİ BASIN KURULUŞLARINDA	11
KARABAĞ'IN İŞGALDEN KURTARILIŞ SÖYLEM ÖZELLİKLERİ	11
ATATÜRK'ÜN NUTKUNDA TÜRKÇENİN EĞİTİMİNİN.....	12
TÜRK DÜNYASININ BİRLİĞİNDEKİ İŞLEVLERİ	12
MEHMET AKİF ERSOY'UN ESERLERİNDE BALKAN İMGESİ.....	13
BƏXTİYAR VAHABZADƏ VƏ TÜRK DÜŞÜNCƏSİ	14
AFGANİSTAN'DA SON ELLİ YILDA ÇIKAN TÜRKÇE ESERLERİNİN ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA	15
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARINA GÖRE TÜRKİYE – AZERBAYCAN İLİŞKİLERİ AÇISINDAN TANAP PROJESİNİN ÖNEMİ.....	16
SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDE YEREL TARİH ÖGELERİNİN KULLANILMASI: AFŞİN ESHAB-I KEHF KÜLLİYESİ.....	18
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI ALGILARI	19
PEDAGOJİK FORMASYON EĞİTİMİ ALMIŞ ÖĞRENCİLERİN ÇEVRESEL VATANDAŞLIK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ	20
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МУЗЫКАЛЬНОЙ МЕТОДОЛОГИИ НА ОСНОВЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ ИГР	21
ПРОЕКТИРОВАНИЕ И РАЗВИТИЕ РАЗВИВАЮЩИХ ЦЕНТРОВ	22

ВЛИЯНИЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ ПРОЦЕСС УЧЕНИКОВ ЧЕРЕЗ ОРГАНИЗАЦИЮ МУЗЫКАЛЬНЫХ КРУЖКОВ	23
XIX ƏSR CƏNUBİ AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATINDA MƏSNƏVİ – MƏQTƏLLƏR	24
ПОВЫШЕНИЕ КВАЛИФИКАЦИИ БУДУЩИХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ МУЗЫКИ НА КУРСАХ ПРИКЛАДНОГО ОБУЧЕНИЯ.....	25
YAKUP KADRI'NİN HİKÂYELERİNDE SOSYAL DEĞİŞİM.....	26
YAKUP KADRI'NİN HİKÂYELERİNDE ÇOCUK PORTRERLERİ	27
AZERBAYCAN ÇOCUK EDEBİYATININ GELİŞİMİNDE ALİ SAMETLİ'NİN ROLÜ	28
TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK UZAKTAN ÖĞRETİMİNDE FIRSAT EŞİTLİĞİ	29
TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÇEVİRİMİÇİ ÖĞRETİMİNDE YAZMA BECERİSİNİN GELİŞTİRİLMESİ.....	30
BÜTÜNLEŞTİRİCİ YAZIM İLE MORFOLOJİ ÖĞRETİMİ	31
ÜNSİYİYƏTİN PRAQMATİK XÜSUSİYYƏTLƏRİ	33
AZERBAYCAN DİLİNİN ŞAMAHI LEHÇELERİNDE KULLANILAN ESKİ TÜRKÇE KELİMELERİ.....	35
ÜMMÜTÜRK DİLİNİN KORUNMASI VE ZENGİNLEŞTİRİLMESİNDE ORTAK BİR TÜRK DİLİ OLUŞTURMA İHTİYACI.....	36
"KUTADGU BİLİG"DEKİ BASİT FİİLLERİN ANLAMLI ÖZELLİKLERİ	38
BEKİR ÇOBANZADE'NİN ARAŞTIRMALARINDA TÜRK DİLLERİNİN ÖNEMLİ SORUNLARI	39
PSİKOLOGİYA TERMİNLƏRİNİN İŞLƏNMƏ XÜSUSİYYƏTLƏRİ.....	41
(AZƏRBAYCAN VƏ TÜRKİYƏ TÜRKÇƏLƏRİ ƏSASINDA).....	41
DÜTAR YÖNETİCİ SANATINDA TOPLULUKLARIN OLUŞUMU	43
HAREZM HALK DANSI: LAZGİ.....	44
GÖÇÜN KIPÇAKLARIN DİNİ İNANÇLARINA ETKİSİ.....	45
TÖVRATDA ADLARI KEÇƏN ETNONİMLƏR VƏ ONLARIN TÜRK DİLLƏRİNDƏ PARALELLİYİ.....	46
MAHMUT VE MERYEM ESERİNDE TARİHİ, SİYASİ VE DİNİ UNSURLAR	48
MÜASİR AZƏRBAYCAN DİLİ DƏRSLƏRİNDƏ FORMATİV QIYMƏTLƏNDİRMƏ	49
“CODEX CUMANICUS”UN DİLİ VƏ İMLA XÜSUSİYYƏTLƏRİ	51
DİLİN FUNKSIONAL STATUSU SOSİOLİNGVİSTİK TƏHLİL D	52
“KODEKS KUMANİKUS” ADLANDIRILMASI VƏ YAZILMA MƏQSƏDİ.....	53
İSLAMDAN ÖNCEKİ TÜRK FELSEFESİ VE TÜRK FİLOZOFLARI	54
КУЛЬТУРНЫЕ МЕТАФОРЫ: МЕТАФОРИЧЕСКАЯ РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ КОНЦЕПТА HİRS/ГЕБ	56
DESTAN VE MAKAM UYGUNLUĞU	57
“AD” KAVRAMININ SÖZLÜK BİRİMLERİNDE TEMSİLİ	58
THE EFFECT OF NEW TECHNOLOGIES ON DEVELOPING A SUSTAINABLE TOURISM MODEL AFTER COVID 19.....	59
NIGHT CLUB SECTOR AND ITS IMPACTS ON TOURISM.....	61

TURİZM FAKÜLTESİ HAZIRLIK SINIFI ÖĞRENCİLERİNİN YABANCI DİL ÖĞRENMEYE KARŞI TUTUM VE İSTATİSTİKLERİ	62
OKUL YÖNETİMİ VE SORUNLARI	63
COVID-19 PANDEMİSİNİN İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	64
İŞ HUKUKUNDA PSİKOLOJİK TACİZ	65
DETEKTİV ƏSƏRLƏRİN DİLİNDƏ SÖZ-CÜMLƏLƏRİN İŞLƏNMƏ XÜSUSİYYƏTLƏRİ	66
MÜSTƏQİLLİK DÖVRÜNDƏ AZƏRBAYCAN DİLİNİN LÜĞƏT TƏRKİBİNİN YENİ SÖZLƏR HESABINA İNKİŞAFI.....	67
KÜTLƏVİ İNFORMASIYA VASİTƏLƏRİNİN VƏ TEXNİKİ ƏDƏBİYYATIN TƏRCÜMƏSİNİN ÜSLUBİ ÖZƏLLİKLƏRİ.....	69
AZƏRBAYCAN DİLİ ÖĞRETİMİNDƏ KULLANILAN METOT VE TEKNİKLER	70
FİİL DEYİMSƏL BİRİMLER (MİR CELAL'İN NESİR ESERLERİNDE).....	71
THE STATE DEATH OF THE REPUBLIC OF CYPRUS IN 1963	72
ÇİN HALK CUMHURİYETİ VE JAPONYA İLİŞKİLERİ (1952-1972)	74
ŞÜREGEL'DE AKKOYUNLU VARLIĞI.....	75
KARAKOYUNLULARIN ŞÜREGEL BÖLGESİNDEKİ ETKİNLİKLERİ	76
2019 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN VE ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ	77
TÜRK DÜNYASININ ORTAK MİRASI OLARAK TÜRK DESTANLARI	78
LIU YUAN DESTANI VE TARİHİ ALT YAPISI	79
ÇİN XALQ RESPUBLİKASININ UYĞUR TÜRKLƏRİ İLƏ BAĞLI APARDIĞI DİL SİYASƏTİ	80
ESKİ TÜRK YAZITLARININ DİLİNDƏ BELİRTİLİ NESNENİN SÖZDİZİMSƏL İŞLEVLERİ ...	81
SOSYAL BİLİMLER ALANINDA AZƏRBAYCAN İLƏ İLGİLİ YAPILAN BİLİMSƏL ARAŞTIRMALARA YÖNELİK BİBLİYOMETRİK BİR ANALİZ: 2000-2020.....	82
TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE AZƏRBAYCAN CUMHURİYETİ ARASINDA 16 MART 1991 TARİHİNDE İMZALANAN TİCARİ VE EKONOMİK İŞBİRLİĞİ MUTABAKATI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME.....	84
DİZİ FİLMER VE TOPLUMSAL ETKİLERİ	85
YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDƏ AKADEMİK TÜRKÇE OKUMA METİNLERİNİN İNCELENMESİ	86
KÜLTÜR İLƏ İLGİLİ YAPILAN MAKALE ÇALIŞMALARINA İLİŞKİN BİR DEĞERLENDİRME.....	87
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN YEREL TARİH İLƏ İLGİLİ BİLGİ DÜZEYLERİ (TOKAT İLİ ÖRNEĞİ)	88
FEN BİLGİSİ EĞİTİMİNDE YÜKSEK LİSANS YAPMAKTA OLAN FEN BİLİMLERİ ÖĞRETMENLERİNİN OKUL DIŞI ÇEVRELERİN DERSLERDE KULLANIMINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ	89
OKUL DIŞI ÖĞRENME ORTAMLARININ FEN BİLİMLERİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMIYLA İLİŞKİLƏNDİRMƏSİNƏ YÖNELİK ÖRNEK UYGULAMA: KONYA TROPİKAL KELEBEK BAHÇESİ	90
İŞLEM VE İŞLEM ÖNCELİĞİNİN KURAMSAL TEMELLERİ	91

BİLİMSEL OKURYAZARLIK KONUSUNDA YÜRÜTÜLEN ARAŞTIRMALARIN BİBLİYOMETRİK İNCELEMESİ	92
ÖĞRENCİLERİN ARA TATİL UYGULAMASINA BAKIŞI	93
TÜRK İSTİSMAR (TURKSPLOITATION) SİNEMASI BAĞLAMINDA E.T. VE BADI FİLMLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ.....	94
MATEMATİK ÖĞRETMENİ ADAYLARININ ÇIKARMA VE BÖLME İŞLEMLERİNE İLİŞKİN FARKINDALIKLARININ İNCELENMESİ	96
ARAŞTIRMA TEMELLİ FİZİK LABORATUVARINDA BİÇİMLENDİRİCİ DEĞERLENDİRME	97
BİR FİZİK DENEYİNİN BİLİMSEL MUHAKEME BECERİLERİ İLE ZENGİNLEŞTİRİLMESİ .	98
ADAY İMAJI BAĞLAMINDA SEÇİM AFİŞLERİNİN ÇÖZÜMLENMESİ 2019	99
YEREL SEÇİMLERİ SİVAS ÖRNEĞİ.....	99
TEMEL DİL BECERİLERİNİN SINIFLANDIRILMASINA TEMATİK BİR BAKIŞ	100
YABANCI DİL ÖĞRETİM YÖNTEMLERİNİN MATERYAL ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	101
TÜRKİYE VE AZERBAYCAN’DA OKUTULAN COĞRAFYA ÖĞRETMENLİĞİ LİSANS PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI.....	102
TÜRKİYE İLE AZERBAYCAN EĞİTİMİNDE ORTAÖĞRETİM DÜZEYİ COĞRAFYA MÜFREDATININ KARŞILAŞTIRILMASI	103
SOSYAL BİLGİLERDE SÖZLÜ TARİH İLE İLGİLİ YAPILAN AKADEMİK ÇALIŞMALARIN İÇERİK ANALİZİ İLE İNCELENMESİ	105
TARİHSEL EMPATİYLE İLGİLİ OLARAK YAPILAN AKADEMİK ÇALIŞMALARIN İÇERİK ANALİZİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	106
TÜRKİYE’DE SON DÖNEM KALKINMA PLANLARINDA KÜLTÜR	107
ҚАЗАҚ ЖӘНЕ ТАТАР ТІЛДЕРІНДЕГІ ОПТАҚ ФРАЗЕОЛОГИЗМДЕРДІҢ ЭТНОМӘДЕНИ СИПАТЫ	108
TÜRKİYE VE AZERBAYCAN LİDERLERİNİN KONUŞMALARINDA BEDEN DİLİ	109
BULGARİSTAN TÜRKLERİN AZERBAYCAN’DA EĞİTİMİ	111
“SİRLƏR XƏZİNƏSİ”NDƏ NİZAMİNİN DÜNYAYA BAXIŞI.....	112
AZERBAYCAN TÜRKÇESİNDE ZARF TÜRETME YÖNTEMLERİ	113
TÜRK LEHÇELERİNDE BAZI ARKAİK EKLERİN ZARF TÜRETMEDE ROLÜ	114
PRAQMATİKA	115

Sempozyum Düzenleme Kurulu

Sempozyum Başkanı

Prof. Dr. Necati DEMİR

Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi – Türklerin Dünyası Enstitüsü Başkanı

Onur Kurulu

Prof. Dr. Kemal Abdulla

Azerbaycan Diller Üniversitesi Rektörü

Düzenleme Kurulu Başkanı

Doç. Dr. Osman Kubilay GÜL

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Öğretim Üyesi

Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Erdoğan ALTINKAYNAK

Ardahan Üniversitesi Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Fahrettin Veyselli

Azerbaycan Diller Üniversitesi Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Mehmet Şükrü GÜZEL

İsviçre Barış ve Uzlaşma Araştırmaları Merkezi Kurucu Başkanı

Prof. Dr. Novruz Memmedov

Azerbaycan Diller Üniversitesi Öğretim Üyesi

Doç. Dr. Jale Garibova

Azerbaycan Diller Üniversitesi Öğretim Üyesi

Dr. Berker KURT

Akdeniz Üniversitesi Öğretim Üyesi

Dr. Celal Can ÇAKMAKCI

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Öğretim Üyesi

Genel Koordinatör

Dr. Celal Can ÇAKMAKCI

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Öğretim Üyesi

Bilim Kurulu

Adı Soyadı	Görev Yeri
Prof. Dr. Adem ÖGER	Nevşehir Hacı Bektaş Üniversitesi
Prof. Dr. Bahar GÜNEŞ	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Batir MATYAKUBOV	Yunus Recebi Özbek Milli Müzik Sanatı Enstitüsü / Özbekistan
Prof. Dr. Bülent AKSOY	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Cavit YEŞİLYURT	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Fahrettin VEYSELLİ	Azerbaycan Diller Üniversitesi / Azerbaycan
Prof. Dr. İsmail KIVRIM	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Prof. Dr. Kürşat ÖNCÜL	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Prof. Dr. Mahmut ÇELİK	Gotse Delçev Üniversitesi / Kuzey Makedonya
Prof. Dr. Mustafa SEVER	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa TALAS	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Prof. Dr. Novruz MEMMEDOV	Azerbaycan Diller Üniversitesi / Azerbaycan
Prof. Dr. Ramazan GAFARLI	Azerbaycan Millî İlimler Akademisi / Azerbaycan
Prof. Dr. Sultan Murat TOPÇU	Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Ufuk KARAKUŞ	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Zeki BOYRAZ	İnönü Üniversitesi
Doç. Dr. Atilla JORMA	Gotse Delçev Üniversitesi / Kuzey Makedonya
Doç. Dr. Aybeniz HÜSEYNOVA	Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi / Azerbaycan
Doç. Dr. Bahar GÜNEŞ	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Doç. Dr. Elçin İBRAHİMOV	Azerbaycan Millî İlimler Akademisi / Azerbaycan
Doç. Dr. Erkan YEŞİLTAŞ	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Doç. Dr. Esra Nur TİRYAKİ	Mustafa Kemal Üniversitesi
Doç. Dr. Faik ELEKBERLİ	Azerbaycan Millî İlimler Akademisi / Azerbaycan
Doç. Dr. Gül Banu DUMAN	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
Doç. Dr. Gülbehrem MOLOTOVA	Suleymenov Şarkiyat Enstitüsü / Kazakistan
Doç. Dr. Irina POKROVSKA	Taras Shevchenko Uluslararası Üni. / Ukrayna
Doç. Dr. İlhan UÇAR	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Jale GARİBOVA	Azerbaycan Diller Üniversitesi
Doç. Dr. Kemalettin DENİZ	Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Liudmila FEDOTOVA	Komrat Devlet Üniversitesi / Moldova
Doç. Dr. Mehmet Ali EROĞLU	Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Necati CİZRELİOĞLULARI	Kıbrıs İlim Üniversitesi / KKTC
Doç. Dr. Mehmet ÖZMENLİ	Giresun Üniversitesi
Doç. Dr. Mehriban ALİZADA	Bakü Devlet Üniversitesi / Azerbaycan
Doç. Dr. Mevlüt GÜLMEZ	Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. Nabat JAFAROVA	Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi / Azerbaycan
Doç. Dr. Oksana SORONİKA	Çuvaş Devlet Üniversitesi / Çuvaşistan
Doç. Dr. Onur BEKİROĞLU	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Doç. Dr. Osman Kubilay GÜL	Cumhuriyet Üniversitesi
Doç. Dr. Osman YILDIZ	Kıbrıs İlim Üniversitesi / KKTC
Doç. Dr. Paki KÜÇÜKER	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Qaliba HACİYEVA	Nahcivan Devlet Üniversitesi / Azerbaycan
Doç. Dr. Selman ABLAK	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Doç. Dr. Tudora ARNAUT	Taras Shevchenko Üniversitesi / Ukrayna
Doç. Dr. Türker KURT	Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Ümit EKER	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet AYTAÇ	Adnan Menderes Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Berker KURT	Akdeniz Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Celal Can ÇAKMAKCI	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Cengiz KARATAŞ	Yıldırım Bayezit Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ergun ACAR	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gürkan Fırat SAYLAN	Giresun Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi İclal GÖKKUŞ	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Levent DOĞAN	Trakya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa TATÇI	Gazi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Olga PIŞNÖHA	Taras Shevchenko Uluslararası Üniversitesi / Ukrayna
Dr. Öğr. Üyesi Onur TAYDAŞ	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Remzi AYDIN	Erciyes Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Hayrettin PARLAKYILDIZ	Kıbrıs İlim Üniversitesi / KKTC
Dr. Murat SARIBAŞ	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Sempozyum Programı
V. ULUSLARARASI TÜRKLERİN
DÜNYASI
SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU

**V. INTERNATIONAL WORLD OF TURKS SYMPOSIUM OF
SOCIAL SCIENCES**

05-08 Ağustos 2021

Bakü-Azerbaycan

(YÜZ YÜZE-ÇEVİRİM İÇİ)

PROGRAM

05.08.2021	
AÇILIŞ	
AÇILIŞ KONFERANSI	
09.30-10.00	Prof. Dr. Özgür Kasım AYDEMİR Türk Dünyasında Medya Birliği ve Kültür Kodları

1. OTURUMLAR

I. SALON

10.00 – 10.55	Oturum Başkanı: Prof. Dr. Gıyasettin AYTAŞ	Prof. Dr. Gıyasettin AYTAŞ Çocuk Edebiyatı Açısından Biyografik Roman
		Dr. Öğr. Üyesi Eda Başak HANCI AZİZOĞLU Türk Retorik Geleneklerinin İkinci Dil Düzyazımına Etkisi: Karşılaştırmalı Bir Dilbilim Çalışması
		Dr. Öğr. Üyesi Ahmet AYTAÇ İtalyan Ressam Domenico Ghirlandaio'nun İki Adet Tablosunda Tasvirilen Türk Halıları ve Resimsel Öğelerdeki Renklerle Bağlantısı
		Nurten REMZİ Bulgaristan Türklerin Azerbaycan'da Eğitimi

II. SALON

10.00 – 10.55	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Esra Nur TİRYAKİ	Arş. Gör. Sevil İREVANLI Mehmet Sadık Aran'ın Diasporadaki Politik Faaliyeti ve Edebiyatşinaslığı Bağlamında "Kutadgu Bilig Çalışması
		Doç. Dr. Esra Nur TİRYAKİ Çocuk Kalbi Adlı Eserin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi
		Dr. Murat SARIBAŞ İsviçre'de Yaşayan Türk Çocukların Türkiye'ye Gittiklerinde Türkçe Konuşma ve Türk Kültürüne Uyum Sağlama Konusundaki Görüşlerinin Belirlenmesi
		Dr. Murat SARIBAŞ İsviçre'de Yaşayan Türklerin İsviçre Eğitim Sistemi İçerisindeki Yeri
		Doç. Dr. Attila JORMA Genceli Nizami'den Ali Şir Nevai'ye Türkçecilik

III. SALON

10.00 – 10.55	Oturum Başkanı: Prof. Dr. Özgür Kasım AYDEMİR	Prof. Dr. Özgür Kasım AYDEMİR Türk Devletlerindeki Basın Kuruluşlarında Karabağ'ın İşgalden Kurtarılış Söylem Özellikleri
		Öğr. Gör. Nermin ER AYDEMİR Atatürk'ün Nutkunda Türkçenin Eğitiminin Türk Dünyasının Birliğindeki İşlevleri
		Dr. Öğr. Üyesi Taner GÜÇLÜTÜRK Mehmet Akif Ersoy'un Eserlerinde Balkan İmgesi
		Doktora Öğrencisi Günəş QULİYEVA Bahtiyat Vahapzade ve Türk Düşüncesi

		Öğr. Gör. Firuz FEVZİ Afganistan’da Son Elli Yılda Çıkan Türkçe Eserlerinin Üzerine Bir Araştırma
--	--	---

IV. SALON

13.00-13.55	Oturum Başkanı : Doç. Dr. Osman ÇEPNİ	Yüksek Lisans Öğrencisi Funda ALGUR ÇALIŞKAN Prof. Dr. Asım ÇOBAN Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Türkiye -Azerbaycan İlişkileri Açısından TANAP Projesinin Önemi
		Arş. Gör. Muhammet ÖZDEN Sosyal Bilgiler Dersinde Yerel Tarih Öğelerin Kullanılması: Afşin Eshabı-L Kehf Örneği
		Doç. Dr. Osman ÇEPNİ Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sivil Toplum Kuruluşları Algıları
		Doç. Dr. Osman ÇEPNİ Pedagojik Formasyon Eğitimi Almış Öğrencilerin Çevresel Vatandaşlık Düzeylerinin İncelenmesi

2. OTURUMLAR

I. SALON

11.00 - 11.55	Oturum Başkanı: Öğr. Üyesi İzzat MATYAKUBOV	Kıdemli Öğretim Görevlisi Mizamova HULKAR Совершенствование Музыкальной Методологии На Основе Национальных Игр
		Kıdemli Öğretmen Rizayeva MUNİSHON Проектирование И Развитие Развивающих Центров
		Kıdemli Öğretmen Amanova DURDONA Влияние На Образовательный Процесс Учеников Через Организацию Музыкальных Кружков
		Arş. Gör. Efsane İSMAYILOVA XIX Əsr Cənubi Azərbaycan Ədəbiyyatında Məsnəvi – Məqtəllər
		Öğr. Üyesi İzzat MATYAKUBOV Повышение квалификации будущих преподавателей музыки на курсах прикладного обучения

II. SALON

11.00-11.55	Oturum Başkanı: Prof. Dr. Hüseyin DOĞRAMACIOĞLU	Prof. Dr. Hüseyin DOĞRAMACIOĞLU Prof. Dr. Nuran ÖZLÜK Yakup Kadri’nin Hikâyelerinde Sosyal Değişim
		Prof. Dr. Hüseyin DOĞRAMACIOĞLU Prof. Dr. Nuran ÖZLÜK Yakup Kadri'nin Hikâyelerinde Çocuk Portreleri
		Dr. Öğr. Üyesi Rövsen MEMMEDOV Azerbaycan Çocuk Edebiyatının Gelişiminde Ali Sametli’nin Rolü
		Doç. Dr. Ahad JAVADOV “Sırlar Xəzinəsi”ndə Nizaminin Dünyaya Baxışı

III. SALON

11.00-11.55	Oturum Başkanı : Doç. Dr. Gül Banu DUMAN	Doç. Dr. Gül Banu DUMAN – Doktora Öğrencisi Yalçın YURDAKUL Türkçenin Yabancı Dil Olarak Uzaktan Öğretiminde Fırsat Eşitliği
		Doç. Dr. Gül Banu DUMAN – Doktora Öğrencisi Yalçın YURDAKUL Türkçenin Yabancı Dil Olarak Çevrimiçi Öğretiminde Yazma Becerisinin Geliştirilmesi
		Doç. Dr. Nabat JAFAROVA Bütünleştirici Yazım ile Morfoloji Öğretimi
		Doç. Dr. Lalə QURBANOVA Ünsiyyətin Praqmatik Xüsusiyyətləri
		Doç. Dr. Lalə QURBANOVA Praqmatika Pragmatics

IV. SALON

11.00-11.55	Oturum Başkanı: Prof. Dr. Senuber ABDULLAYEVA	Prof. Dr. Senuber ABDULLAYEVA Azerbaycan Türkçesinde Zarf Türetme Yöntemleri
		Müəllim Sənubər ŞÜKÜROVA Azerbaycan Dilinin Şamalı Lehçelerinde Kullanılan Eski Türkçe Kelimeleri
		Müəllim Səkinəxanım XASIYEVA Ümumtürk Dilinin Korunması və Zenginləşdirilməsində Ortak Bir Türk Dili Oluşturma İhtiyacı
		Prof. Dr. Senuber ABDULLAYEVA Türk Lehçelerinde Bazı Arkaik Eklerin Zarf Türetmede Rolü

3. OTURUMLAR

I. SALON

12.00-12.55	Oturum Başkanı: Prof. Dr. Senuber ABDULLAYEVA	Arş. Gör. Firuze SADIQOVA Kutadgu Biligdeki Basit Fiillerin Anlamli Özellikleri
		Arş. Gör. Pervin EYVAZOV Türk Dillerinin Önemli Sorunları Bekir Çobanzade'nin Araştırmalarında
		Prof. Dr. Senuber ABDULLAYEVA Türk Lehçelerinde Bazı Arkaik Eklerin Zarf Türetmede Rolü
		Arş. Gör. Ramil BAYRAMOV Psixologiya Terminlərinin İşlənmə Xüsusiyyətləri (Azərbaycan Və Türkiyə Türkcələri Əsasında)

II. SALON

12.00-12.55	Oturum Başkanı: Öğretim Görevlisi Nasiba MİRZAYEVA	Мўминова Зулфияхон ИБРОҲИМОВНА Dütar Yönetici Sanatında Topluluklarının Oluşumu
		Yüksek Lisans Öğrencisi Şahsenem BOTİROVA Harezmi Halk Dansı: Lazgi Folk Dance Of Khorezm: Lazgi
		Öğretim Görevlisi Nasiba MİRZAYEVA Göçün Kıpçakların Dini İnançlarına Etkisi

		Doktora Öğrencisi Böyükxanım ƏSGƏROVA Tövratda Adları Keçən Etnonimlər Və Onların Türk Dillərində Paralelliyi
		Qemer EHMEDOVA Mahmut ve Meryem Eserinde Tarihi, Siyasi ve Dini Unsurlar

III. SALON

12.00-12.55	Oturum Başkanı: Prof. Dr. Senuber ABDULLAYEVA	Prof. Dr. Senuber ABDULLAYEVA Türk Lehçelerinde Bazı Arkaik Eklerin Zarf Türetmede Rolü
		Kıdemli Okutman Aynure BAGİROVA Müasir Azərbaycan Dili Dərslərində Formativ Qiymətləndirmə
		Doktora Öğrencisi Lalə RASULOVA “Codex Cumanicus” Un Dili və İmla Xüsusiyyətləri
		Muallim Anar FARAJOV Dilin Funksional Statusu Sosiolingvistik Təhlildə
		Doktora Öğrencisi Aynur SAYDOVA “Kodeks Kumanikus” Adlandırılması Və Yazılma Məqsədi

IV. SALON

12.00-12.55	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Faik ELEKBERLİ	Doç. Dr. Faik ELEKBERLİ İslam’dan Önceki Türk Felsefesi və Türk Filozofları
		Doç. Dr. Səbinə SÜLEYMANOVA Kültürel Metaforlar: Hirs/Theb Kavramının Mecazi Temsili
		Ahad JAVADOV “Sirlər Xəzinəsi” ndə Nizaminin Dünyaya Baxışı
		Öğretim Görevlisi Batir MATYAKUBOV Destan və Makam Uyğunluğu
		Yüksek Lisans Öğrencisi Zeynəb ƏSKƏROVA “Ad” Kavramının Sözlük Birimlerinde Temsili

4. OTURUMLAR

I. SALON

13.00-13.55	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Mehmet Necati CİZRELİOĞULLARI	Yrd. Doç. Dr. Mürüde ERTAÇ - Dr. Mete Ünal GİRGEN Rizvon SULEİMANOV The Effect of New Technologies on Developing a Sustainable Tourism Model After Covid 19
		Yrd. Doç. Dr. Mürüde ERTAÇ - Dr. Mete Ünal GİRGEN, Mbiydzennyuy George TAH KPUNTİR Night Club Sector and Its Impacts on Tourism
		Doç. Dr. Mehmet Necati CİZRELİOĞULLARI Öğr. Gör. Sevsem GÜL Turizm Fakültesi Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Yabancı Dil Öğrenmeye Karşı Tutum ve İstekleri
		Öğr. Gör. Tugay YAZGAN Okul Yönetimi ve Sorunları

		Yrd. Doç. Dr. Nafiya GÜDEN Öğretim Görevlisi Uğur KIROĞLU COVID-19 Pandemisinin İnsan Kaynakları Yönetimi Üzerindeki Etkisi
		Arş. Gör. Ege CİNGİL İş Hukukunda Psikolojik Taciz

II. SALON

13.00-13.55	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Aybeniz HUSEYNOVA	Samirə ƏHMƏDOVA Detektiv Əsərlərin Dilində Söz-Cümlələrin İşlənmə Xüsusiyyətləri
		Doç. Dr. Mehriban ƏLİZADƏ Müstəqillik Dövründə Azərbaycan Dilinin Lüğət Tərkibinin Yeni Sözlər Hesabına İnkişafı
		Doktora Öğrencisi Ülviyyə ƏLİYEVƏ Stylistic Features of Translation of Mass Media and Technical Literature
		Doç. Dr. Aybeniz HUSEYNOVA Azərbaycan Dili Öğretiminde Kullanılan Metot ve Teknikler
		Ülkər SƏLİM Fiil Deyimsel Birimlər (Mir Celal'in Nesir Eserlerinde)

III. SALON

13.00-13.55	Oturum Başkanı: Prof. Dr. Mehmet Şükrü GÜZEL	Prof. Dr. Mehmet Şükrü GÜZEL Kıbrıs Cumhuriyeti'nin 1963 Yılında ki Devlet Ölümü
		Doktora Öğrencisi Olzhas KUANBAY Çin Halk Cumhuriyeti ve Japonya İlişkileri (1952-1972)
		Doç. Dr. Mehmet ÖZMENLİ Şüregel'de Akkoyunlu Varlığı
		Doç. Dr. Mehmet ÖZMENLİ Karakoyunluların Şüregel Bölgesindeki Varlıkları
		Doktora Öğrencisi Aslı UYSAL 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın ve Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Dil Bilgisi Öğretimi Açısından İncelenmesi

06.08.2021	
2. GÜN AÇILIŞ KONFERANSI	
10.30 - 11.30	Prof. Dr. Necati DEMİR Türk Dünyasının Ortak Mirası Olarak Türk Destanları

SALON

12.00 – 13.30	Oturum Başkanı : Prof. Dr. Necati DEMİR	Prof. Dr. Necati DEMİR Liu Yuan Destanı ve Tarihî Alt Yapısı
		Doç. Dr. Elçin İBRAHİMOV Çin Xalq Respublikasının Uyğur Türkləri ilə Bağlı Apardığı Dil Siyasəti
		Şahnaz KAMALOVA Eski Türk Yazıtlarının Dilinde Belirtili Nesnenin Sözdizimsel İşlevleri

		Doç. Dr. Osman Kubilay GÜL – Doç. Dr. Erkan YEŞİLTAS Sosyal Bilimler Alanında Azerbaycan ile İlgili Yapılan Bilimsel Araştırmalara Yönelik Biyometrik Bir Analiz: 2000-2020
		Doç. Dr. Erkan YEŞİLTAS – Doç. Dr. Osman Kubilay GÜL Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında 16 Mart 1991 Tarihinde Imzalanan Ticari Ve Ekonomik İşbirliği Mutabakatı Üzerine Bir Değerlendirme
		Prof. Dr. Mustafa SEVER Dizi Filmler ve Toplumsal Etkileri
		Öğr Gör. Selin Asya YAŞAR Yabancılar Türkçe Öğretiminde Akademik Türkçe Okuma Metinlerinin İncelenmesi

I. SALON

13.00 – 13.55	Oturum Başkanı : Prof. Dr. Ömer Faruk SÖNMEZ	Prof. Dr. Ömer Faruk SÖNMEZ Kültür ile İlgili Yapılan Makale Çalışmalarına İlişkin Bir Değerlendirme
		Prof. Dr. Ömer Faruk SÖNMEZ Üniversite Öğrencilerinin Yerel Tarih ile İlgili Bilgi Düzeyleri (Tokat İli Örneği)
		Prof. Dr. Aykut Emre BOZDOĞAN Okan SOLAKCI Fen Bilgisi Eğitiminde Yüksek Lisans Yapmakta Olan Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Okul Dışı Çevrelerin Derslerde Kullanımına Yönelik Görüşleri
		Büşra Cansu ŞAHİN Prof. Dr. Aykut Emre BOZDOĞAN Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programıyla İlişkilendirilmesine Yönelik Örnek Uygulama: Konya Tropikal Kelebek Bahçesi
		Doç. Dr. Adem ŞAHİN İşlem ve İşlem Önceliğinin Kuramsal Temelleri

I. SALON

14.00 – 14.55	Oturum Başkanı : Doç. Dr. Yasin GÖKBULUT	Doç. Dr. Yasin GÖKBULUT Doç. Dr. Menşure ALKIŞ KÜÇÜKAYDIN Bilimsel Okuryazarlık Konusunda Yürütülen Araştırmaların Bibliyometrik İncelemesi
		Doç. Dr. Yasin GÖKBULUT Yüksek Lisans Öğrencisi Ruhi EROĞLU Öğrencilerin Ara Tatil Uygulamasına Bakışı
		Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Sefa DOĞRU Dr. Öğr. Üyesi Onur TAYDAŞ Türk İstismar (Turksplotation) Sineması Bağlamında E.T. ve Badi Filmlerinin Karşılaştırmalı Analizi
		Doç. Dr. Adem ŞAHİN Matematik Öğretmeni Adaylarının Çıkarma ve Bölme İşlemlerine İlişkin Farkındalıklarının İncelenmesi

I. SALON

16.00 – 16.55	Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Cezmi ÜNAL	Dr. Öğr. Üyesi Cezmi ÜNAL Araştırma Temelli Fizik Laboratuvarında Biçimlendirici Değerlendirme
		Dr. Öğr. Üyesi Cezmi ÜNAL Bir Fizik Deneyinin Bilimsel Muhakeme Becerileri ile Zenginleştirilmesi
		Yüksek Lisans Öğrencisi Seher KAVAK Dr. Öğr. Üyesi Onur TAYDAŞ Aday İmajı Bağlamında Seçim Afişlerinin Çözümlemesi 2019 Yerel Seçimleri Sivas Örneği
		Dr. Öğr. Üyesi Berker KURT Dil Becerilerinin Sınıflandırılmasına Tematik Bir Bakış
		Dr. Öğr. Üyesi Berker KURT Yabancı Dil Öğretim Yöntemlerinin Materyal Çerçevesinde Değerlendirilmesi
		Prof. Dr. Mustafa TALAS Türkiye’de Son Dönem Kalkınma Planlarında Kültür

I. SALON

15.00 – 15.55	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Selman ABLAK	Dr. Öğr. Üyesi Abdulkadir ERGÜN Arş. Gör. Fatih KARTAL Türkiye ve Azerbaycan’da Okutulan Coğrafya Öğretmenliği Lisans Programlarının Karşılaştırılması
		Arş. Gör. Fatih KARTAL Dr. Öğr. Üyesi Abdulkadir ERGÜN Türkiye İle Azerbaycan Eğitiminde Ortaöğretim Düzeyi Coğrafya Müfredatının Karşılaştırılması
		Doç. Dr. Selman ABLAK Doktora Öğrencisi Ceylan Akcan Sosyal Bilgilerde Sözlü Tarih ile İlgili Yapılan Akademik Çalışmaların İçerik Analizi ile İncelenmesi
		Doç. Dr. Selman ABLAK Doktora Öğrencisi Mustafa DOĞAN Tarihsel Empatiyle İlgili Olarak Yapılan Akademik Makalelerin ve Lisansüstü Tezlerin İçerik Analizi ile Değerlendirilmesi
		Didar RYSKULBEK Ethnocultural Property of Common Phraseology in The Kazakh And Tatar Languages
		Arş. Gör. Pervin BAYRAMOVA Türkiye ve Azerbaycan Liderlerinin Konuşmalarında Beden Dili

V. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SEMPOZYUMU

5-6 Ağustos 2021

BİLDİRİ ÖZETLERİ

ÇOCUK EDEBİYATI AÇISINDAN BİYOGRAFİK ROMAN

BIOGRAPHIC NOVEL IN TERMS OF CHILDREN'S LITERATURE

Prof. Dr. Gıyasettin AYTAŞ¹

Özet:

Biyografiler, tarihsel hikâyelerle bilimsel eserler arasında köprüdür. Bu yüzden çocuk edebiyatında, biyografi, bir diğer adıyla hayat hikâyeleri, kurgusal hikâyeler değerlendirilmekle birlikte, bu metinler kurgusal olmayan verilere değindiği için onlardan farklı niteliklere sahiptir. Bu gerçekliğe karşın, biyografik kurgusal roman yazarları, yetişkinler için kaleme alınan biyografi metinlerine göre daha özgür davranırlar. Çocuk biyografilerinin kurgulanmasında yazar, hem gerçekliğin sınırlarını koruma, hem de geniş bir zenginleştirmenin gerekliliklerini birlikte kullanır.

Yetişkinler açısından güvenilir biyografi, iyi belgelenmiş ve dikkatlice araştırılmış kayıtlarına dayanır. Hiçbir bilgi icat edilmez, varsayılmaz. Hiçbir olay bilgileri kanıtlamak için kurulmaz. Kurgusal biyografik romanlar ise araştırmalar içinde yapılandırılır. Fakat yazarın kesin olayları dramatize etmesi ve öznelere kişileştirmesine güvenilir biyografi kayıtlarından daha çok izin verilir. Kurgusal biyografik romanlarda öyküleyici anlatım, çözümleyici anlatımdan daha çok kullanılır.

Biyografik romanların en önemli özelliklerinden biri de çocukların karakterlerle özdeşleşme içine girme eğilimleridir. Kurgusal biyografik romanlarda çocuklar, öznelere açıklanan olaylar, hareketler ve konuşmalar arasında ilgi kurarak tanımaya başlarlar. Kurgusal biyografilerde yazar, diyaloglar aracılığı ile göstermeye ait teknikleri kullandığı gibi, karakterlerin bahsedilmeyen düşüncelerini anlatmaya dayalı unsurlarla aktarabilir.

Teoriden otobiyografiye uygulanan güvenilir ve kurgusal anlatımlar arasında fark vardır. Araştırmacılar, tarihsel hikâyelerle hatıralar veya kurgusal biyografiler arasındaki sınırın nerede olduğu konusunda aynı fikirde değildir. Jean Fhrist Çin'deki çocukluğunu ve ABD'ye doğru uzanan seyahatini anlattığı *Homesick: My Own Story* adlı eserini yazdığında hatıralarının parçaların içinden çıktığının farkına varır. Sonunda gerçek düzen konusunda endişeye kapılmamayı seçer. İki yıl içerisinde çocukluğuyla ilgili bütün olayları gözden geçirir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk edebiyatı, çocuk ve roman, biyografi, biyografik kurgu, kurgusal biyografiler

Abstract:

Biographical novels are one of the most important areas that draw our attention among the researches on children's novels and novelism. Although the purposes and reasons for writing these are different from each other, it is known that children, rather than adults, show great interest in such works today. Such works, which are generally based on the life stories of famous people in the field, on the one hand, it is inevitable for the child to be curious about another's world and to be interested in biographical fictional novels depending on this curiosity. Although they serve as a bridge between historical narratives and realistic narrative, biographical novels are narratives that have to be carried out on a fine line. Although there is not always a consistency in the definitions and limitations made one this subject, it is always stated that biographical novels written for children need to be in a balance between reality and fiction. Starting from the subject, the fiction quality and the property of the used language and expression have a great importance in fictional biographies. It is necessary to realize this importance with care and attention at all stages, starting from the writing stage. Rather than conveying reality as it is, should allow an opportunity for a child's creativity and imagination, beyond accuracy and reliability, by aiming to meet the child's need for knowledge and learning.

Key Words: Children's literature, children and novels, biography, biographical fiction, fictional biographies

¹ Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi - giyaytas@gazi.edu.tr

TÜRK RETORİK GELENEKLERİNİN İKİNCİ DİL DÜZYAZIMINA ETKİSİ: KARŞILAŞTIRMALI BİR DİLBİLİM ÇALIŞMASI

THE IMPACT OF TURKISH RHETORICAL TRADITIONS IN SECOND LANGUAGE ESSAY WRITING: A CONTRASTIVE LINGUISTIC STUDY

Dr. Öğr. Üyesi Eda Başak HANCI AZIZOĞLU¹

Özet:

Her kültür, kültürel kimliğinin bir parçası olarak kolektif hafızasının özünü bir sonraki nesle aktarır. “Bu kitlesel taklit tekniğiyle, kültürün kendi gizli dili nesilden nesile geri dönüşüm yapar. İnsanlar aslında birbirini tekrarlayan olaylara maruz kalarak sosyal etkileşim sonucunda taklit etmeyi öğrenirler (Hancı-Azizoglu ve Kavaklı, s. 253).” Aynı düşünce çizgisi içinde, kültürler; bilinçli veya bilinçsiz olarak, kültürel dünya görüşleri ve özellikleriyle şekillenen belirli yöntem ve yaklaşımlarla yazma eylemini gerçekleştirir. Daha belirgin olarak, düzyazım kültürel olarak türetilen yazım kurallarından bağımsız değildir ve bu farklılıklar çoğu zaman ikinci bir dil öğrenirken diller arasında aktarılır. Karşılaştırmalı retorik merceğinden kültürlerin yazma eylemini uygulama şekli, yazma eylemi sırasında yazarların zihninde neler olduğunu keşfedebileceğimiz gerçeğini gün ışığına çıkarır. Bu karşılaştırmalı dilbilim çalışması, genel kabul görmüş Batılı doğrusal yazım şekline odaklanarak Türklerin kültürel olarak düz yazı kurallarını nasıl yorumladıklarını ve yazdıklarını araştırma ve yorumlama üzerinedir. Bu nedenle, kültürel olarak türetilmiş farklı yazı sistemleri arasındaki bu ayrım konusunda bir farkındalık yaratmak, ikinci dil yazarlarının ikinci dil yazma pratiklerinde daha iyi yazarlar olmalarına rehberlik edebilir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe retorik, Türk retorik gelenekleri, Türkçe düzyazı biçimi, Karşılaştırmalı retorik

Abstract:

Each culture transmits an entity of a collective memory to the next generation as part of their cultural identities. ‘Through this form of massive imitation, the hidden language of culture is recycled among generations. Human beings indeed learn to imitate as a result of social interaction through exposure to repetition (Hancı-Azizoglu & Kavaklı, p. 253).’ Within the same line of thinking, cultures; consciously or unconsciously, practice the act of writing through certain methods and approaches that are shaped by their cultural worldview and characteristics. More particularly, essays are not free from these culturally-derived writing rules, and quite often these differences transfer between languages when learning a second language. Through the lens of contrastive rhetoric, the way cultures practice the act of writing emerges an urge to be able to discover what happens in the mind of the writers during the writing act. This contrastive linguistic study focuses on the generally accepted Western linear essay-writing style to be able to discover how Turks culturally write and interpret the cultural rules of essay writing. Thus, creating an awareness of this distinction between different culturally derived writing systems can guide second language writers to become culturally-aware better writers in their second language writing practices.

Key Words: Turkish rhetoric, Turkish rhetorical traditions, Turkish essay writing, Contrastive rhetoric

¹ Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi - edahan@akdeniz.edu.tr

İTALYAN RESSAM DOMENICO GHIRLANDAIO’NUN İKİ ADET TABLOSUNDA TASVİRLENEN TÜRK HALILARI VE RESİMSSEL ÖGELERLERDEKİ RENKLERLE BAĞLANTISI

TURKISH CARPETS DESCRIBED IN TWO TABLES OF ITALIAN ARTIST DOMENICO GHIRLANDAIO AND ITS CONNECTION WITH COLORS IN PICTURAL ELEMENTS

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet AYTAÇ¹

Özet:

Yabancıların Türk halılarına olan ilgisi yüzyıllardır bilinmektedir. Özellikle XV. yüzyıldan sonra Avrupalı ressamların tablolarında Türk halısı tasvirleme anlayışı yaygın hale gelmiştir.

Domenico GHIRLANDIO erken dönem Floransa sanatında özellikle fresk alanında etkinlik göstermiş İtalyan ressamdır. Ghirlandio’ya ait “Aziz Jeremo” ve “Tahta Çıkmış Meryem ve Çocuk İsa ile Dört Melek, Baş Melekler Mikail, Raphael, Aziz Gusto ve Aziz Zenebius” adlı tablolardaki renklerle tasvirlenen halıların renkleri arasında bir bağ olduğu düşünülmektedir.

Bu bağlamda Ghirlandio’nun iki adet tablosunda tasvirlenen halıların yöreleri, halının desen analizi ve halıdaki renklerle tablodaki diğer renkler arasındaki bağlantı bu çalışma ile tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ressam, resim, renk, halı, dokuma

Abstract:

Foreigners' interest in Turkish carpets has been known for centuries. Especially XV. After the century, the understanding of depicting Turkish carpets in the paintings of European painters has become widespread.

Domenico GHIRLANDIO is an Italian painter who was active in the early period of Florentine art, especially in the field of fresco. It is thought that there is a connection between the colors in the paintings of Ghirlandio, "St. Jeremo" and "The Enthroned Mary and Child Jesus and the Four Angels, Archangels Michael, Raphael, St. Gusto and St. Zenebius" and the colors of the carpets depicted.

In this context, the regions of the carpets depicted in Ghirlandio's two paintings, the pattern analysis of the carpet and the connection between the colors on the carpet and the other colors on the table have been tried to be determined with this study.

Key Words: Painter, painting, color, carpet, weaving

¹ Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi - cicimsumak@gmail.com

MEHMET SADIK ARAN'IN DİASPORADAKİ POLİTİK FAALİYETİ VE EDEBİYATŞİNASLIĞI BAĞLAMINDA “KUTADGU BİLİĞ ÇALIŞMASI

MEHMET SADIK ARAN'S POLITICAL ACTIVITY IN THE DIASPORA AND HIS STUDY OF LITERARY WORK "KUTADGU BILIG"

Arş. Gör. Sevil İREVANLI¹

Özet:

Batı Azerbaycan Türklerinden Karabağ vilayetinin Zengezur kazasının Sisyan bölgesinde doğmuş Mehmet Sadık [Ahundzade] Aran, Bakü Yüksek Pedagoji Enstitüsü'nden yüksek derece ile mezun olmuştur. Farsça, Arapça ve Rusça da mükemmel biliyordu. Daha sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde, bir süre de Helsinki Üniversitesi'ne de eğitimine devam etmiştir. M. Sadık, 1917 yılından başlayarak Azerbaycan'ın milli istiklali yolundaki mücadeleye katılmıştır. Mehmet Emin Resulzade önderliğinde kurulan bağımsız Azerbaycan Cumhuriyeti'nin (1918-1920) millet meclisinde Milletvekili olmuştur. Azerbaycan Cumhuriyeti'nin 27 Nisan 1920 tarihinde Bolşeviklerce işgal edilmesi üzerine Ruslara karşı ayaklanmaya katılmış, Bolşevikler Azerbaycan'ı tamamen ele geçirince, Bakü'de mücadele arkadaşlarıyla birlikte yeraltı bir teşkilat kurmuştur. Bir zaman sonra, GPU ajanları tarafından Tiflis'te yakalanıp hapsedilmiştir. Hapisten kaçmayı başaran M. Sadık, 1923 yılının sonlarında İran'a geçmiş, oradan da tahminen 1924 yılında Türkiye'ye geçmiştir. Önce bir süre Trabzon'da Pazarçay köyünde öğretmenlik yapmış, İstanbul'da daha sonra eğitime devam etmenin yanında yayıncılığa başlamıştır. Mehmet Emin Resulzade Finlandiya Türklerinin yardımıyla Sovyetler Birliği'nden kaçmış ve bir süre Helsinki'de Finlandiya Türklerinin konduğu olmuştur. Daha sonra Resulzade İstanbul'a geldiğinde Mehmet Sadık'la tekrar buluşmuşlardır. İstanbul'da Aran soyadını alan M. Sadık Resulzade'nin gösterişiyle otuzlu yılların başında Finlandiya Türklerinin daveti üzerine eğitimci olarak Finlandiya'ya gitmiştir. M. Sadık İstanbul'da olduğu gibi önemli olan yayıncılık faaliyeti olmuştur. İstanbul'da çeşitli başlıklarla süreli yayınlar çıkarmıştır, Finlandiya'da 1931-1933 yıllarında iki dilde Fince-Türkçe “Yeni Turan” adlı siyasi gazeteyi çıkarmış, İstanbul'a döndükten sonra yine süreli yayıncılığını ölümüne kadar sürdürmüştür. Buradaki konu başta Azerbaycan'ın Türk Dünyası'nın bağımsızlığı ve milli Türk edebiyatının tanıtılması olmuştur. Bu bağlamda süreli yayınların yanında çeşitli antolojiler ve tanıtım eserleri hazırlamıştır. Bunlardan çok sayıda olmayan ancak edebi değeri çok yüksek olan kendi şiirleri, Kuzey ve Güney Azerbaycan şairleri ve şiirleri ile bildirimde tanıtılacak “Kutadgu Bilig” çalışması anılabilir. Mehmet Sadık Aran, Türkün Altın Kitabı “Kutadgu Bilig” başlığını verdiği 1944 yılında çıkan risalesini denizden birkaç damla kabilinden olarak ulu babalarımızdan bize miras bırakılan bugüne kadar elimize geçmeyen 900 yıllık “Kutadgu Bilig” kitabından naklen bazı ilavelerle birlikte münevver Türk gençliğine sunduğunu belirtir. Amacının Türk-Uygur şivesini bilmediklerinden bu büyük Türk hazinesinden faydalanamayanlara küçük ve muvakkat bir hizmet olduğunu *Kutadgu Bilig*'in tamamının bugünkü İstanbul Türkçesine çevrilmesinin mütehassıslara ait ve yıllara bağlı bir iş olduğunu söyler. Sonuçta bu ölümsüz eserin yazıldığı bu yurdun bugünkü durumuna dikkatleri çekmek istedim.

Açar Sözcükler: Kutadgu Bilig, Türkçe eğitim, Süreli yayınlar, Azerbaycan Cumhuriyeti. Mücadele. Bağımsızlık. Millî Edebiyat

Abstract:

Mehmet Sadık [Ahundzade] Aran, born in Sisyan region of Zangezur district of Karabakh province, a West Azerbaijani Turk, graduated from Baku Higher Pedagogical Institute with a high degree. He also knew Persian, Arabic and Russian perfectly. Later, he continued his education at Istanbul University Faculty of Letters and for a while at Helsinki University. Starting from 1917, M. Sadık participated in the struggle for the national independence of Azerbaijan. He was a deputy in the national assembly of the independent Republic of Azerbaijan (1918-1920), founded under the leadership of Mehmet Emin Resulzade. After the occupation of the Azerbaijan Republic by the Bolsheviks on April 27, 1920, he participated in the uprising against the Russians, and when the Bolsheviks completely

¹ Turku Üniversitesi (Finlandiya)- irevanlisevil@gmail.com

captured Azerbaijan, he established an underground organization in Baku with his fellow fighters. After some time, he was caught and imprisoned in Tbilisi by GPU agents. M. Sadik, who managed to escape from prison, went to Iran at the end of 1923 and then to Turkey, presumably in 1924. He first worked as a teacher in the village of Pazarçay in Trabzon for a while, and later, besides continuing his education, he started publishing in Istanbul. Mehmet Emin Resulzade escaped from the Soviet Union with the help of Fin Turks and was the guest of Fin Turks in Helsinki for a while. Later, when Resulzade came to Istanbul, they met again with Mehmet Sadik. He went to Finland as an educator at the invitation of the Fin Turks in the early thirties, with the flamboyance of M. Sadik Resulzade, who took the surname Aran in Istanbul. M. Sadik, as in Istanbul, was the publishing activity that was important. He published periodicals with various titles in Istanbul, he published the bilingual Finnish-Turkish political newspaper "Yeni Turan" in Finland between 1931-1933, and after returning to Istanbul, he continued his periodical publication until his death. The subject here was primarily the independence of Azerbaijan from the Turkic World and the promotion of national Turkish literature. In this context, besides periodicals, he has prepared various anthologies and promotional works. Among them, not many of them, but with very high literary value, his own poems, so as poets and poems of North and South Azerbaijan, and the work "Kutadgu Bilig", which will be introduced in the notification, can be mentioned. Mehmet loyal Aran states that he presented his treatise, titled "Kutadgu Biliğ", the Golden Book of the Turk, published in 1944, as a few drops from the sea, to the enlightened Turkish youth, with some additions from the 900-year-old book "Kutadgu Biliğ", which we have not received until today, bequeathed to us by our great fathers. He says that his aim is a small and temporary service to those who cannot benefit from this great Turkish treasure because they do not know the Turkish-Uyghur dialect. After all, I want to draw attention to the present situation of this country where this immortal work was written.

Key Words: Kutadgu Biliğ, Turkish education, Periodicals, Republic of Azerbaijan. Struggle. Independence. National Literature

ÇOCUK KALBI ADLI ESERİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

AN EXAMINATION OF THE CHILDREN'S BOOK ENTITLED "CNORE" INTERMS OF VALUES EDUCATION

Doç. Dr. Esra Nur TİRYAKİ¹

Özet:

Çocuk edebiyatı, çocukların dil gelişimlerini edebi estetik çerçevesinde kazandırmada yazılı ve sözlü ürünleri kapsar. Bu bağlamda yer alan eserlerin çocuğun dil gelişimine paralel olarak bilişsel ve duyuşsal alanlara da uygun olmalıdır. Çocuğun bilişsel dönemleri göz önüne alındığında eserler ve eserlerin taşıdığı iletiler farklılaşır. Çocuk kalbi, Edmond de Amicis'in kaleme aldığı bir eserdir. Bu eser, Enrico'nun günlüklerinden oluşmaktadır. Karakterimiz Enrico, okulda geçirdiği bir dönemini arkadaşlarını, öğretmenlerini ve okulda öğrendiği davranışlarını başından geçen olayları anlatmıştır. Özellikle bilemediği, yanlış düşündüğü konularda bir karakterin devreye girerek doğru tavrı göstermesi dikkat çekicidir. Bu bilgilerden hareketle bu çalışmanın amacı çocuk kalbi adlı eserin 2019 Türkçe öğretim programında yer alan değerler çerçevesinde incelemektir. Araştırma betimsel tarama modelinde olup nitel bir çalışmadır. Verilerin analizinde Nvivo 12 programı kullanılarak değerler kodlanmış, metin içerik analizi yöntemiyle yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre kitap, Enrico'nun 71 gününden oluşmaktadır. Okulun başladığı ilk günden son gününe kadar öğrendiklerini not almıştır. Değerler açısından incelendiğinde sevgi (f=20); sorumluluk (f=19), vatanseverlik (f=7), yardımseverlik (f=14), adalet (f=1), dostluk (f=3), dürüstlük (f= 3), öz denetim (f=15), sabır (f=3) ve saygı (f=18)'dir. Bulgulardan hareketle Çocuk Kalbi adlı esere değerler açısından bakıldığında kitabın en fazla sevgi ve sorumluluk değerleri üzerinde durulduğu görülmektedir. O yaş aralığı göz önüne alındığında, bu iki değer de çocuğun sosyal gelişiminde farkındalığının arttırmasında önemli bir kaynak olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk edebiyatı, değerler eğitimi, Türkçe Eğitimi

Abstract:

Children's literature includes written and oral products in helping children gain language development within the framework of literary aesthetics. In this context, the works should be suitable for the cognitive and affective areas in parallel with the language development of the child. Considering the cognitive periods of the child, the works and the messages they carry differ. Cuore is a work by Edmond de Amicis. This work consists of Enrico's diaries. Our character, Enrico, told about the events that he experienced during a period he spent at school, his friends, teachers and the behaviors he learned at school. It is remarkable that a character intervenes and shows the right attitude, especially in matters that he does not know and thinks wrong. Based on this information, the aim of this study is to examine the child's heart within the framework of the values in the 2019 Turkish curriculum. The research is a descriptive survey model and is a qualitative study. In the analysis of the data, the values were coded using the Nvivo 12 program, and it was made with the text content analysis method. According to the findings, the book consists of 71 days of Enrico. He took notes of what he learned from the first day of school until the last day. When examined in terms of values, love (f=20); responsibility (f=19), patriotism (f=7), benevolence (f=14), justice (f=1), friendship (f=3), honesty (f= 3), self-control (f=15), patience (f=3) and respect (f=18). Based on the findings, when the work called Cuore is examined in terms of values, it is seen that the book mostly focuses on the values of love and responsibility. Considering that age range, it has been determined that these two values are an important resource in raising the awareness of the child's social development.

Key Words: Children Literature, Values Education, Turkish Education

¹ Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi - esranurtiryaki@gmail.com

İSVİÇRE'DE YAŞAYAN TÜRK ÇOCUKLARIN TÜRKİYE'YE GİTTİKLERİNDE TÜRKÇE KONUŞMA VE TÜRK KÜLTÜRÜNE UYUM SAĞLAMA KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ

DETERMINING THE OPINIONS OF TURKISH CHILDREN LIVING IN SWITZERLAND ON SPEAKING TURKISH AND ADAPTING TO TURKISH CULTURE WHEN THEY GO TO TURKEY

Arş. Gör. Dr. Murat SARIBAŞ¹

Özet:

Bu çalışma, İsviçre’de yaşayan Türk çocuklarının Türkiye’ye gittiklerinde Türkçe konuşma ve Türk kültürüne uyum sağlama konularındaki görüşlerinden yola çıkarak bu çocukların dil ve kültüre uyum sorunlarını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın evrenini İsviçre’de yaşayan Türk çocukları; örneklem grubunu ise İsviçre’nin Zürih, Bern, Luzern, Zug, Filibourg, Solothurn, Basel-Stadt, Basellandschaft, St. Gallen, Aargau, Thurgau, Vaud ve Cenevre kantonlarındaki gönüllü 30 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada nitel veri araştırma yolları izlenmiştir. Çocukların Türkiye’de Türkçe konuşma ve Türk kültürüne uyum sağlamaya ilişkin görüşlerini tespit edebilmek amacıyla “Öğrenci Görüşme Formu” kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile elde edilen veriler, içerik analizi ve kategorisel analiz ile çözümlenmiştir. Araştırmanın sonucunda, çalışmaya katılan Türk çocukların görüşlerinden elde edilen kodların büyük bir çoğunluğunun çocukların Türkiye’de Türkçe konuşma konusunda sorun yaşadıkları üzerine olduğu görülmüştür. Bunun sebebini ise çoğunlukla Türkçe dil becerilerinin zayıf olmasına bağladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yine bu çocukların büyük bir çoğunluğunun Türkiye’de Türk kültürüne uyum sağlama konusunda sorun yaşadığı tespit edilmiştir. Uyum sorunu yaşayan çocukların görüşlerinden elde edilen kodların yarısına yakını, uyum sorunu yaşama sebebini Türk kültürüne hâkim olmadıkları gerekçesiyle yaşadıklarını dile getiren çocukların görüşlerinden elde edilen kodlar oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe eğitimi, Türk kültürü, uyum sağlama, konuşma

Abstract:

This study aimed to determine the language and cultural adaptation problems based on the views of Turkish children living in Switzerland on speaking Turkish and adapting to Turkish culture when they go to Turkey. The population of the research is Turkish children living in Switzerland; The sample group consisted of Zurich, Bern, Lucerne, Zug, Filibourg, Solothurn, Basel-Stadt, Basellandschaft, St. Gallen, Aargau, Thurgau, Vaud and Geneva. It consisted of 30 volunteer students from the cantons of Gallen, Aargau, Thurgau, Vaud and Geneva. In the study, qualitative data research methods were followed. "Student Interview Form" was used to determine the views of children on speaking Turkish in Turkey and adapting to Turkish culture. The data obtained through the semi-structured interview form were analyzed by content analysis and categorical analysis. As a result of the research, it was seen that the majority of the codes obtained from the views of the Turkish children participating in the study were on the fact that the children had problems in speaking Turkish in Turkey. It was concluded that they mostly attributed this to their weak Turkish language skills. Again, it has been determined that the majority of these children have problems in adapting to Turkish culture in Turkey. Nearly half of the codes obtained from the opinions of children with adjustment problems are the codes obtained from the opinions of children who stated that they experienced adjustment problems on the grounds that they did not have a good command of Turkish culture.

Key Words: Turkish education, Turkish culture, adaptation, speaking

¹ Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi – msaribas@cumhuriyet.edu.tr

İSVİÇRE’DE YAŞAYAN TÜRKLERİN İSVİÇRE EĞİTİM SİSTEMİ İÇERİSİNDEKİ YERİ

THE PLACE OF TURKS LIVING IN SWITZERLAND IN THE SWISS EDUCATION SYSTEM

Arş. Gör. Dr. Murat SARIBAŞ¹

Özet:

Bu çalışmanın amacı, İsviçre’de yaşayan Türklerin İsviçre eğitim sistemi içerisindeki yerini belirlemek ve genel durumu ortaya koymaktır. 2021 yılı verilerine göre İsviçre’de yaklaşık yüz yirmi bin Türk yaşamaktadır. Resmî verilere göre bu sayı 67.986’dır. Bu iki sayı arasındaki farklılık İsviçre vatandaşlığına geçen Türklerden kaynaklanmaktadır. İsviçre’de yaşayan Türklerin yarısına yakını İsviçre vatandaşlığına geçmeyi tercih etmişlerdir. İsviçre’nin federal yapısı, ortak bir eğitim sisteminden bahsetmeyi güçleştirmektedir. Eğitim sistemi kantondan kantona farklılık gösterebilmektedir. Genel olarak İsviçre’nin eğitim sistemi; primarstufe (ilköğretim seviyesi), sekundarstufe I (ikinci seviye I), sekundarstufe II (üst orta seviye), tertiärstufe (üçüncü seviye) (üniversitelerin dışında yüksek mesleki eğitim, üniversiteler, uygulamalı bilimler üniversiteleri ve öğretmen eğitimi üniversiteleri) ve weiterbildung (ileri eğitim) seviyelerinden oluşmaktadır. İsviçre eğitim sisteminde 2021 yılında 1.630.929 öğrenci bulunmaktadır. Bu eğitim sistemi içerisindeki Türk öğrenci sayısı ise 22.169’dur. İsviçre eğitim sistemi içerisinde lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim alan Türklerin toplam sayısı ise 856’dır. Uygulamalı bilimler üzerine eğitim veren ve öğretmen yetiştiren lisans/lisansüstü programlarının eğitimine devam eden Türk öğrencilerin sayısı 263’tür. Sonuç olarak 22.169 Türk öğrencinin 1119’unun İsviçre’de lisans ve lisansüstü seviyede eğitim aldığı görülmektedir. Bu sayılar, Türklerin zorunlu eğitimi aldıktan sonra lisans ve lisansüstü seviyelerindeki eğitime büyük oranda ilgi göstermedikleri sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İsviçre eğitim sistemi, Türk öğrenci, eğitim seviyesi

Abstract

The aim of this study is to determine the place of Turks living in Switzerland in the Swiss education system and to reveal the general situation. According to the data of 2021, approximately one hundred and twenty thousand Turks live in Switzerland. According to official data, this number is 67,986. The difference between these two numbers is due to the Turks who have acquired Swiss citizenship. Nearly half of the Turks living in Switzerland preferred to acquire Swiss citizenship. The federal structure of Switzerland makes it difficult to talk about a common education system. The education system may differ from canton to canton. Switzerland's education system in general; primarstufe (primary level), sekundarstufe I (second level I), sekundarstufe II (upper secondary level), tertiärstufe (third level) (higher vocational education outside of universities, universities, universities of applied sciences and teacher education universities) and weiterbildung (further education) consists of levels. There are 1,630,929 students in the Swiss education system in 2021. The number of Turkish students in this education system is 22,169. The total number of Turks who received undergraduate and postgraduate education in the Swiss education system is 856. The number of Turkish students continuing their education in undergraduate/graduate programs that provide education on applied sciences and train teachers is 263. As a result, it is seen that 1119 of 22,169 Turkish students received undergraduate and graduate education in Switzerland. These numbers reveal that Turks do not show a great deal of interest in undergraduate and graduate education after receiving compulsory education.

Key Words: Swiss education system, Turkish student, education level

¹ Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi – msaribas@cumhuriyet.edu.tr

GENCELİ NIZAMI'DEN ALIŞIR NEVAİ'YE TÜRKÇECİLİK

TURKISHNESS TO NEVAİ FROM GENCELİ NIZAMI

Doç. Dr. Atilla JORMA¹

Özet:

Dünyaca ünlü olan ve yaşadığı şehre nispetle Genceli Nizami diye bilinen Nizami Azerbaycan'ın en kadim şehri Gence'de doğmuştur. Aslen Türk olup devrin şartlarına göre şiirlerinin tümünü Farsça yazmış; anadili Türkçe ile de yazıp yazmadığı hakkında ise kesin bir bilgi yoktur. Nizami Gencevi (d. 1141 – ö. 1209), Fars edebiyatında hamse türünün kurucusu sayılır. Nizami'nin hamsesine Emir Hüsrev bir nazire (veya 'cevap') yazmıştır. Bir hamse sahibi Alishir Nevai mesnevide Nizami ile Emir Hüsrev'i üstat olarak tanımıştır. Alishir Nevai divanlarını Emir Hüsrev'i örnek alarak çocukluk, gençlik orta yaşlılık ve yaşlılık dönemlerine göre düzenlemiştir. Nizami'nin Türkçe de yazmış olduğu kesin olmasa da Mısır'da bulunmuş Türkçe bir elyazmanın Genceli Nizami'ye ait olup olmadığı halen tartışma konusudur; 1440-1469 yılları arasında yaşamış olan Karamanlı Nizami'nin divanındaki şiirlerin çoğunun Genceli Nizami'nin Mısır'da bulunmuş Türkçe şiir divanı elyazmasından göçürülmüş olduğu iddiası kesin kanıtlanamadığı gibi tümüyle de inkâr edilemez. 1253-1324 yılları arasında Hindistan, Kıpçak Kölemen sultanlığında yaşamış Emir Hüsrev'i Dihlevî'nin döneminde Türkçenin durumu Genceli Nizami dönemine göre daha iyi değildir, Emir Hüsrev'e göre bunun açıklaması ana dili Türkçe yanında çok sayıda dil bilen Hüsrev, bir eserinde yazı dilleri hakkında Arapçanın belli lisan kaidelerinin var olduğu ve böylece yanlışlığa mahal kalmadığını söyleyerek şöyle deiam eder: "Hüner ehli Türkçe kelimelerinin etimolojisi ve imlasını belirten bir lügat hazırlamışlardır. Devlet başkanları ve komutanlardan başka bu dili öğrenmek istenmemektedir; zira Türkçe, Rumî (Oğuz Türkçesi) ve Derî (Farsça)'nin ilmi çalışmalarda pek yararlı olmayacak kanaati yaygındır. Bu yüzden Arapça üstün bir dil kabul edilmektedir. Fars diline ait maalesef kaideler kitabı mevcut değildir. Dünyada üç dil değer bakımından kıymetli bir cevher hâlini almıştır. Bunlar Arapça, Türkçe ve Farsçadır. Otuz Türk boyuna ait dört dil yani Kınıklı, Uygur Karluk ve Oğuz Kıpçak bölgesinden çıkarak dünyanın dört bir yanına yayılmıştır. 15. yüzyılda Timuruların bulundukları bölgelerde edebi dil yine Farsça idi. Türkçeye de yer verilmiş olmakla birlikte Fars edebiyatı daha çok sürümde idi. Alishir Nevai'ye göre, Arap dili bütün dillerden daha belagatlidir. Arapçadan sonra üç dil başta gelir ki, bunlar da Türkçe, Farsça ve Hintçedir. Alishir Nevai Türkçeyi savunduğu eserinde isimlere ve fiillere getirilen eklerle Türkçenin yeni kelimeler yaratmaktaki zenginliğini anlattıktan sonra, Türkçe yazmayan Türklere geçerek şu yolda sitemler ediyor: Türkün beceriksiz gençleri, kolaydır diye, Farsça şiir söylemeye özeniyorlar. Gerçekten iyi düşünülürse, mademki Türk dilinde bu kadar genişlik, bu derece enginlik vardır; gerekir ki, her şekilde ve her türde şiir söylemek ve sanat göstermek kolay olsun. Gerçekten kolaydır da. Türk dilinin genişliği bu kadar tanıklarla anlaşıldıktan sonra, yetenekli Türk gençlerinin kendi dilleri dururken başka dille eserlerini yazmamaları gerekirdi. Eğer her iki dille şiir yazabilecek yetenekte iseler, kendi dillerinde daha çok eser vermeliydiler. Hiç olmazsa başka dille yazdıkları kadar kendi dilleriyle de yazmalıydılar. Yoksa Türk şairlerinin hepsinin, Türkçe şiir söyleyebildikleri halde, Türkçe söylemeyip Farsça söylemeleri düşünülemez. Doğrusu şudur ki, bunlar Türkçe şiir söyleyecek güçte değildirlere. Eğer Türkçe yazacak olsalar, Sartların Türkçe şiirleri gibi, bunları şiirden anlayan Türklerin yanında okuyamazlar. Okusalar her kelimesinde yüz yanlış bulunur. Türkçenin Farsçaya bu derece üstünlüğü, bu kadar genişliği meydanda iken, bu gerçek bilinmiyordu. Türk dili bırakılmak üzere idi. Bunun içindir ki, ben de gençliğimde geleneğe uyarak ilk şiirlerimi Farsça söyledim. Kendimi anlamağa başlayınca, güçlükleri yenmek isteğiyle Türk diline döndüm ve onu düşünmeğe başladım. O zaman gözlerimin önünde on sekiz bin âlemden daha geniş bir âlem belirdi. O âlemin süslerle dolu göğü bana dokuz felekten daha yüksek göründü. İncileri yıldız cevherlerinden daha parlak olan erdemlik hazinesi bana açıldı.

Açar Sözler: Genceli Nizami, Emir Hüsrev, Alishir Nevai, Farsça, Türkçe, Türkçecilik

¹ Uluslararası Vizyon Üniversitesi (Makedonya) - atillajorma@gmail.com

Abstract:

Nizami, who is world famous and known as Nizami of Ganja in relation to the city he lived in, was born in Ganja, the most ancient city of Azerbaijan. He was originally Turkish but wrote all his poems in Persian according to the conditions of the period; There is no definite information about whether he wrote in his mother tongue Turkish. Nizami Ganjavi (b. 1141 – d. 1209) is considered the founder of the hamse genre in Persian literature. Emir Hüsrev wrote a nazire (or 'answer') to Nizami's hamse. A hamse owner, Alişir Nevai, recognized Nizami and Emir Hüsrev as masters in the mathnawi. Alişir Nevai arranged his divans according to the periods of childhood, youth, middle age and old age, taking Emir Hüsrev as an example. Although it is not certain that Nizami wrote in Turkish, it is still a matter of debate whether a Turkish manuscript found in Egypt belongs to Nizami of Ganja; The claim that most of the poems in the divan of Nizami of Karaman, who lived between 1440 and 1469, were taken from the manuscript of Nizami's Turkish poetry found in Egypt, cannot be proved conclusively, nor can it be completely denied. During the time of Emir Hüsrev Dihlevi, who lived in the reign of Kipchak Kölemen in India between the years of 1253-1324, the situation of Turkish language was not better than that in the period of Nizami of Ganja. Polyglot Hüsrev, in one of his works, says that there are certain language rules in Arabic written language, so that there is no room for mistakes. The people of skill have prepared a dictionary that indicates the etymology and spelling of Turkish words, but it is not desirable to learn this language by others than heads of state and commanders; it is widely believed that Turkish, Rumi (Oghuz Turkish) and Deri (Persian) will not be very useful in scientific studies. Therefore, Arabic is considered a superior language. Unfortunately, there is no book of rules in Persian language. Three languages in the world have become a precious gem in terms of value. These are Arabic, Turkish and Persian. Four languages belonging to thirty Turkish tribes, namely Kınıklı, Uyghur Karluk and Oguz Kipchak, spread all over the world. In the 15th century, in the regions where the Timurids lived, the literary language was Persian. Although Turkish was also included, Persian literature was in more editions. According to Alishir Nevai, the Arabic language is more eloquent than any other language. After Arabic, three languages come first, which are Turkish, Persian and Hindi. After describing the richness of Turkish in creating new words with the suffixes brought to nouns and verbs in his work in which he defended Turkish, Alişir Nevai passes on to Turks who do not write in Turkish and reproaches them in the following way: The incompetent young people of Turks are trying to say poetry in Persian because it is easy. If it is well thought, since the Turkish language has so much breadth, such vastness; it is necessary that it be easy to recite poetry and show art in any form and in any form. It's easy too. After the breadth of the Turkish language was understood by so many witnesses, talented Turkish youth should not have written their works in another language while their own language was still standing. If they were capable of writing poetry in both languages, they should have produced more works in their own language. At least they should have written in their own language as well as in another language. Otherwise, it is unthinkable for all Turkish poets to sing in Persian, but not in Turkish, although they can sing poetry in Turkish. The truth is that they are not strong enough to sing Turkish poetry. If they were to write in Turkish, they would not be able to read them in the presence of Turks who understood poetry, like the Turkish poems of the Sarts. If they read, there are a hundred mistakes in every word. This fact was unknown when the superiority of Turkish over Persian and its breadth was evident. The Turkish language was about to be abandoned. For this reason, I sang my first poems in Persian, following the tradition in my youth. When I started to understand myself, I turned to the Turkish language with the desire to overcome the difficulties and started to think about it. At that time, a realm larger than eighteen thousand realms appeared before my eyes. The adorned sky of that realm seemed to me higher than nine heavens. The treasury of virtue, whose pearls are brighter than ores of stars, was opened to me.

Key Words: Genceli Nizami, Emir Hüsrev, Alişir Nevai, Persian, Turkish, Turkishness

TÜRK DEVLETLERİNDEKİ BASIN KURULUŞLARINDA KARABAĞ'IN İŞGALDEN KURTARILIŞ SÖYLEM ÖZELLİKLERİ

DISCOURSE FEATURES OF MEDIA OUTLETS IN TURKISH STATES REGARDING KARABAKH'S LIBERATION FROM OCCUPATION

Prof. Dr. Özgür Kasım AYDEMİR¹

Özet:

Azerbaycan Cumhuriyeti sınırları içerisinde bulunmakla birlikte bir dönem insanlık suçlarının işlenerek işgale maruz kalmış olan Karabağ'ın önemli bir kısmı 2020 yılında işgalden kurtarılmıştır. Bu durum, sadece Azerbaycan ya da işgalci devlet Ermenistan'da değil tüm dünya basınının önemli gündem maddelerinden birisini oluşturdu. Bildiride bağımsız Türk devletlerinin medya kuruluşlarında Karabağ'ın özgürlüğe kavuşturulması harekâtının nasıl ele alındığı söylem çözümlemesine tâbi tutulmuştur. 2020 yılının Ekim ve Kasım aylarında; Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Özbekistan, Türkiye Cumhuriyeti ve Türkmenistan'dan görüntülenme sayısı yüksek ikişer basın organı (toplam on dört basın kuruluşu) örneklem olarak seçilmiştir. 1993'te katliamlar sonucunda işgale maruz kalmış Türk vatanının özgürleştirilmesi mücadelesinin insanları bilgilendirme ve yönlendirme araçları olan ana akım medyalarda, nasıl bir içerikle ele alınıp sunulduğu ortak ve farklı yönleri de belirtilerek değerlendirilmiştir. Böylelikle bağımsız Türk devletlerindeki yaygın medya kuruluşlarının Karabağ konusunu ele alma ve kamuoyunu bilgilendirme eğilimleri belirlenerek millî bütünlük bağlamında değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe, Azerbaycan, Karabağ, Basın Dili, Siber Metin, Söylem Çözümlemesi

Abstract:

A significant part of Karabakh within the borders of the Republic of Azerbaijan, which was once subjected to occupation by committing crimes against humanity, was liberated from occupation in 2020. This situation was one of the important agenda items not only in Azerbaijan or the occupying state of Armenia, but also in the world press. In the paper, the discourse analysis was made regarding how the operations to liberate Karabakh were handled in independent Turkish states' media outlets. In October and November 2020; two media outlets (a total of fourteen media outlets) with high views from Azerbaijan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, the Turkish Republic of Northern Cyprus, Uzbekistan, the Republic of Turkey and Turkmenistan were selected as the samples. How the struggle for the liberation of the Turkish homeland occupied in 1993 as a result of the massacres, was covered and presented in the mainstream media as tools for informing and guiding people was investigated and evaluated by specifying the common and different aspects. Thus, the tendency of mainstream media organizations in independent Turkish states to address the issue of Karabakh and inform the public was determined and evaluated in the context of national integrity.

Key Words: Turkish, Azerbaijan, Karabakh, Press Language, Cyber Text, Discourse Analysis

¹ Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Eğitim Fakültesi - ozgur.aydemir@alanya.edu.tr

ATATÜRK'ÜN NUTKUNDA TÜRKÇENİN EĞİTİMİNİN TÜRK DÜNYASININ BİRLİĞİNDEKİ İŞLEVLERİ

THE FUNCTIONS OF EDUCATION OF TURKISH IN ATATURK'S SPEECH IN TERMS OF THE UNITY OF THE TURKISH WORLD

Öğr. Gör. Nermin ER AYDEMİR¹

Özet:

Nutuk, bir edebi tür olmasının öncesinde ve temelinde devlet yöneticisinin beyanı, öğüdü niteliğine sahip olması dolayısıyla dil, kültür ve eğitim politikalarının da temelini oluşturmaktadır. Nutuklar, devlet geleneğinin inşası ve muhafazası işlevini üstlenirken oluşum amacı ve içeriği itibarıyla kurucu dil öğretim politikası metinleri olarak değerlendirilebilir. Nitekim nutuklar devlet yöneticisinin temsil ettiği topluluğa yönelik kendisini takdim bağlamı olarak görülebileceği gibi, bir yönüyle de muhatapına yönelik telkinleri barındırmaktadır. Türk kültür tarihinin nutuklarında da bu muhatap herhangi bir topluluk ya da vatandaş değil doğrudan Türk milletidir. Bu yönüyle Türk milletinin genelini göz önünde bulunduran ve esaret altındaki Türk topluluklarının geleceğini, Türkçe eğitimi ile ilişkilendiren münevver tavrı Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusunun nutkunda görebilmekteyiz. Son dönem emperyalist saldırılar karşısında bağımsızlık mücadelesini başarıyla tamamlamış olan Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu iradesinin felsefesi içerisinde, önemli bir yere sahip olan dil politikası ve Türkçe (eğitimi) üzerine de Türk eğitim ve kültür tarihinin son nutku, Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'ün 13-15 Ekim 1927 tarihleri arasında Ankara'da, yaklaşık 36,5 saatlik konuşmasına dayanmaktadır. Bildiride Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'ün nutkunda Türkçe eğitiminin Türklerin birliğindeki işlevsel özellikleri dil biliminin alt dalı olan söylem çözümlemesine dayalı olarak belirlenip değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Eğitimi, Nutuk, Atatürk, Türk Birliği, Söylem Çözümlemesi

Abstract:

Other than having the feature of being a literary genre, the speech forms the basis of language, culture and education policies since it has the nature of the declaration and advice of the state administrator. Speeches can be considered as constituent language teaching policy texts in terms of their purpose and content while functioning as the construction and preservation of the state tradition. As a matter of fact, the speeches can be viewed from the context of self-presentation to the community represented by the state administrator, and in one respect they contain suggestions for the interlocutor. In the speeches of Turkish cultural history, this interlocutor is not any community or citizen, but directly the Turkish nation. In this respect, in the Speech of the Turkish Republic's founder, we can see the intellectual attitude of associating the future of the Turkish communities in captivity with Turkish education by taking into account the generality of the Turkish nation. The final speech of Turkish education and culture history on language policy and Turkish (education), which has an important place in the philosophy of the founding will of the Republic of Turkey, which successfully completed the struggle for independence in the face of recent imperialist attacks, is based on Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK's speech which took for approximately 36.5 hours in Ankara between 13-15 October 1927. In the paper, the functional characteristics of Turkish education in terms of the Turkish union were determined and evaluated based on discourse analysis, which is a sub-branch of linguistics.

Key Words: Turkish Education, Speech, Atatürk, Turkish Union, Discourse Analysis

¹ Pamukkale Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi - nermine@pau.edu.tr

MEHMET AKİF ERSOY'UN ESERLERİNDE BALKAN İMGESİ

BALKAN IMAGE İN MEHMET AKİF ERSOY'S WORKS

Dr. Öğr. Üyesi Taner GÜÇLÜTÜRK¹

Özet:

Mehmed Ragif – Mehmet Akif Ersoy, 23 Aralık 1873 yılında İstanbul'un Fatih ilçesinde dünyaya geldi. Babası Tahir Efendi, Kosova'nın İpek şehrine yakın bulunan İstog kasabasının Suşiça (Sushitca) köyünde doğdu. Ailesi, Tahir Efendi'yi dini eğitimi alması için İstanbul'a gönderir. Gördüğü medrese tahsilinde başarı kaydeden Tahir Efendi, tahsili ardından İstanbul'da kalmaya karar verir. Tahir Efendi'nin İstanbul'da aile kurduğu yuvada dünyaya gözlerini açan Mehmet Akif, aldığı tahsil, yürüttüğü çalışmalar, yarattığı eserlerle Türk Edebiyatı'nın önde gelen isimlerinden biri olur. "Sessiz yaşadım, beni nerden bileceksiniz..." diyecek bir hayat süren büyük üstada yaşam unutulmaz eserler yazdırdığı gibi Türkiye Cumhuriyeti "İstiklâl Marşı" yazarı şerefini de nail eyler. Ömrü boyunca tarihi geçmişe duyduğu sadakatle birlikte, yaşadığı dönemin olaylarına kaygısız kalmayan Akif'in eserlerinde diğer hususiyetler olduğu gibi Balkanlar'daki durum da yansır. Eserlerinde diğerleri arasında baba memleketi Rumeli'nin (Balkanlar'ın) durumu, Balkan savaşları, Rumeli'nin bir günde elimizden nasıl çıktığı acı ve isyankâr bir terennümle işlenir. Bugüne kadar yapılan araştırmalarda Akif ve eserleri değişik yönleriyle irdelenmiş, lâkin yaptığımız taramalar sonucunda özellikle "Mehmet Akif Ersoy'un Eserlerinde Balkanlar" konusunun irdelenmediği tespit edilmiştir. Bilim dünyasında ilk defa bu konunun ele alındığı makalemizde, Mehmet Akif'in eserlerinden ve anılarından yola çıkarak Balkanlar'a bakışı incelikleriyle ele alınmış, o günün Rumeli'sinin hali ahvaline büyük şairin duygu, düşünce, tespit ve yaklaşımı incelenmiştir. Bu verilerden yola çıkarak Akif'in eserlerinde aynı zamanda Balkan tahayyülünün ne şekilde yansıdığı analiz edilmiştir. Tebliğimizde edebi tarih, edebi tahlil ve metin analizi metodolojisiyle ele alınan hususa yakın mercek tutularak, konu değişik yönleriyle incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Akif Ersoy, Safahat, Balkanlar

Abstract:

Mehmed Ragif – Mehmet Akif Ersoy was born on December 23, 1873 in the Fatih district of Istanbul. His father, Sir Tahir, was born in the village of Sushica (Sushitca) of the town of Istog, which is close to the city of Ipek in Kosovo. His family sends Sir Tahir to Istanbul to receive religious education. Sir Tahir, who was successful in his madrasah education, decides to stay in Istanbul after his education. Mehmet Akif, who opened his eyes to the world in the home where Sir Tahir founded a family in Istanbul, became one of the leading names in Turkish Literature with the education he received, the studies he carried out and the works he created. The great master, who lived a life that would say "I lived silently, how will you know me...", has written unforgettable works, as well as the honor of the author of the "Independence Anthem" of the Republic of Turkey. Along with his loyalty to the historical past throughout his life, Akif did not remain indifferent to the events of the period in which he lived, and the situation in the Balkans is reflected in his works, as well as other features. In his works, among others, his father's hometown Rumelia (Balkans) situation, the Balkan wars, how Rumelia fell out of our hands in one day are handled with a bitter and rebellious chant. In the researches made so far, Akif and his works have been examined in different aspects, but as a result of the scans we have made, it has been determined that the subject of "Balkans in the Works of Mehmet Akif Ersoy" has not been examined. In our paper, in which this subject will be discussed for the first time in the world of science, Mehmet Akif's view of the Balkans will be discussed in detail, based on his works and memories, and the feelings, thoughts, determination and approach of the great poet to the state of Rumelia of that day will be examined. Based on these data, it will also be analyzed how the Balkan imagination is reflected in Akif's poems. In our paper, the subject will be examined from different aspects by keeping a close eye on the subject to be discussed with the methodology of literary history, literary analysis and text analysis.

Key Words: Mehmet Akif Ersoy, Safahat, Balkans

¹ tanergucluturk@hotmail.com

BƏXTİYAR VAHABZADƏ VƏ TÜRK DÜŞÜNCƏSİ

BAKHTIYAR VAHABZADE AND TURKISH THOUGHT

Doktora Öğrencisi Günəş QULİYEVƏ¹

Xülasə:

Bəxtiyar Vahabzadənin poetik və milli yaddaşı doğmaca evinə dönük çıxanlara asi idi. B.Vahabzadə elinə, torpağına, milli dəyərlərə xəyanət edənlərə, milli satqınlara həqarət edərək onları “yağıya, yada ən aciz kölə” adlandırırdı. Bu mövzuda o, Türk dünyasının bütün fikir babaları, aydınları ilə həmrəy idi. Türk dünyasının böyük şairləri və B.Vahabzadə yaradıcılığı, şeirləri, ruh, düşüncə birliyi, paralelliklər. Bütün tərəqqipərvər sənət adamlarını düşündürən və narahat edən problemlər, milli-mənəvi yaddaş, türkçülük, türk düşüncəsi şairin yaradıcılığının aparıcı mövzularından biri kimi.

Bəxtiyar poeziyası bəşəri həqiqət daşıyıcısı, azadlıq uğrunda savaşa qalxmış qədim bir xalqın haqq bağırən səsi, harayıdır.

Açar Sözlər: Yaddaş, türkçülük, türk ruhu, türk düşüncəsi, türk şairi və B.Vahabzadə

Abstract:

Bakhtiyar Vahabzadeh's poetic and national memory was rebellious against those who turned their backs on his native home. B.Vahabzadeh insulted those who betrayed his country, land, national values, national traitors and called them "fat, or the weakest slave". In this regard, he was in solidarity with all the thinkers and intellectuals of the Turkic world. Great poets of the Turkic world and B.Vahabzade's creativity, poems, spirit, unity of thought, parallels. Problems that concern and concern all progressive artists, national-spiritual memory, Turkism, Turkish thought as one of the leading themes of the poet's work.

Key Words: Memory, Turkism, Turkish spirit, Turkish thought, Turkish poetry and B.Vahabzade

¹ Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti (Azerbaijan) - g.quliyeva1981@gmail.com

AFGANİSTAN'DA SON ELLİ YILDA ÇIKAN TÜRKÇE ESERLERİNİN ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

A RESEARCH ON TURKISH WORKS AVAILABLE IN THE LAST FIFTY YEARS IN AFGHANISTAN

Öğr. Gör. Firuz FEVZİ¹

Özet:

Eski bir Türk yurdu olan bugünkü Afganistan coğrafyasında birçok Türk devleti kurulmuştur. Günümüzde farklı etnik gruplarla birlikte yaşayan Türk boyları bugün çoğu Kuzey Afganistan (Güney Türkistan) bölgesinde yaşamaktadır. Dil ve edebiyatları üzerine birçok eser yazmışlardır. Biz çalışmamızda son elli yıl içinde yazılan eserlerin ne kadar faydalı olup olmadığını üzerine duracağız. Ayrıca eğitim ile ilgili ders kitaplarının yeterli olup olmadığını da sunumumuzda yer vereceğiz. Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra Gazi Mustafa Kemal Atatürk Afganistan'da birçok öğretim elemanını göndermiş ve bu öğretim elemanları hem Afgan eğitim sisteminde çok değerli çalışmaları olmuş hemde Askeri alanda bu hocaların ders kitapları Arap harfleri ile Türkçe yazılmış ve bugün Afganistan Bilimler Akademisinin kütüphanesinde mevcuttur. Bu ders kitaplarının bir kaçını tanıtacağız.

Anahtar Kelimeler: Afganistan, Türkçe, Eser, Eğitim, Kitap, Edebiyat

Abstract:

Many Turkish states were established in the geography of today's Afghanistan, which is an old Turkish homeland. Turkish tribes living together with different ethnic groups today mostly live in Northern Afghanistan (South Turkistan) region. They have written many works on language and literature. In our study, we will focus on whether the works written in the last fifty years are useful or not. We will also include in our presentation whether the textbooks related to education are sufficient. After the establishment of the Republic of Turkey, Gazi Mustafa Kemal Atatürk sent many teaching staff to Afghanistan, and these teaching staff both had valuable work in the Afghan education system and the textbooks of these teachers in the military field were written in Turkish with Arabic letters and are available in the library of the Afghan Academy of Sciences today. We will introduce a few of these textbooks.

Key Words: Afghanistan, Turkish, Work, Education, Book, Literature

¹ Kabil Devlet Üniversitesi (Afganistan) – firuz6262@gmail.com

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARINA GÖRE TÜRKİYE – AZERBAIJAN İLİŞKİLERİ AÇISINDAN TANAP PROJESİNİN ÖNEMİ

THE IMPORTANCE OF THE TANAP PROJECT IN TERMS OF TURKEY – AZERBAIJAN RELATIONS ACCORDING TO SOCIAL STUDIES TEACHER CANDIDATES

*Yüksek Lisans Öğrencisi Funda ALGUR ÇALIŞKAN¹
Prof. Dr. Asım ÇOBAN²*

Özet:

Günümüz dünya politikalarının belirleyici araçlarından birisi tereddütsüz fosil enerji kaynaklarıdır. Artan dünya nüfusunun yanında, çevre kirliliğinin neden olduğu sorunlarla küresel anlamda mücadele etmek için tüketilmesi tavsiye edilen enerji kaynaklarının başında doğalgaz gelmektedir. Dünya doğalgaz rezervlerinin dağılışı beraberinde farklı sorunlara da yol açmaktadır. Çevre dostu enerji kaynağı olarak tanımlanan doğalgazın günümüzde en çok tüketildiği sektörlerin başında elektrik enerjisi üretimi gelmektedir. Doğalgazın en çok elektrik üretimde kullanılması, yüksek teknolojiye sahip olup, enerji tüketimi yüksek olan ülkeler arasında bu kaynağa talebin giderek artmasına yol açmıştır. Artan talepler, bu kaynağa sahip olan ülkeler ve bu kaynağın taşınmasına zemin oluşturan ülkelerin stratejik önemini her geçen gün daha da artırmıştır. Bu bağlamda Türkiye-Azerbaycan ilişkilerinde ise, bir devletin bahsi geçen kaynağın üreticisi olması, diğer devletin ise enerji talep eden ülkeler arasında güvenlik ve enerji akışının devamlılığı bakımından alternatifsiz olması, adı geçen ülkelerin ve bölgenin stratejik önemine katkı sağlamıştır. Asya ve Avrupa'ya yakınlığı gibi coğrafi ve jeopolitik özellikleri nedeniyle taşıyıcı ülke olması iki ülke arasındaki ilişkileri güçlendirmiştir. TANAP (Trans Anadolu Doğalgaz Boru Hattı Projesi) Azerbaycan coğrafyası içerisinde bulunan Şah Deniz 2 gaz sahası olarak da bilinen Hazar Deniz'indeki gaz sahalarından çıkan doğal gazı Türkiye üzerinden Avrupa'ya transfer edilebilmesi için hayata geçirilen Güney Gaz Koridorunun Türkiye boyutunu oluşturmaktadır. Bu çalışmanın amacı, ortak tarih, kültür ve yakın komşuluk ilişkilerinden dolayı “bir millet iki devlet” olarak anılan Türkiye Azerbaycan ilişkilerinde TANAP projesinin önemini belirlemektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olan fenomenoloji (olgu bilim) yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya on dört Sosyal Bilgiler öğretmen adayı katılmıştır. Araştırmanın kapsamına dâhil edilen veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak 08.07.2021 ve 12.07.2021 tarihleri arasında toplanılmıştır. Toplanan veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının önemli bir kısmının TANAP projesi hakkında bilgilerinin olmadığı, enerji koridorunun bölgeye sağladığı ve sağlayacağı değer hakkında olunmadığı sonucunu ortaya çıkarmıştır. Çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı, özellikle Sosyal Bilgiler dersi bünyesinde yer alan siyasi coğrafyanın önemli parametrelerinden olan jeopolitik konum açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: TANAP, Enerji koridoru, Azerbaycan, Türkiye

Abstract:

One of the determining tools of today's world politics is undoubtedly fossil energy resources. In addition to the increasing world population, natural gas is one of the most recommended energy sources to be consumed globally to combat the problems caused by environmental pollution. The distribution of the world's natural gas reserves also causes different problems. Electricity generation is one of the sectors where natural gas, which is defined as an environmentally friendly energy source, is consumed the most. The fact that natural gas is mostly used in electricity generation has led to an increasing demand for this resource among countries with high technology and high energy consumption. Increasing demands have increased the strategic importance of the countries that have this resource and the countries that provide the basis for the transportation of this resource. In this context, in Turkey-Azerbaijan relations, the fact that one state is the producer of the aforementioned resource and the other state has no alternative in terms of security and continuity of energy flow among energy demanding countries has contributed to the strategic importance of the aforementioned countries and the region.

¹ Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü - batusalgul@gmail.com

² Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi - asim.coban@amasya.edu.tr

Being a carrier country due to its geographical and geopolitical characteristics such as its proximity to Asia and Europe has strengthened the relations between the two countries. TANAP (Trans-Anatolian Natural Gas Pipeline Project) constitutes the Turkish dimension of the Southern Gas Corridor, which was implemented in order to transfer the natural gas from the gas fields in the Caspian Sea, also known as the Shah Deniz 2 gas field located in Azerbaijan, to Europe via Turkey. The aim of this study is to determine the importance of the TANAP project in Turkey-Azerbaijan relations, which is known as “one nation, two states” due to their common history, culture and close neighborhood relations. Phenomenology (phenomenology) method, which is one of the qualitative research methods, was used in the research. Fourteen Social Studies teacher candidates participated in the research. The data included in the scope of the research were collected between 08.07.2021 and 12.07.2021 using a semi-structured interview form. The collected data were analyzed by content analysis. It has been concluded that a significant part of the Social Studies teacher candidates participating in the research do not have knowledge about the TANAP project, and they are not aware of the value that the energy corridor provides and will provide to the region. It is thought that the study will contribute to the literature, especially in terms of geopolitical position, which is one of the important parameters of political geography within the Social Studies course.

Key Words: TANAP, Energy corridor, Azerbaijan, Turkey

SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDE YEREL TARİH ÖGELERİNİN KULLANILMASI: AFŞİN ESHAB-I KEHF KÜLLİYESİ

USE OF LOCAL HISTORY ELEMENTS IN SOCIAL STUDIES CLASSES: AFSIN ESHAB-I KEHF COMPLEX

Arş. Gör. Muhammed ÖZDEN¹

Özet:

Sosyal bilgiler dersi insanın sosyal ve fiziki çevresiyle ilgili geçmişle bugünü arasında bağlantı kurmasını sağlayan bir derstir. Sosyal bilgiler dersinin içeriğine bakıldığında tarih konularının sıklıkla yer aldığı görülmektedir. Yerel tarih; sınırları belirli bir çevrede geçmişten günümüze kadar yaşayan toplumlara ilişkin bilgi edinmemizi sağlayan, maddi, manevi birikimlerin tümüdür. Sosyal bilgiler derslerinde yerel tarih konularının öğretimi, öğrencilerin yakın çevrelerine ilişkin bilgi edinmesini, çevresindeki doğal ve tarihi yapılar hakkında ilgi ve meraklarını arttırması açısından önemlidir. Eshab-ı kehf külliyesi Kahramanmaraş'ın Afşin ilçesinde yer alan M.S. 446 yılında inşa edilmiş farklı din ve uygarlıkların buluşma noktası olan, tarihi özellikleri ve inanç merkezi olması açısından sosyal bilgiler dersindeki yerel tarih öğretimine ilişkin önemli bir örnek teşkil etmektedir. Bu araştırmanın amacı Sosyal bilgiler dersi öğretim programı 5. Sınıf kültür ve miras öğrenme alanı içerisinde yer alan “Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesneleri ve eserleri tanıtır.” Kazanımına ilişkin olarak Eshab-ı kehf külliyesinin incelenmesidir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi ile yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre Eshab-ı kehf külliyesi birçok farklı inançta ve kültürde önemli bir yere sahiptir. Bu külliye hem dini hem de kültürel olarak tarihsel süreç içerisinde varlığını devam ettirmiş bir yapıdır. Külliye Doğru Roma, Selçuklu, Dulkadiroğlu Beyliği ve Osmanlı Devleti dönemlerine ait izlere rastlamak mümkündür. Külliye özellikleri incelendiğinde sosyal bilgiler derslerinde yerel tarih konularının öğretimine ilişkin olarak, öğrencilerin yakın çevrelerinde bulunan tarihi mekânları tanımaları açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Yerel Tarih, Ashab-ı Kehf külliyesi

Abstract:

Social studies course is a course that allows a person to decouple between the past and the present. Looking at the content of the social studies course, it seems that history topics are often included. Local history is all of the material and spiritual accumulations that allow us to learn about societies whose borders live from the past to the present in a certain environment. Teaching local history subjects in social studies classes is important for students to gain knowledge about their immediate environment and to increase their interest and curiosity about natural and historical structures around them. Eshab-ı kehf complex is located in Afşin District of Kahramanmaraş. Built in 446, it is an important example of local history teaching in the social studies course in terms of its historical features and Faith Center, which is the meeting point of different religions and civilizations. The aim of this research is social studies course curriculum 5. Located within the classroom culture and heritage learning area “introduces natural assets and historical sites, objects and artifacts around them.” It is the study of the complex of eshab-ı kehf in relation to its acquisition. The research was conducted by document analysis method from qualitative research methods. According to research results, the eshab-ı kehf complex occupies an important place in many different faiths and cultures, this complex is a structure that has continued to exist in the historical process both religiously and culturally. It is possible to find traces of the Eastern Roman, Selcuk, Dulkadiroğlu principality and Ottoman Empire periods in the complex. As for the teaching of local history subjects in social studies courses, it is an important example for students to recognize the historical sites located in their immediate surroundings.

Key Words: Social studies, Local History, Eshab-ı Kehf complex

¹ Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Eğitim Fakültesi – muhammed.ozden@erzincan.edu.tr

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI ALGILARI

PERCEPTIONS OF NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS OF THE SOCIAL STUDY TEACHER CANDIDATES

Doç. Dr. Osman ÇEPNİ¹

Özet:

Bu araştırmanın amacı sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sivil toplum kuruluşlarına ilişkin algılarını belirlemektir. Bu nicel çalışma, betimsel tarama modelinde kurgulanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 akademik yılının güz döneminde, sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünde okuyan öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplamak amacıyla 28 madde ve 2 alt boyuttan oluşan Yeşil (2017) tarafından geliştirilen “Sivil Toplum Kuruluşu Algısı Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın amacı çerçevesinde öğrencilerin ölçeğe verecekleri cevaplara ait toplanan verilerin gerekli istatistiksel çözümleri için SPSS programından yararlanılacaktır. Betimsel istatistik yöntemlerinden frekans, yüzde ve aritmetik ortalama analizi yapılacaktır. Bağımsız değişkenler arasındaki farklılıkların tespiti için ise t-Testi ve ANOVA testlerinden yararlanılacaktır. Araştırmada veri toplama süreci devam ettiğinden, ilgili araştırmaya ait bulgu, sonuç ve öneriler bu işlemler tamamlandıktan sonra gerçekleştirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Sivil Toplum Kuruluşları, Sosyal Bilgiler, Öğretmen Adayları

Abstract:

The purpose of this study is to determine the perceptions of social studies teacher candidates about non-governmental organizations. The quantitative study was designed in survey model. The study group of the research consists of teacher candidates studying in the department of social studies teaching in the fall semester of the 2019-2020 academic year. “The Civil Society Organization Perception Scale” developed by Yeşil (2017), consisting of 28 items and 2 sub-dimensions, was used to collect data in the research. Within the framework of the purpose of the research, the SPSS program will be used for the necessary statistical solutions of the collected data of the answers to the scale. Frequency, percentage and arithmetic mean analyses will be performed. In order to determine the differences between independent variables, t-Test and ANOVA tests will be used. Since the data collection process continues, the findings, conclusions and recommendations of the research will be presented after these processes are completed.

Key Words: Non-Governmental Organizations, Social Studies, Teacher Candidates

¹ Karabük Üniversitesi - ocepni@karabuk.edu.tr

PEDAGOJİK FORMASYON EĞİTİMİ ALMIŞ ÖĞRENCİLERİN ÇEVRESEL VATANDAŞLIK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ¹

EXAMINATION OF ENVIRONMENTAL CITIZENSHIP LEVELS OF STUDENTS TAKING PEDAGOGICAL FORMATION EDUCATION

Doç. Dr. Osman ÇEPNİ²

Özet:

Pedagojik formasyon eğitimi alan öğrencilerin çevresel vatandaşlık düzeylerinin farklı değişkenlerce incelenmeye çalışıldığı bu çalışmada öğretmen adaylarının çevresel sorunlara karşı hangi düzeyde duyarlı oldukları, çevreye karşı ilgileri, sorumlulukları, çevre bilinçleri ve çevresel vatandaşlık konuları hakkında ne düzeyde bilgiye sahip oldukları araştırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 akademik yılı bahar döneminde Karabük Üniversitesi'nde Pedagojik formasyon eğitimi alan 750 öğrenci oluşturmaktadır. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada veri toplamak amacıyla Erdilmen (2014) tarafından geliştirilen 39 maddelik "Çevresel Vatandaşlık Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizi için SPSS 20 paket programı kullanılmıştır. Araştırmanın verilerinin analizinde; t testi, Anova ve gruplararası farklılığın hangi gruplar lehine olduğunu tespit etmek için Scheffe testi kullanılmıştır. Araştırmanın verilerinden hareketle; davranış, kaygı, ilgi ve hazır bulunuşluluk boyutu cinsiyete, sosyo – ekonomik duruma, çevreci yayınları takip sıklığına ve büyüdüğü yere göre değişkenlik göstermektedir. Cinsiyete göre kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre ilgi, kaygı, hazır bulunuşluluk boyutlarında daha ön planda oldukları görülmüştür. Öğretmen adaylarının sosyo ekonomik durumlarının, çevreci yayınları takip sıklığı, büyüdüğü yere göre çevreci davranışta olma durumları, çevreye karşı ilgileri, hazır bulunuşlukları ve kaygıları farklılık göstermektedir. Araştırmanın sonuçlarından hareketle vatandaşlık, çevre, çevresel sorumluluk, çevresel ilgi, çevresel davranış, çevresel vatandaşlık konularında ve bu konuların öğretmen adayları tarafından gelecek nesillere aktarımı konusunda çevreci ve çevresel sorumluluklarının bilincinde bireyler yetiştirebilme konularında bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Pedagojik Formasyon, Vatandaşlık, Çevresel Vatandaşlık

Abstract:

In this study, in which the environmental citizenship levels of students who receive pedagogical formation education were tried to be examined by different variables, it was tried to measure the level of sensitivity of the teacher candidates to environmental problems, their interests, responsibilities, consciousness and knowledge about environmental citizenship issues. The working group of the research consists of 750 students who received Pedagogical formation training at Karabük University in the spring semester of the 2017-2018 academic year. In this study, in which quantitative research method was used, the 39-item "Environmental Citizenship Questionnaire" developed by Erdilmen (2014) was used to collect data. SPSS 20 package program was used for data analysis. According to the analysis of the data of the study, the dimensions of behavior, anxiety, interest and readiness vary according to gender, socio-economic status, frequency of following environmentalist publications and where they grew up. According to gender, it was observed that female teacher candidates were more prominent than male teacher candidates in the dimensions of interest, anxiety and readiness. Based on the results of the study, some suggestions were made on the subjects of citizenship, environment, environmental responsibility, environmental interest, environmental behavior, environmental citizenship, and the transmission of these issues to future generations by teacher candidates, to raise individuals who are environmentally friendly and aware of their environmental responsibilities.

Key Words: Pedagogical Formation, Citizenship, Environmental Citizenship

¹ Bu çalışma KBUBAP-17-YL-053 numaralı Karabük Üniversitesi BAP destekli tamamlanamayan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Karabük Üniversitesi - ocepni@karabuk.edu.tr

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МУЗЫКАЛЬНОЙ МЕТОДОЛОГИИ НА ОСНОВЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ ИГР

IMPROVEMENT OF MUSICAL METHODOLOGY BASED ON NATIONAL GAMES

Старший Преподаватель Мизамова ХУЛКАР¹

Аннотация:

В настоящее время в системе дошкольного образования большое внимание уделяется звучанию нашей национальной музыки и преподаванию фольклора. Чем больше наши дети узнают и развивают наше национальное культурное наследие и ценности, тем больше будет расти их нравственность и воспитание. Духовные богатства, унаследованные от наших предков, могли быть наполнены только такими идеями, как доброта, добрые дела, правильная речь, удовлетворенность и терпение. И когда эти идеи сочетаются с музыкой, наши национальные ценности оживают и быстро укореняются в наших сердцах.

Кроме того, песни исполнялись во всех аспектах древнего образа жизни узбекского народа, работы, праздников и сезонных работ, и мы можем видеть, насколько трудолюбивы наши люди на основе этих песен, а также любящие музыку души. Помимо изучения народных песен, наши дети познают такие положительные качества наших предков, как мужество и храбрость, любовь к природе и животным, узбекское гостеприимство.

В статье даны методические рекомендации по эффективному использованию специальных песен подвижных игр, которые являются частью нашего национального музыкального наследия и ценностей, при организации занятий музыкой в дошкольном образовании.

Ключевые Слова: организация дошкольного образования, музыкальные занятия, фольклор, воспитание нового поколения

Annotation:

Currently, in the preschool education system, great attention is paid to the sound of our national music and teaching folklore. The more our children learn and develop our national cultural heritage and values, the more their morality and upbringing will grow. The spiritual wealth inherited from our ancestors could only be filled with ideas such as kindness, good deeds, correct speech, contentment, and patience. And when these ideas are combined with music, our national values come to life and quickly take root in our hearts.

In addition, the songs were performed in all aspects of the ancient way of life of the Uzbek people, work, holidays and seasonal work, and we can see how hardworking our people are based on these songs, as well as souls who love music. In addition to studying folk songs, our children learn such positive qualities of our ancestors as courage and bravery, love for nature and animals, Uzbek hospitality.

The article provides guidelines for the effective use of special songs of outdoor games, which are part of our national musical heritage and values, when organizing music lessons in preschool education.

Key Words: organization of preschool education, music lessons, folklore, upbringing of a new generation

¹ Институт переподготовки и повышения квалификации директоров и специалистов дошкольных образовательных организаций - hulkarmizamova1990@gmail.com

ПРОЕКТИРОВАНИЕ И РАЗВИТИЕ РАЗВИВАЮЩИХ ЦЕНТРОВ

DESIGN AND DEVELOPMENT OF DEVELOPMENT CENTERS

Старший Преподаватель Ризаева Мунисхон МАХКАМОВНА¹

Аннотация:

Исследования обусловлена изменениями в социально-экономической сфере общества, потребностью в повышении качества воспитательно-образовательного процесса в дошкольных образовательных организациях за счет расширения и интеграции выполняемых функций, обеспечения комплексного воздействия на ребенка, его целостного развития и готовности обучаться в современной школе.

Происходящее в современном мире ускорение темпов развития детей отражается на все более раннем освоении различных видов деятельности: художественно-эстетической, информационно-технологической, проектной и других, в их взаимосвязи, что требует разработки адекватных возрасту интегративных психолого-педагогических проектов.

Поиски путей модернизации содержания дошкольного образования в условиях контингента детей дошкольных образовательных учреждений, увеличения числа детей с проблемами здоровья и развития, детей из социально неблагополучных семей направлены на создание новых вариантов образовательных программ, способных обеспечить реализацию полифункциональной сущности современного воспитательно-образовательного процесса в ДОО. Практически каждое дошкольное образовательное учреждение в той или иной мере выполняет комплекс социально-педагогических функций: воспитания, обучения, развития, коррекции и оздоровления детей. Возникает необходимость в интеграции этих функций, в целостном, а не по элементном развитии растущего человека и в разработке интегративного содержания и интегративных видов развивающей деятельности детей в ДОО.

Ключевые Слова: организация дошкольного образования, воспитательно-образовательный процесса, воспитание нового поколения

Annotation:

The research is due to changes in the socio-economic sphere of society, the need to improve the quality of the educational process in preschool educational organizations by expanding and integrating the functions performed, ensuring a comprehensive impact on the child, his holistic development and readiness to study in a modern school.

The acceleration of the pace of development of children taking place in the modern world is reflected in the ever earlier development of various types of activity: artistic and aesthetic, information technology, design and others, in their interconnection, which requires the development of age-appropriate integrative psychological and pedagogical projects.

The search for ways to modernize the content of preschool education in the context of the contingent of children of preschool educational institutions, an increase in the number of children with health and development problems, children from socially disadvantaged families are aimed at creating new versions of educational programs that can ensure the implementation of the multifunctional essence of the modern educational process in preschool educational institutions. Almost every preschool educational institution, to one degree or another, performs a complex of social and pedagogical functions: upbringing, training, development, correction and health improvement of children. There is a need to integrate these functions, in the holistic, rather than elemental development of a growing person and in the development of integrative content and integrative types of developmental activities of children in preschool educational institutions.

Key Words: organization of preschool education, educational process, upbringing of a new generation

¹ Институт переподготовки и повышения квалификации директоров и специалистов дошкольных образовательных организаций - munisarizayeva1975@gmail.com

ВЛИЯНИЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ ПРОЦЕСС УЧЕНИКОВ ЧЕРЕЗ ОРГАНИЗАЦИЮ МУЗЫКАЛЬНЫХ КРУЖКОВ

INFLUENCE THE EDUCATIONAL PROCESS OF STUDENTS THROUGH THE ORGANIZATION OF MUSIC CIRCLES

Старший Преподаватель Аманова ДУРДОНА¹

Аннотация:

Среди 5 важных инициатив Президента Ш.М. Мирзиёева по организации работы в социальной, духовной и образовательной сферах на основе новой системы - первая инициатива - по выполнению задач, которые служат повышению интереса молодежи к музыке, живописи, литературе, театру и другим видам искусства, раскрытию ее талантов. Защита учащихся от среды, негативно влияющего на формирование духовно зрелой личности через содержательную организацию досуга.

Хорошо известно, что студенты не всегда заняты учебой и работой. Важно максимально использовать свое свободное время и не тратить его впустую. Это время может дать ребенку многое. Мудрецы говорят: «Чем лучше воспитание, тем счастливее люди». Глава государства также сказал: «Для того, чтобы образование было совершенным, в этом вопросе не должно быть пробелов». Хорошо известно, что формирование человеческой личности является непрерывным и чрезвычайно сложным процессом, на который влияют многие факторы. Необходимо направлять развитие студентов, а также необходимо оградить их от среды, негативно влияющей на ее формирование как личности, формирующей биологическую и социальную основу человека, обеспечивающей единство самообразования и воспитания.

Ключевые Слова: образование, досуг, музыкальные кружки, музыкальный руководитель

Annotation:

Among the 5 important initiatives of President Sh.M. Mirziyoyev to organize the work in the social, spiritual and educational spheres on the basis of the new system - the first initiative -to carry out tasks that serve to increase the interest of young people in music, painting, literature, theater and other forms of art, to reveal their talents. Protecting students from an environment that negatively affects the formation of a spiritually mature individuals through the meaningfully organization of leisure time.

It is well known that students are not always busy studying and working. It is important to make the most of your free time and not waste it. That time can give a child a lot. The sages say, “The better the upbringing, the happier the people”. The head of state also said “In order for education to be perfect, there must be no gap in this issue”. It is well known that the formation of the human personality is a continuous and extremely complex process, which is influenced by many factors. It is necessary to guide the development of students, and also necessary to protect them from an environment that negatively affects its formation as a person forming the biological and social basis of man, ensuring the unity of self-education and upbringing,

Key Words: Education, leisure, music circles, music director

¹ Институт переподготовки и повышения квалификации директоров и специалистов дошкольных образовательных организаций - durdonaamanova1985@gmail.com

XIX ƏSR CƏNUBİ AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATINDA MƏSNƏVİ – MƏQTƏLLƏR

MASNAVI-LAMENTS IN THE SOUTH AZERBAIJANI LITERATURE OF THE XIX CENTURY

Arş. Gör. Efsane İSMAYILOVA¹

Özet:

XIX əsrdə Azərbaycan ədəbiyyatında mərsiyə şeirinin təşəkkül tapması ölkənin ictimai mühitində hakim olan dini ideyalarla sıx bağlı olmuşdur. Rus hökuməti Kərbəla döyüşünü adi tarixi hadisədən başqa heç bir mahiyyət kəsb etməyən bir hadisə kimi qəbul edərək, onun şışirdilməsini mənasız hesab etmişdir. Mərsiyə müəllifləri isə çarizmin hər il döyüş şəhidlərinin - xüsusən, İmam Hüseynin şərəfinə baş yarıb, sinə döyərək məhərrəmlik təziyələrinin keçirilməsinə qadağa qoyması ilə barışmamış, hökumətə olan etirazlarını və azadlıq ideyalarını şeirlərində göstərməyə çalışmışlar. Sənətkarlar Kərbəla qətlamından bəhs edən şeirlərə üstünlük verir, “Əhli-beyt”ə ehtiramlarını bildirərək, İmam Hüseyn və onun silahdaşlarının ölümünə təəssüf hisslərini ifadə edirdilər. Çarizmin qismən haqlı olduğu bu məsələdə razılaşmadığımız məqam hökumətin mərsiyələri mürtəcə ideologiyanın qalığı hesab etməsi, ədəbiyyatı siyasətlə qarışdıraraq ədəbi növ kimi tədqiqinə imkan verməməsi olmuşdur. Lakin Azərbaycanın şimalından fərqli olaraq cənub hissəsində mərsiyə və məqtəllərin yazılmasında və tədqiqində heç bir maneə olmamışdır. Bu baxımdan bu janr məsnəvi ədəbiyyatının yüksəlişində inkaredilməz rola malikdir.

Yazılmış mərsiyələrin mövzu, süjet və sənətkarlıq xüsusiyyətlərində fərqlər müşahidə olunsada, onların hər birində humanizm, mənəvi kamilliyə çağırış, əxlaqi-didaktik motivlər bariz surətdə nəzərə çarpır. Yüksək orijinal xüsusiyyətləri ilə diqqəti cəlb edən bu şeirlər bu gün öz geniş tədqiqini gözləməkdədir.

Açar Sözlər: XIX əsr, Cənubi Azərbaycan, İmam Hüseyn, mərsiyə, məsnəvi

Abstract:

The formation of mourning poetry in Azerbaijani literature in the 19th century was closely connected with the religious ideas prevailing in the country's social environment. The Russian government considered the battle of Karbala an ordinary historical event and considered its exaggeration meaningless. The Russian government has banned religious ceremonies every year in honor of war martyrs, especially Imam Hussein. The mourners did not reconcile with the ban and tried to express their protests against the government and the idea of freedom in their poems. The poets preferred poems about the tragedy of Karbala, paid tribute to the Ahl al-Bayt and expressed their condolences over the death of Imam Hussein and his followers expressed their condolences over the death of Imam Hussein and his followers. The government was a little right on this issue. but we do not agree that the government considers lamentations a remnant of reactionary ideology and does not allow literature to be studied as a literary genre by mixing it with politics. But unlike the north of Azerbaijan, the lamentations in the south there were no obstacles in writing and researching. From this point of view, this genre has a great role in the rise of Masnavi literature genre has a great role in the rise of Masnavi literature.

Although there are differences in the theme, plot and artistic features of the written laments, humanism and moral-didactic motives are clearly visible in each of them moral-didactic motives are clearly visible in each of them. These poems, which attract attention with their high original features, are awaiting their extensive study today study today.

Key Words: 19th century, South Azerbaijan, Imam Hussein, marsiya (lament), masnavi (couplet)

¹ Sumgayıt Devlet Üniversitesi (Azerbaycan) - efsane.ismayilzade@inbox.ru

ПОВЫШЕНИЕ КВАЛИФИКАЦИИ БУДУЩИХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ МУЗЫКИ НА КУРСАХ ПРИКЛАДНОГО ОБУЧЕНИЯ

TRAINING OF FUTURE MUSIC TEACHERS IN APPLIED TRAINING COURSES

Öğr. Üyesi İzzat Matyakubov¹

Аннотация:

В области музыкального искусства во всем мире компетентность будущих преподавателей музыки на практических курсах, которые должны проводиться в рамках учебного процесса, ограничивается в целях повышения их авторитета. Это связано с местоположением и важностью музыкального образования, а также с тем, что учитель музыки должен иметь некоторые навыки. Развитие европейских ученых в области музыкального образования стремится обеспечить, чтобы такие программы, как смена опыта, национальный симпозиум и конференции, включая композиторов, ученых в области образования, исследователей, педагогов и руководителей детских хоров, также были задействованы. В сфере образования в Узбекистане внедряется существующая система и ведется систематическое формирование ученых. После этой серии в нашей республике также проводятся соревнования, которые мы берём в качестве модели из многих стран, таких как Центральная Азия, Балканы, Евразия. Хотя участники от каждого пункта республики имеют возможность участвовать в конкурсах, они также вносят свой вклад в музыкальное образование. Наше исследование хочет продемонстрировать литературу в области музыкального образования, которая по-прежнему существует в нашей нынешней системе образования, и основные проблемы, связанные с курсом прикладного обучения, должны быть освещены. В конце нашей статьи наши обзоры и выводы дают некоторые советы, а также увеличивают опыт и понимание.

Ключевые Слова: Музыкальное обучение, наш будущий учителя, педагогика

Abstract:

In the field of music throughout the world, the competence of prospective music teachers in practical courses to be delivered as part of the educational process is limited in order to enhance their credibility. This is due to the location and importance of music education, as well as the fact that a music teacher needs to have some skills. The development of European scholars in music education aims to ensure that programs such as experience change, national symposium and conferences, including composers, educational scientists, researchers, educators and children's choir leaders, are also involved. In the field of education in Uzbekistan, the existing system is being introduced and the systematic formation of scientists is under way. After this series, competitions are also held in our republic, which we take as a model from many countries, such as Central Asia, the Balkans, Eurasia. Although participants from every point of the republic have the opportunity to participate in competitions, they also contribute to music education. Our study wants to showcase the music education literature that still exists in our current education system, and the main issues associated with the applied learning course need to be highlighted. At the end of our article, our reviews and conclusions provide some advice and also increase experience and understanding.

Key Words: Musical education, our future teacher, pedagogy

¹ izzat-83@mail.ru

YAKUP KADRI’NİN HİKÂYELERİNDE SOSYAL DEĞİŞİM

SOCIAL CHANGE IN YAKUP KADRI’S STORIES

Prof. Dr. Hüseyin DOĞRAMACIOĞLU¹

Prof. Dr. Nuran ÖZLÜK²

Özet:

Yakup Kadri Millî Edebiyat hareketinin tanınmış yazarlarından. Hikâyelerinde genellikle işgallerden ve Millî Mücadele’den bahsetse de sosyal değişim konusuna da zımnen değinmiştir. Türk toplumunun Batı ile münasebeti neticesinde hızlanan sosyal değişim Yakup Kadri’nin hikâyelerinde edebî metnin imkânları dâhilinde yerini alır. Yazar, sosyal değişimi sadece Anadolu coğrafyası ile sınırlandırmaz. Bazen Mısır’a oradan Avrupa’ya kadar uzanır. Onun sosyal değişim ile ilgili hikâyelerini böylesine geniş bir coğrafyada ele almasına rağmen ağırlıklı olarak Anadolu ve İstanbul eksenli sosyal değişim tabloları çizdiği görülür. Onun sosyal değişimi genellikle fertlerin gözünden ve ben merkezli ifade ettiğini söyleyebiliriz. Hikâyelerdeki kişiler kendi benleri etrafında cereyan eden sosyal değişim neticesinde bazen felaketlere sürüklenirler. Bu sosyal değişimin kaynağı veya sebebi bazen aileden çeşitli sebeplerle ayrılıp büyük bir şehre yerleşmek olabilmektedir. Sosyal değişimi bazen hatıralarla beraber ele alan yazar, geçmişte yaşadığı gönül macerasını ve bu maceranın yaşandığı yerleri ve insanları bugün değişmiş olarak düşünür. Yakup Kadri, sosyal değişimi ele alırken bu değişimleri işgallerle bağlantı kurarak açıklama yoluna gider. İşgaller devam ederken tüm yurt harabeye dönmüş, evler yakılıp yıkılmış, insanlar katledilmiş ve neticede bütün bu felaketler sosyal yıkımla neticelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yakup Kadri, sosyal değişim, Millî Mücadele, Anadolu coğrafyası

Abstract:

Yakup Kadri is one of the well-known writers of the National Literature movement. Although he usually mentions the occupations and the National Struggle in his stories, he also implicitly touched on the subject of social change. The social change accelerated as a result of Turkish society’s relationship with the West takes its place in Yakup Kadri’s stories within the possibilities of the literary text. The author does not limit the social change only to the Anatolian geography. Sometimes it extends to Egypt and from there to Europe. Although he deals with his stories about social change in such a wide geography, it is seen that he mainly draws social change tables based on Anatolia and Istanbul. We can say that he expresses social change generally through the eyes of individuals and self-centered. The people in the stories are sometimes dragged into disasters as a result of the social change that takes place around them. The source or reason for this social change can sometimes be leaving the family for various reasons and settling in a big city. The author, who sometimes deals with social change together with memories, thinks of his heart adventure in the past and the places and people where this adventure took place as changed today. While dealing with social change, Yakup Kadri tries to explain these changes by connecting them with occupations. While the occupations continued, the whole country was in ruins, houses were burned down, people were killed, and as a result, all these disasters resulted in social destruction.

Key Words: Yakup Kadri, social change, National Struggle, Anatolian geography

¹ Kilis 7 Aralık Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi - hdogramacioglu@gmail.com

² Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi - nuranozluk@yahoo.com

YAKUP KADRI'NİN HİKÂYELERİNDE ÇOCUK PORTRERLERİ

CHILD PORTRAITS IN YAKUP KADRI'S STORIES

Prof. Dr. Hüseyin DOĞRAMACIOĞLU¹

Prof. Dr. Nuran ÖZLÜK²

Özet:

Millî Edebiyat Dönemi yazarlarından biri olan Yakup Kadri'nin hikâyelerinde bir kenara itilmiş, problemlili ailelerin çocukları anlatılır. Çocuklar genellikle asıl kahraman olarak değil, ilgisiz bırakılan yavrular olarak hikâyelerde yer alır. Ailelerin yeterince ilgilenmedikleri çocuklar hayatlarının her devresinde sıkıntı ve mutsuzluk içerisinde yaşarlar. Yazar, hikâyelerinde çocukların eğitimi ve yetiştirilmesi üzerinde dolaylı olarak durur. Millî Mücadele'den bahseden hikâyelerinde ise anasız babasız kalan, düşman vahşetlerini gören çocukların acınacak durumlarını portreleştirebilir. Sosyal muhtevalı hikâyelerine ise çocukların düzgün bir eğitim görmesi gerektiğini, ana babanın ise bundan birinci derecede mesul olduğunu vurgular. Hikâyelerde çocuklar farklı kişilik ve yaşlarda yer alırlar. Bunların sosyal durumları ve kültürel yapıları farklıdır. Hikâyelerinde kendi çocukluk yıllarından da bahseden yazar ister Millî Mücadele konulu isterse sosyal muhtevalı hikâyelerinde genel olarak devam eden muharebelerin çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini hikâyeleştirir. Çocuklar cephelerde devam eden savaşlardan hem psikolojik hem de maddî olarak olumsuz etkilenirler. Yakup Kadri'ye göre savaş yıllarında büyüyen çocuklar hafızalarında yer alan işgalleri, tecavüzleri ve yokluk yıllarını hiç unutmayacaklar ve bir ömür boyu bu hatıralarla beraber yaşayacaklardır.

Anahtar Kelimeler: Yakup Kadri, çocuk terbiyesi, Millî Mücadele'de çocuklar

Abstract:

In the stories of Yakup Kadri, one of the writers of the National Literature Period, the children of troubled families are told. Children usually take place in stories as offspring that are not really heroes. Children whose families are not interested enough live in distress and unhappiness in every cycle of their lives. The author indirectly stops the education and training of children in their stories. In his stories about the National Struggle, he portrays children growing up without father and the pitiful situations of children who see enemy brutality. His stories which social content emphasize that children should be educated properly, and that parents are responsible for it. In his stories, children have different personality and age. Their social situations and cultural structures are different. In his stories, he writes about his childhood years and tells about the adverse effects of the battles on the children. He emphasizes these bad effects in stories. Children are negatively affected both psychologically and materially from the ongoing wars in the façades. According to Yakup Kadri, children who grew up during the war years will never forget the occupations, rape and years of absence in their memories and will live with these memories for a lifetime.

Key Words: Yakup Kadri, children's education, children in National Struggle

¹ Kilis 7 Aralık Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi - hdogramacioglu@gmail.com

² Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi - nuranozluk@yahoo.com

AZERBAIJAN ÇOCUK EDEBİYATININ GELİŞİMİNDE ALİ SAMETLİ’NİN ROLÜ

THE ROLE OF ALI SAMETLI IN THE DEVELOPMENT OF AZERBAIJAN CHILDREN'S LITERATURE

Rövşen MEMMEDOV¹

Özet:

Azerbaycan Çocuk Edebiyatının gelişiminde 1970-1980’li yıllar büyük önem arz etmektedir. Bu dönem çocuk edebiyatı gerek içerik, gerek yazarlar bakımından kendisinden önceki edebiyatlardan farklıdır. Çocuk karakterlerinin gelişmesi, onların yaşamı ve düşüncelerinin olumlu yönde değişmesi bu dönemin önemli özelliklerindendir. En önemli gelişmelerden birisi 1970-1980’li yılların çocuk edebiyatının yazarlar açısından çok olmasıdır. Zahit Halil, Ali Sametli, Neriman Süleymanov, Rafig Yusifoğlu, Memmed Aslan, Halide Hasilova, Azize Ahmedova gibi yazarlar bu dönemin öne çıkan yazarlarıdır.

Hiç kuşkusuz, dönemin önde gelen yazarı Ali Sametli’dir. Kendisine has üslubu ile dikkat çeken yazar, edebiyata 1950’li yıllarda gelmiştir. İlk hikâyelerinden itibaren çocukların sevimli yazarına dönüşen Ali Sametli, yazdığı hikâye, öykü ve edebi masallarıyla günümüz edebiyatında da sevilerek okunmaktadır. Halk edebiyatını iyi bilen yazarın eserleri milli örf adetlerin modern ifadesini kendisinde barındırır.

“Sihirli Halı”, “Kibrit Çöplerinin Serüveni”, “Generalin Çocukluğu”, “Farelerin Düğünü” gibi masallarında kendi üslubu ile dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra “Orman Hekimi”, “Kimin Evi Daha Güzeldir”, “Tavşanlar Kendilerine Nasıl Ad Kazandı”, “Pekmez ve Bal” gibi hikâyelerinde Sametli hayvanlar âlemini kendine has stiliyle ilginç sembolize etmiştir. Sametli’nin eserlerin adaletli fil, kurnaz tilki, orman kralı aslan, ara karıştıran çakal, korkak tavşan, kibirli karga gibi ünlü karakterler vardır. Bu eserleri okuyan okurlar karakterlerin yanı sıra milli değerler ve gelenekleri öğrenmektedirler.

Yıllar geçse de, küresel değerlerin getirdiği yenedünya düzeninde bu eserlerin sanatsal değeri artmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Azerbaycan Çocuk Edebiyatı, Ali Sametli, Milli Değerler, edebi karakterler, sembolizm

Abstract:

The years of 1970-1980 are of great importance in the development of Azerbaijan Children's Literature. Children's literature of this period is different from previous literatures in terms of both content and authors. The development of children's characters, their life and positive changes in their thoughts are important features of this period. One of the most important developments is that the children's literature of the 1970s-1980s was a lot in terms of writers. Zahit Halil, Ali Sametli, Neriman Süleymanov, Rafig Yusifoğlu, Memmed Aslan, Halide Hasilova, Azize Ahmedova writers such as the prominent writers of this period.

Undoubtedly, the leading writer of the period is Ali Sameli. The author, who draws attention with his unique style, came to literature in the 1950s. Ali Sameli, who has turned into a cute writer for children since his first stories, is loved and read in today's literature with his stories, short stories and literary tales. The works of the author, who knows folk literature well, contain the modern expression of national customs.

He draws attention with his own style in fairy tales such as "The Magic Carpet", "The Adventure of Matchsticks", "The General's Childhood", "The Wedding of Mice". In addition to this, in his stories such as "Forest Physician", "Whose House Is Better", "How Rabbits Gain Their Names For Themselves", "Moscow Molasses and Honey", Sameli symbolized the animal world with its unique style. In Sameli's works, there are famous characters such as fair elephant, cunning fox, forest king lion, confused jackal, scared rabbit, arrogant crow. Readers who read these works learn about national values and traditions as well as the characters.

Key Words: Azerbaijan Child's Literature, Ali Sametli, National Values, literary characters, symbolism

¹ Sumgayıt Devlet Üniversitesi (Azerbaycan) - rrr_188@mail.ru

TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK UZAKTAN ÖĞRETİMİNDE FIRSAT EŞİTLİĞİ

AS A FOREIGN LANGUAGE EQUALITY OF OPPORTUNITIES IN DISTANCE LEARNING OF TURKISH

*Doç. Dr. Gül Banu DUMAN¹
Doktora Öğrencisi Yalçın YURDAKUL²*

Özet:

Dil öğrenme hızı, dil etkileşiminin yoğunluğu ile doğru orantılıdır. Öğrenilmek istenen dile maruz kalma ve etkileşim ne denli yoğun olursa dil öğrenimi de o ölçüde artmaktadır. Covid-19 küresel salgını sürecinde birçok ülke ile birlikte Türkiye’de de eğitim uzaktan eğitime geçmiş, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi de uzaktan eğitimle yapılmaya başlamıştır. Uzaktan eğitimin yaygınlaşması fırsat eşitliği tartışmalarını yeniden alevlendirmiş, dil öğreniminde uzaktan eğitimin olumlu ya da olumsuz yönlerinin neler olduğu sorularını gündeme taşımıştır. Yüz yüze yapılan eğitimdeki öğretici - öğrenci etkileşimini çevrimiçi eğitimde sağlayabilmek, öğrencilerin öğrenim sürecinden eşit olarak faydalanmasını temin etmek her zaman mümkün olmamaktadır. Öte yandan öğrenci ve öğretici cephesinden bakıldığında çevrimiçi eğitimin de yüz yüze eğitime göre bazı olumlu ve avantajlı taraflarının da olduğu muhakkaktır.

Bu çalışmada Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde fırsat eşitliği konusu, öğretmenlere uygulanan anket sonuçları doğrultusunda ele alınmıştır. Anketten elde edilen bulgular, nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Türkçenin yabancı dil olarak uzaktan eğitim sürecinde olumlu ve olumsuz yönlerinin neler olabileceği, bunların fırsat eşitliğine nasıl etki edeceği gibi hususlara bu çalışmada cevaplar aranmıştır.

Anahtar Kelimeler: uzaktan eğitim, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, fırsat eşitliği

Abstract:

Learning speed of a language is directly proportional with the intensive interaction of it. To be exposed to the language which is intended to be learnt and interaction with the target language will be more effective on the learning process. During the breakout of covid 19 many countries, which includes Turkey, have passed to the distance learning and as a foreign language teaching Turkish has been started to be taught with distance learning. Increasing of distance learning inflamed arguments about the equality of opportunity and it has risen questions about positive and negative ways of distance learning. Ensuring the same interaction online as face to face education in the class, to provide the same learning equally can not be possible for everytime. Apart from that when it is seen on the learner and the teacher perspectives, online education has some positive and advantages when it is compared with face to face education.

In this piece of work, surveys which are done among instructors are taken into consideration about equality of opportunity of teaching Turkish as a foreign language. Findings on survey are is studied with content analysis method. It seeks to answer quesitons about what Turkish language in distance learning, might have in terms of positive and negative sides and how those ideas might effect this equality of opportunity in this work.

Key Words: distance learning, learning Turkish as foreign language, Equality of opportunity

¹ Bülent Ecevit Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi - gulbanuduman@gmail.com

² Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü - yalcinyurdakul@hotmail.com

TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÇEVİRİMİÇİ ÖĞRETİMİNDE YAZMA BECERİSİNİN GELİŞTİRİLMESİ

IMPROVING WRITING SKILL OF TURKISH A FOREIGN LANGUAGE

*Doç. Dr. Gül Banu DUMAN¹
Doktora Öğrencisi Yalçın YURDAKUL²*

Özet:

Dil öğreniminin dört temel becerisinden birisi olan yazma becerisi, diğer becerilere oranla kazandırılması daha yavaş gerçekleşen bir beceridir. Akademik eğitim amacıyla dil öğrenenlerin kendilerini sadece sözlü anlatımla ifade edebilmeleri yeterli değildir; aynı zamanda yazılı anlatımda da yetkinliğe sahip olmaları gerekir. Öte yandan öğrenciler ve öğretmenlerin en çok göz ardı ettiği becerilerin başında yazma becerisi gelmektedir. Yazma becerisinin günlük doğal ortam içerisinde ölçülmesinin güçlüğü de bu becerinin ihmal edilmesinde etkili olmaktadır. Dinleme, konuşma, okuma becerileri öğrencinin kendi başına da geliştirebileceği becerilerken yazma becerisi bu anlamda diğer becerilerden ayrılır. Elbette diğer becerilerin geliştirilmesinde de bir denetleyicinin, öğreticinin varlığı süreci hızlandıracaktır. Yine de bu beceriler doğal ortam içerisinde geliştirilmeye daha müsait becerilerdir. Yazma becerisinde ise öğretmenlerin yaptığı uygulamalar ve sonrasında öğrenciye geri dönütler vermesi süreç için önemlidir. Yazma becerisinin geliştirilmesinde öğretici - öğrenci etkileşimin yüz yüze sınıf içi ortamlarda anlık dönütlerle sağlanması mümkünken çevrimiçi eğitimde durum farklıdır.

Bu çalışmada Türkçenin yabancı dil olarak çevrimiçi öğretiminde yazma becerisinin geliştirilmesi konusu sahada çalışan öğretmenlerin görüşleri alınarak incelenmiştir. Hazırlanan açık ve kapalı uçlu anket soruları ile çevrimiçi eğitimde yazma becerisinin geliştirilebilme durumu ve yazma becerisinin nasıl ölçüldüğü sorularına cevaplar aranmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çevrimiçi eğitim, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, yazma becerisi

Abstract:

One of the four basics of learning language is writing and it's learning process is slower than other skills when compared to the others. It is not enough to explain themselves verbally for people who learn English for academic purposes; at the same time they need to have competence of writing too.. Writing skill comes first as one of the main thing that both teachers and learners ignore most difficulty of writing skill is hard to measure in a natural environment and that causes it to be ignored too. Listening, speaking, reading can be learned by the learners themselves and in that sense writing differs from them. An existence of an instructor will accelerate the skills of the learner certainly. But still those skills are more available to improve in its their own natural area. In the process of writing skill activities that instructor makes and the feedback that they deliver are important. Process of teaching writing skill, instructor's and learner's interaction is done with face to face feedbacks but on online education the situation is totally different.

This piece of work of teaching Turkish as a foreign language online is analysed by examining the instructors ideas who work in that field of teaching of Turkish. With Survey questions which have open ended and closed-ended, it seeks situation of improvement of writing skill and how writing skill is tested are the questions which are tried to give answers in this work.

Key Words: Online Education, Teaching Turkish as a foreign language, Writing skill

¹ Bülent Ecevit Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi - gulbanuduman@gmail.com

² Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü - yalcinyurdakul@hotmail.com

BÜTÜNLEŞTİRİCİ YAZIM İLE MORFOLOJİ ÖĞRETİMİ

INTEGRATIVE TEACHING OF MORPHOLOGY WITH SPELLING

Doç. Dr. Nabat JAFAROVA¹

Özet:

Öğretim sürecindeki bilgi ve becerilerin birleşimi, öğrencilerin içeriğe hâkim olmasını ve dersleri daha ilginç ve anlaşılır hale getirmesini kolaylaştırır. Morfoloji ve imla öğretimi sorunu bu açıdan önemlidir. Azerbaycan dilinin morfolojisinin bilgisi, öğrencilerin konuşmasını geliştirmek, her şeyden önce onlara dilbilgisi yasalarına dayanarak yazma kurallarını öğretmek gibi pratik bir amaca sahiptir. Okuryazar yazma, özellikle kelimelerin morfolojik ilkeye göre doğru yazılması, öğrencinin bu kuralları iyi bilmesini, hızlı ve doğru bir şekilde uygulamasını gerektirir. Morfoloji öğretimi imla, ortoepi, sözlükbilim ile bağlantılıdır, söz dizimi öğretiminin temeli hazırlanır. Azerbaycan dilinin ilköğretim sınıflarında öğretilen bölümlerinin ilgili öğretimi, her bölümdeki önceki bilgi ve becerilerin hatırlanması ve yeni bilgilerin aktarılması sürecinde bilinçli olarak güçlendirilmesi anlamına gelir. Profesör A.Afendizadeh, Azerbaycan dilinin gramer öğretimi ile ilgili ana faktörleri şu şekilde açıklamıştır. 1. Doğru yazma kurallarının çoğu, dil bilgisi öğretimi ile birlikte öğrenilir. Örneğin, öğrenciler isimlerin telaffuzunu (ayrıca zamir, zamir vb.) veya fiilleri zamana ve kişiye göre değiştirmeyi öğrenirler, aynı zamanda bu gramer kategorileriyle ilgili eklerin doğru yazılışını da öğrenirler. 2. Dilbilgisi, bir dizi yazım kurallarını anlama sürecini güçlendirmede ve bu kurallar üzerinde normal çalışma organizasyonunu sağlamada önemli unsurlardan biridir. Bilindiği gibi öğrenciler çarpma derecesinde kullanılan bir takım sıfatları yazarken sıklıkla hata yaparlar: mavi, boş, temiz vb. formlar karmaşık kelimeler (mavi-mavi, düz-düz, bom-boş, ter-temiz) olarak kısa çizgi ile yazılır. Bunun temel nedeni, yukarıda belirtilen sıfatların yazımı kâğıt, kâğıt, çöp vb. Bu, bu iki yazım olgusunun özünü ve farklarını dilbilgisine dayanmadan anlamının sadece zor değil, hatta imkânsız olduğu anlamına gelir. 3. Son olarak, birçok yazım kuralının dilimizin gramer yapısının belirli özelliklerine atıfta bulunduğu dikkat edilmelidir. Öğrenciler morfolojik kurallara bilinçli olarak hâkim olduktan sonra, her kelimenin neden farklı yazıldığını anlarlar ve öğrendikleri her kuralı düzinelerce başka kelimeye uygularlar. Bu, ilkokulda imla için morfolojik bilginin önemini açıkça göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: morfoloji, imla, iletişim, öğretim, taslak

Abstract:

The combination of knowledge and skills in the teaching process makes it easier for students to master the content and make the lessons more interesting and understandable. The problem of teaching morphology and spelling is relevant in this regard. The knowledge of the morphology of the Azerbaijani language has a practical purpose, such as the development of students' speech, first of all, teaching them the rules of writing on the basis of grammatical laws. Literate writing, especially the correct spelling of words according to the morphological principle, requires the student to know these rules well and to apply them quickly and correctly. The teaching of morphology is connected with orthography, orthoepy, lexicology, the basis for the teaching of syntax is prepared. Related teaching of the sections of the Azerbaijani language taught in the primary grades means that the previous knowledge and skills in each section should be remembered and consciously strengthened in the process of imparting new knowledge. Professor A.Afendizadeh explained the main factors related to the teaching of grammar of the Azerbaijani language as follows. 1. Many of the rules of correct writing are mastered in conjunction with the teaching of grammar. For example, students learn to pronounce nouns (as well as pronouns, pronouns, etc.), or to change verbs according to time and person, but also to learn the correct spelling of suffixes related to these grammatical categories. 2. Grammar is one of the important elements in strengthening the process of understanding a number of spelling rules and achieving the normal organization of work on these rules. As it is known, students often make mistakes in writing a number of adjectives used in the degree of multiplication: blue, empty, clean, and so on. forms are written with a hyphen as complex words (blue-blue, flat-flat, bom-empty, sweat-clean). The main reason for this is that the writing of the adjectives mentioned above is based on paper, paper, rubbish and so on. is

¹ Azerbaijan State Pedagogical University (Azerbaijan) - Cafarova_nabat@mail.ru

confused with the spelling of compound nouns such as This means that it is not only difficult, but even impossible, to understand the essence and differences of these two spelling phenomena without relying on grammar. 3. Finally, it should be noted that many spelling rules refer to certain features of the grammatical structure of our language. Once students have consciously mastered the morphological rules, they understand why each word is written differently, and apply every rule they learn to dozens of other words. This clearly shows the importance of morphological information for spelling in primary school.

Key Words: morphology, spelling, communication, teaching, methodology

ÜNSİYYƏTİN PRAQMATİK XÜSUSİYYƏTLƏRİ

PRAGMATIC FEATURES OF COMMUNICATION

Dos. Lalə QURBANOVA¹

Özet:

Dilçilikdə danışanla dinləyən arasındakı sözlərin mənasını öyrənən sahə pragmatika adlanır. Pragmatika semiotikanın bir hissəsidir. Beləki, semiotika dil işarələrindən, pragmatika isə ünsiyyət zamanı danışanla dinləyən arasında bu işarələrdən istifadə edərək münasibətin qurulmasından bəhs edir. Pragmatikanın əsasında işarə-danışanla dinləyən bir-birinə münasibəti-məşajı, sözlərin kontekstdən asılı olan mənası durur. Danışq aktı, pressuppozisiya, deyksi və referns pragmatikanın tərkib hissələridir və nitqin ifadəsində böyük rol oynayırlar.

F. Veysəlli qeyd edir ki, danışılana dinləyən ünsiyyətə necə varid olmasını, deyilənin başa düşülüb qavranılmasını və ünsiyyətin uğurlu olmasını təmin edən, bu və ya digər şərtləri nəzərə alan pragmatika ünsiyyətin baş tutması qaydalarını öyrənir. O, dilçiliyin bu sahəsini dilin işlənməsi qaydalarını öyrənən bir elm sahəsi kimi qeyd edir.

Danışan insan fikrini qarşı tərəfə, yəni dinləyiciyə çatdırmaq üçün ilk növbədə danışq zamanı mənanın açılması üçün dil qaydalarına əməl edir, qrammatik, leksik, üslubi, intonasiya, intonasiyanın əsasını təşkil edən vurğuya diqqət yetirməklə informasiya düz və dəqiq ötürülür və qarşılıqlı nitq əlaqəsi zamanı informasiya doğru dərk olunur. Beləki, sözlər zamanı qrammatik quruluş və qaydalar, fonetik vasitələr sözlərin istərsə əsl mənasının açılmasında, istərsə də kontekstdə hansı mənadə işlənməsindən asılı olmayaraq mühüm rol oynayır. Müqaisə edərək qeyd edək ki, semantika sözlərin əsl yəni lüğəvi mənasını öyrənsə, pragmatika isə sözlərin kontekstdəki(hansı mənadə, nəyə işarə edildiyini) mənasını öyrənir. Danışanla dinləyən arasında söhbət zamanı mənanın açılmasında və doğru dərk edilməsində məntiqi vurğu və intonasiya xüsusi rol oynayır. Hətta, fonetik vasitələr danışqda daha çox önəmlidir. Əgər danışan dinləyənə nitq münasibəti quran zamanı niyyətində olduğu fikri ifadə edən sözlə doğru vurğulamazsa mütləq qarşı tərəfdə anlaşılmamazlıq yaranacaq.

Deməli, doğru vurğu -doğru məna- doğru anlam deməkdir.

Z.Hərizz "Diskurs təhlili" məqaləsində məna məsələsinə toxunaraq cümləni yox, cümlədən böyük, yəni cümlədən kənar vahidləri izah edir. Doğrudur ki, fikir mübadiləsi zamanı fikrimizdə tutduğumuz niyyətə çatmaq üçün bizə cümlə kifayət etmir. Çünki, mənanın açılması bir cümlə ilə kifayətlənmir, yeni xəbərin dinləyən tərəf üçün tam açılması və qavranılması üçün biz cümlədən böyük vahidlər (mətn, diskurs) yaratmalıyıq. Ümumiyyətlə, danışanın ünsiyyətə girməsi və sözlədiklərinin anlaşılması üçün mətnə ehtiyacı var. Əgər, cümlə bitmiş bir fikri bildirmə xüsusiyyətinə malikdirsə, mətn isə fikirdə tutulan niyyəti geniş, tam və ətraflı çatdırma xüsusiyyətinə malikdir və bir-birinə sintaktik-semantik və fonetik vasitələrlə bağlanan cümlələr birliyindən ibarət bir bütövdür və yaranmış bu bütöv fasilələrlə ifadə olunaraq mənanın açılmasını həyata keçirir.

Açar Sözlər: pragmatika, semantika, pressuppozisiya, deyksi, vurğu

Abstract:

In linguistics, the study of the meaning of speech between speaker and listener is called pragmatics. Pragmatics is part of semiotics. Thus, semiotics deals with linguistic signs, and pragmatics deals with the use of these signs in communication between the speaker and the listener. Pragmatics is based on the sign- the relationship between the speaker and the listeners (send a message each other), the contextual meaning of the speech. Speech act, presupposition, deixis and reference an important part of pragmatics and they are play a major role in the expression of speech. In order to convey his thoughts to the listener, the speaker first follows the rules of language in order to reveal the meaning during the conversation. By paying attention to grammatical, lexical, stylistic, intonation, emphasis, the information is transmitted correctly and accurately, and the information is understood correctly during the interaction. Thus, grammatical structure and rules, phonetic devices, play an important role in revealing the true meaning of a word, regardless of how it is used in the context. By comparison, semantics learns the true meaning of a word, while pragmatics learns the meaning of a word in context.

¹ AMEA-nın Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu - lala.qedirova@mail.ru

Stress and intonation play a special role in revealing and understanding the meaning of the conversation between the speaker and the listener. In fact, phonetic means are more important in speech. If the speaker does not correctly emphasize the words that express his intentions during the conversation with the listener, there will inevitably be a misunderstanding on the other side. Intonation interacts with other semantic means - grammatical and lexical - in parallel with the emergence and perception of the meaning layer of the text. Thus, the right stress → the right meaning → the right understanding

Key Words: pragmatics, semantics, presupposition, deixis, stress

AZERBAIJANI LANGUAGE IN SHAMAKHI DIALECTS USED OLD TURKIC WORDS

ANCIENT TURKIC WORDS USED IN SHAMAKHI ACCENTS OF THE AZERBAIJANI LANGUAGE

Müellim Sənubər ŞÜKÜROVA¹

Özet:

Türk dil ailesinin Oğuz grubuna ait olan Azerbaycan dili diğer Türk dillerine dilin sözlüksel, morfolojik, sözdizimsel yapısı bakımından çok yakındır. Azerbaycan edebî dilinden farklı olarak lehçelerin sözlük kompozisyonunun kendine has özellikleri vardır. Edebi dilin sözlüksel bileşimine kıyasla muhafazakarlık, ağızların sözcüksel yapısında daha belirgindir. Bir dilin sözcüksel katmanlarının farklı kökenlere sahip sözcüklerden oluştuğu bilinmektedir. Ulusal dilin bileşenleri farklı katmanlardan oluşur. Bu katmanlar arasında lehçeler ve ağızlar diğerlerinden farklıdır. Böylece bir zamanlar dilde aktif olarak kullanılan eski Türkçe kelimeler, modern dilde işlevini yitirmiş olsa da, lehçe ve ağızların söz varlığında büyük ölçüde korunmuştur.

Şamahı lehçelerinde kullanılan eski Türkçe kelimelerin eski yazılı kaynaklarda bulunması eskiliklerinin, şimdiki lehçelerde kullanımlarının ise Azerbaycan diline ait olduğunun bir göstergesidir. İncelediğimiz lehçelerde eski Türkçe kelimeleri isimler, sıfatlar ve fillere göre gruplandırılabilir. Bu kelimeler eski Türkçe kelimeler sözlüğünde, M. Kaşgari'nin "Divan"ında, "Dede Korkut" destanında, "Oğuznameler"de ve modern Türk dillerinde bulunur: kır – boz, çöl, düzen, tuş – karşılaşma, tuşag, urug – nesil, kem – hastalık, ogursak – öksüz, yengi – yeni, bıymag - donmak, tezimek – kaçmak ve diğerleri. Azerbaycan dilinin Şamahı lehçelerinde kullanılan eski Türkçe kelimeleri bir takım fonetik özelliklere göre ayırt etmek mümkündür. Azerbaycan dilinin tarihi, onun eski dönemlerle ilişkilendirilen bu kelimeler modern Türk edebî dilinde yer almaktadır, aynı veya benzer anlamda da kullanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk dil ailesi, Azerbaycan dili, Şamahı, lehçeler, eski Türkçe kelimeler

Abstract:

The Azerbaijani language, which belongs to the Oghuz group of the Turkic language family, is very close to other Turkic languages in terms of lexical, morphological and lexical structure of the language. In contrast to the Azerbaijani literary language, the lexical composition of dialects has its own peculiarities. Conservatism in comparison to the lexical composition of the literary language is more pronounced in the lexical structure of the mouths. It is known that the lexical layers of a language are composed of words with different origins. The elements of the national language are composed of different strata. The dialects and accents between these layers are different from the others. Thus, the old Turkish words, which were once actively used in the language, have lost their function in the modern language, but have been preserved to a large extent in the presence of dialects and accents.

The fact that the old Turkish words used in the Shamakhi dialects are found in the old works is an indication that their obsolescence and their use in the current dialects belong to the Azerbaijani language. In the dialects we studied, old Turkish words can be grouped according to nouns, adjectives and verbs. These words are found in the dictionary of old Turkish words, in M. Kashgari's "Divan", the epic "Dede Korkut", "Oguznames" and in modern Turkic languages and in modern Turkish languages: kır - gray, wasteland, plain, tuş - confrontation, tuşag, urug - generation, kem - disease, ogursak - orphan, new - new, to freeze, to flee, and so on. It is possible to distinguish the old Turkish words used in the Shamakhi dialects of the Azerbaijani language according to a number of phonetic features. The history of the Azerbaijani language, these words related to its ancient times are in the modern Turkish literary language, they are used in the same or similar sense.

Key Words: Turkish language family, Azerbaijani language, Shamakhi, dialects, old Turkish words

¹ Azerbaycan Devlet Pedagoji Universitesi (Azerbaycan) - sukurov03@mail.ru

ÜMMÜTÜRK DİLİNİN KORUNMASI VE ZENGİNLEŞTİRİLMESİNDE ORTAK BİR TÜRK DİLİ OLUŞTURMA İHTİYACI

THE NEED TO CREATE A COMMON TURKISH LANGUAGE IN THE PROTECTION AND ENRICHMENT OF THE ALL-TURKIC LANGUAGE

Müellim Səkinəxanım XASIYEVA¹

Özet:

Türk halkları tarihsel olarak yakın coğrafyalarda yaşamışlar ve kültürel, siyasi ve ekonomik bağlara sahip olmuşlardır. Aynı köklerden oluşan dil, din birliği, benzer kültür, edebiyat, örf ve adetler, bu ilişkilerin sağlamlığını, eskiliğini ve kopmaz bağlarını belirleyen temel unsurlardandır. Modern zamanlarda bu birliği korumak için Türkçülük ve Turancılık fikirlerini yaymak için bir takım tedbirler alınmıştır. Türkoloji kongreleri yapılmış, Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi ve buna benzer bir takım kurum ve kuruluşlar kurulmuştur. Bu kurum ve derneklerin gerçekleştirdiği toplantıların en büyük amacı Türk halklarının ortak milli ve manevi değerlerini korumak ve en önemlisi ortak bir ortak Türk dili, alfabesi oluşturmak ve bu konuda gerekli bir takım tedbirleri almaktır.

Bugün Türkolojinin karşı karşıya olduğu en büyük sorunlardan biri ortak bir Türk dilinin oluşturulmasıdır. Ortak bir Türk dili oluşturabilmek için öncelikle ortak alfabe sorununun bir ölçüde çözülmesi gerektiği yadsınmaz. Çoğu Türkçe dilinde aynı olan sesler farklı grafik sembollerle gösterilir. Türklerin tarihsel olarak farklı alfabeler kullandıkları bilinmektedir - eski Türk alfabesi, Moğol alfabesi, Arap alfabesi, Kiril alfabesi ve Latin alfabesi. Ortak bir Türk dili oluşturmak için öncelikle Türk devletleri ve halklarının alfabetik reform yapması ve bu doğrultuda çalışması gerekmektedir. Söz konusu alfabelerin işlevsel özelliklerine bakıldığında Türk halkları için en uygun ve işlevsel alfabenin Latin alfabesi olduğunu görebiliriz. Tarihe bakarsak, bu alfabenin etimolojisini incelersek, bu alfabenin oluşumunda Etrüskler gibi bilinen Türk soyunun büyük rol oynadığı ortaya çıkar. Latin alfabesi Türk halkları için yabancı bir alfabe değildir.

Ortak bir dil yaratmanın önemi, Türk halkları arasındaki bağları ve işbirliğini daha da genişletecek ve güçlendirecektir. Dillerin zenginleşmesine ve korunmasına da katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türk dilleri, Türk halkları, Ortak Türk dili, Ortak Türk alfabesi

Abstract:

The Turkic peoples have historically lived in close geographical areas and have had cultural, political and economic ties. Language, religious unity, similar culture, literature, customs and traditions, formed from the same roots, are among the main factors determining the strength, antiquity and unbreakable ties of these relations. In order to preserve this unity in modern times, a number of measures have been taken to spread the ideas of Turkism and Turanism. Turkological congresses were held, the Cooperation Council of Turkic Speaking States and a number of similar institutions and organizations were established. The highest purpose of the meetings held by these organizations and associations is to protect the common national and spiritual values of the Turkic peoples and, most importantly, to create a common all-Turkic language, alphabet and take a number of necessary measures in this direction.

One of the biggest problems facing Turkology today is the creation of a common Turkish language. It is undeniable that in order to create a common Turkish language, the issue of a common alphabet must first be resolved to some extent. Sounds that are the same in most Turkish languages are indicated by different graphic symbols. It is known that the Turks have historically used different alphabets - the ancient Turkic alphabet, the Mongolian alphabet, the Arabic alphabet, the Cyrillic alphabet and the Latin alphabet. In order to create a common Turkish language, first of all, the Turkic states and peoples must carry out alphabetical reform and work in this direction. Considering the functional features of the mentioned alphabets, we can see that the most suitable and convenient alphabet for the Turkic peoples is the Latin alphabet. If we look at the history, if we study the etymology of this alphabet, it becomes clear that the great role of the Etruscans in the formation of this alphabet was played by the Turkic lineage. The Latin alphabet is not a foreign alphabet for the Turkic peoples.

¹ Azerbaycan Devlet Pedaqoji Universiteti (Azerbaycan) - sekine_117@list.ru

The importance of establishing a common language will further expand and strengthen ties and cooperation between the Turkic peoples. It will also contribute to the enrichment and preservation of languages.

Key Words: Turkic languages, Turkic peoples, Common Turkic language, Common Turkish alphabet

"KUTADGU BİLİG"DEKİ BASİT FİİLLERİN ANLAMLI ÖZELLİKLERİ

FEATURES OF SIMPLE VERBS IN "GUTADGU-BİLİG"

Arş. Gör. Firuzə SADIQOVA¹

Özet:

Dil öğeleri bir makine gibi çalışan bir sistemdir. Bu sistem, sesin en küçük birimlerinden, belirli bir ses dizisine göre düzenlenmiş sözcüklerden ve son olarak da belirli bir kurallar dizisi ve anlamsal ilişkilerle birleşen sözcüklerden cümleler oluşturur. Sistemin düzgün çalışması için her elemanın kendine has görevleri vardır. Burada fiiller, bu sistemde kendi kuralları ile ortaya çıkan bir çark tarafından üretilir. Fiillerin incelenmesinin bağlamı, dilin genel çalışma yöntemini anlamak için son derece önemlidir.

Fiiller, eylem ve eylemi ifade eden kelimelerdir. Evrendeki bir nesne, diğerinin hareketi de dahil olmak üzere iki temel unsurdan oluşur. Nesneler, canlı, cansız, maddi ve manevi tüm varlıkların kavramıdır. Eylemler ise varlığı nesnelere bağlı olan maddelerdir. İki unsur arasındaki bu fark, onların iletişimin bir dil unsuru olarak ve isim ve fiilleri birbirinden ayıran dil unsurları olarak yansıtılarak ortaya çıkmalarını sağlamıştır.

Fiiller yapısal olarak üç türe ayrılır: basit, düzeltici ve karmaşık. Ancak bir kök ve bir dilbilgisi son ekinden oluşan fiillere basit fiiller denir. Modern Türk dilleri, senkronik açıdan yapısal olarak basit sayılan onlarca tekil kök kelimeye sahiptir ve artzamanlı olarak düzeltirler. Fiiller, ister basit ister karmaşık olsun, ilkel veya düzelticidir. Basit ilkel fiiller, basit bir kelimedenden oluşur ve olumlu bir eylemi ifade eder. Bu fiiller aktif, nötrdür.

Anahtar Kelimeler: Türkçe, tarih, fiil, basit, eski

Abstract:

Language elements are a system that works like a machine. This system creates sentences from the smallest units of sound, from words arranged in a certain order of sounds, and finally from words that combine with certain rules and semantic relationships. Each element has its own tasks for the system to work properly. Here the verbs are produced by a wheel that emerges in this system with its own rules. The context of the study of verbs is extremely important for understanding the general working method of language.

Verbs are words that express action and action. One object in the universe consists of two basic elements, including the movement of another. Objects are the concept of all living, inanimate, material and spiritual beings. Actions, on the other hand, are substances whose existence depends on objects. This difference between the two elements allowed them to emerge by being reflected as a language element of communication and as language elements that separate nouns and verbs.

Verbs are structurally divided into three types: simple, corrective, and complex. However, verbs consisting of a root and a grammatical suffix are called simple verbs. In modern Turkic languages, there are dozens of singular words that are considered to be synchronically simple, but they are diachronically correct. Verbs, whether simple or complex, are either primitive or corrective. Simple primitive verbs consist of a simple word and signify an affirmative action. These verbs are either active or neutral.

Key Words: Turkish, history, verb, simple, ancient

¹ Bakı Dövlət Universiteti Filologiya Fakültəsi (Azerbaycan) - firuzeesgerova@icloud.com

BEKİR ÇOBANZADE'NİN ARAŞTIRMALARINDA TÜRK DİLLERİNİN ÖNEMLİ SORUNLARI

THE IMPORTANT PROBLEMS OF THE TURKIC LANGUAGES IN BEKİR COBANZADE'S RESEARCHES

Arş. Gör. Pervin EYVAZOV¹

Özet:

Prof. Dr. Bekir Çobanzade Türk dünyasının ünlü dilbilimcilerinden biridir. O, kendi dilbilimi araştırmaları ile Türk halklarının terakkîsi ve birliğine fazlasıyla hizmet etmiştir. Yaşamı boyunca üzerinde çalıştığı konularda Türk dillerinin çağdaş meselelerini gündeme getirmiş, bu yönde değerli saptamalarda bulunmuştur. Bu mânâda, Bekir Çobanzade Türk dillerinin çağdaş meselelerini aşağıdaki gibi sınıflandırmıştır:

a) Sözlük ve terim meselesinden bahsederken tanınmış alim Türk dillerinde düşüncelerin ifade edilmesinde ortaya çıkan terim/kavram çatışmalarını ve kelime yetersizliği problemini öne çıkartmaktadır.

b) Türk dillerinin yabancı unsurlardan temizlenmesi sorunundan söz ederken Avrupa dillerinde Latin meselesinin bir edebî lisan meselesinden ibaret olduğu halde, türk dillerinde Arapça ve Farsça kelimelerin bulunmasının kendi ana dilimize sahiplenmek meselesinin önüne geçtiğine vurgu yapmaktadır.

c) Ortak Edebî dil meselesini incelerken dilci alim şöyle bir görüş ortaya atar ki, İstanbul şivesini veya Kazan Türkçesini edebî dil olarak bütün Türklere maletmek faydalı değildir. İstanbul şivesinin Rusya Türk-Tatarları'nın genel dili olması için, hiç değilse, Anadolu halk diline yakın hale getirilmesi mümkün olabileceği halde, Kazan Türkçesi bu vazifeyi yerine getirmek amacından oldukça uzaktır.

ç) Alfabe ve imlâ sorunu hakkında Bekir Çobanzade şöyle bir mevkide bulunur: Yeni alfabeye geçmek dilcilik ve hattatlık işidir, kolaydır; lakin onu halk kitlelerine kabul ettirmek ve hayata geçirmek için siyasi, ruhî, ictimai ve iktisadî meseleleri de göz önünde bulundurmak lazım gelir. Burada Bekir Çobanzade, son sözün Osmanlı Türklerine ait olduğunu söyleyerek mühim bir düşüncüyü ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: B.Çobanzade, Türk Dilleri, Terim, Kelime Türetme, Ortak Türkçe, İmlâ

Abstract:

Bekir Chobanzadeh is one of the famous linguists of the Turkic world. He has greatly served the progress and unity of the Turkic peoples with his linguistic researches. He brought up the contemporary issues of the Turkic languages on the subjects he worked on throughout his life, and made valuable determinations in this direction. In this sense, Bekir Chobanzadeh has classified the contemporary issues of the Turkic languages as follows:

1. While talking about the dictionary and terms, the well-known scholar highlights the term/concept conflicts and the problem of word inadequacy in expressing thoughts in Turkish languages.

2. While talking about the problem of cleaning the Turkish languages from foreign elements, he emphasizes that although the Latin issue in European languages is only a literary language issue, the presence of Arabic and Persian words in Turkish languages precludes the issue of owning our own mother tongue.

3. While examining the issue of the common literary language, the linguist scholar puts forward an opinion that it is not beneficial to ascribe the Istanbul dialect or Kazan Turkish as a literary language to all Turks. Although it may be possible to make the Istanbul dialect close to the Anatolian folk language so that it becomes the general language of the Russian Turk-Tatars, Kazan Turkish is far from fulfilling this task.

4. On the problem of alphabet and spelling, Bekir Chobanzadeh has the following position: Switching to the new alphabet is a matter of linguistics and calligraphy, it is easy; However, it is necessary to consider political, spiritual, social and economic issues in order to make it accepted and put

¹ Bakü Devlet Üniversitesi (Azerbaycan) - pervin.bdu@mail.ru

into practice by the masses of the people. Here, Bekir Chobanzadeh reveals an important thought by saying that the last word belongs to the Ottoman Turks.

Key Words: B.Chobanzadeh, The Turkic Languages, Term, The Derivation of the Words, Common Turkic Language, Spelling

PSIXOLOGİYA TERMINLƏRİNİN İŞLƏNMƏ XÜSUSİYYƏTLƏRİ (AZƏRBAYCAN VƏ TÜRKİYƏ TÜRKÇƏLƏRİ ƏSASINDA)

USEING FEATURES OF PSYCHOLOGICAL TERMS (BASED ON AZERBAIJANI AND TURKISH LANGUAGES)

Arş. Gör. Ramil BAYRAMOV¹

Özet:

Hər bir dilin özünəməxsus inkişaf qanunauyğunluqları vardır. Ona görə də sözlərin istifadəsində ayrı-ayrı dillər bir-birindən fərqlənir. Bu, eyni kökdən olan və ya sonradan diferensiasiya olunan dillərdə də aydın görünür. Azərbaycan və Türkiyə türkcələrinin kökü eynidir, hətta müəyyən əsrlərə (XVI-XVII) qədər bu eynilik davam edib. Məlum əsrlərdən sonra isə tədricən ayılma, müstəqil inkişaf başlayıb. Deməli, bu dillərdə sözlərin – terminlərin işlənməsində mövcud olan oxşarlıq və fərqlilik təbii haldır.

Belə hal özünü həm türk mənşəli, həm də digər mənbələrdən dilə daxil olan əcnəbi sözlərə münasibətdə göstərir.

Terminlər hər hansı bir ixtisasa – sahəyə aid, müəyyən anlayış-məfhumları təyin edən sözlərdir. Belə sözlərin əksəriyyəti hələ aid olduğu elm formalaşmamışdan öncə də mövcud olub və müəyyən anlayışlar ifadə edib. Zaman keçdikcə onlar müəyyən bir elmin yaranmasına və formalaşmasına vəsilə olub. Elm yaranandan sonra isə həmin elm öz terminologiyasını formalaşdırıb. Psixologiya elmi və onun terminologiyası da bu təkamül prosesini keçib. Hal-hazırda isə psixologiya elmi öz inkişafını yaşayır, yeni-yeni nailiyyətləri ilə öz terminologiyasını da zənginləşdirir.

Sözün terminoloji funksiya daşıması müvafiq anlayışın dildə olmaması demək deyil. Yəni müəyyən psixoloji anlayış və onu ifadə edən sözlər tarixən də təfəkkürümüzdə və dilimizdə mövcud olub. Sadəcə olaraq, psixologiya elmi formalaşandan sonra elmi inteqrasiya sayəsində adı çəkilən dillərə başqa dillərdən də eyni psixoloji anlayışları ifadə edən söz-terminlər daxil olub. Bu zaman diqqət yetirilməli məqam odur ki, əgər dildə mövcud anlayışı uğurla ifadə edə bilən milli sözlər varsa, onları işlətmək lazımdır. Yox, əgər bu mümkün olmur, o zaman dilə başqa dillərdən daxil olan terminləri işlətmək məcburiyyətindəyik. Qeyd edilən məsələ Türkiyə və Azərbaycan türkcələrində fərqlənir. Belə ki, Türkiyə türkcəsində özləşmə daha çox diqqət çəkir. Başqa dillərdən gələn terminlər bir çox hallarda olduğu kimi deyil, milli qarşılıq verilərək işlədilir və yaxud alınma termin qarşılıq verilən milli terminlə paralel işlədilir. Azərbaycan türkcəsində isə əksər hallarda alınmalar milli qaydalara unifikasiya edilərək işlədilir. Məsələn: həvəs – dilek, hipnoz – uyutum, idrak – biliş, iradə – istenc, gestalt – bicim, melanxoliya – karasevda, maraq – ilgi, məqsəd – erek, motiv – güdü, mütləq həssaslıq – salt duyarlıq, nitq – konuşma, proses – süreç (proses), psixologiya – ruhbilim (psikoloji), psixoz – çıldırma, refleks – tepke, rəğbət – duyğudaşlıq, hiss – duygu və s. Alınmalardan hər iki dildə eyni işləmələr də var: stres – stres, şok – şok, stereotip – stereotip və s.

Milli psixologiya terminlərinin işlənməsində oxşarlıqlarla (unutma, utanma, anlama, davranış) bərabər, fərqli cəhətlər də özünü göstərir: qavrayış – algı, qarabasma – sanrı, qorxma – yıldı, qıcıqlanma – öfkəsellik, yönəliş – kurgu, yuxu – uyku və s. Eyni şəkildə istifadə edilən bəzi terminlər fonetik prinsip baxımdan fərqlənir: qayğı – kavgı, qorxu – korku, öngörmə – öngörü, diqqət – dikkat, duyğu – duyu və s.

Açar Sözlər: Türkiyə türkcəsi, Azərbaycan türkcəsi, psixologiya terminləri, terminlərin işlənmə xüsusiyyəti, oxşarlıq, fərqlilik

Abstract:

Each language has its own laws of development. Therefore, in the use of words, separate languages differ from each other. This is also evident in languages with the same root or with subsequent differentiation. The roots of Azerbaijani and Turkish are the same, and this identity continued until certain centuries (XVI-XVII). After known centuries, the gradual awakening and independent development began. Hence, the work of words – terms in these languages the

¹ Bakı Dövlət Universiteti (Azerbaycan) - rbayramov924@gmail.com

existing similarity and difference is a natural phenomenon. Such a case manifests itself in relation to foreign words of both Turkish origin and from other sources.

Terms are words related to any specialty – field, defining certain concepts-concepts. Most of such words existed even before the formation of Science and expressed certain concepts. Over time, they were instrumental in the formation and formation of a certain science. After the formation of science, this science has formed its own terminology. The science of psychology and its terminology have also passed this evolutionary process. At present, the science of psychology is experiencing its development and enriches its terminology with new achievements.

The word does not carry a terminological function does not mean that the relevant concept is not in the language. That is, a certain psychological concept and its words have historically existed in our thinking and language. Simply, after the formation of psychology, thanks to scientific integration, the mentioned languages received words and terms expressing the same psychological concepts from other languages. It should be noted that if there are national words in the language that can successfully express the existing understanding, it is necessary to use them. No, if this is possible, then we have to use the terms that come into the language from other languages. The mentioned issue is different in Turkish and Azerbaijani. Thus, Turkey is more noticeable in Turkish. The terms from other languages are not the same in many cases, but are treated by giving national response or the acquisition term is parallel to the corresponding national term. In Azerbaijani Turkish, in most cases, the purchases are made by unifying the national rules. For example: enthusiasm – wish, hypnosis – uyutum, cognition, will – istenc, keşalt - bijim, melancholia – karasevda, interest – first, goal – erek, motive – code, absolute sensitivity – salt sensitivity, speech – speech, process – time (process), psychology, psychosis, psychosis, reflex – trigger, sympathy – emotion, etc. From the apples there are also those that are processed in both languages the same: stress – stress, shock – shock, stereotype – stereotype, etc.

The work of the terms of national psychology is equal to similarities (forgetting, shame, understanding, behavior), different aspects: perception-perception, nightmare – sanrı, fear – fear, irritability – forgiveness, orientation – horror, sleep – sleep, etc. Some terms used in the same way differ from the phonetic principle point of view: care – anxiety, fear – horror, foresight – foresight, attention – attention, emotion – emotion, etc.

Key Words: Turkish language, English language, psychology terms, features of term using, similarities, differences

DÜTAR YÖNETİCİ SANATINDA TOPLULUKLARIN OLUŞUMU

FORMATION OF ENSEMBLES IN THE PERFORMING ART OF THE DUTOR

Мўминова Зулфияхон ИБРОҲИМОВНА¹

Özet:

XIX yüzyılın sonlarına doğru Avrupa müziğinin enstrümantal icra sanatına girmesi sonucunda, çok sesli profesyonel ve amatör toplulukların yanı sıra dutaristlerden oluşan müzisyen toplulukları da oluşmuştur. Topluluğun repertuarında sadece Özbek halk ezgileri, milli musiki mirasımızın şaheserleri ve besteleri değil, aynı zamanda yeniden inşa edilen dütarlarda yabancı müzik icra etme imkanları da bulunmaktadır.

Dutar ve dütorsim enstrümanları Orta Asya bölgelerinde yaşayan halklar arasında yaygındır ve eski olmaları ile ayırt edilir. Bu, kardeş devletlerin asırlık dostluk, işbirliği ve manevi köklerine tanıklık eder.

Özellikleri, tefsir yöntemleri, seslerin çeşitliliği ile birbirinden ayrılan bu kelimenin, uzun zamandan beri Özbek, Uygur, Karakalpak, Tacik ve Türkmen halklarında 'du r' olarak anıldığını tarihi kaynaklardan biliyoruz. Ancak her milletin kimliğini ve tarihsel gerçekliğini yansıtan özellikler, görünüşüne, yapısına, sesine ve icra tarzına yansır.

G.Kuchkarov, “Dutor moaning” adlı koleksiyonunda şu düşünceleri dile getirdi: “... dator moaning bize uzun bir geçmiş ve parlak bir gelecek için umut verdi. ve Doğu müziği kültürüne oryantal netlik getirmek için bir köprü görevi görüyor.”²

Gerçekten de, geçen yüzyılda ortaya çıkan enstrümantal performansta akademik performansın yönü, ulusal kelimelerin yanı sıra dutar'ı da atlamadı. Müzikal mirasımızın eşsiz şaheserlerinde hafız eşliğinde veya solo icrada kullanılan dutar, günümüzde tenor, alt, secunda ve prima enstrümanları şeklinde çok sesli topluluklarda karşımıza çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Performans, stil, yaratıcılık, müzik, melodi

Abstract:

By the end of the XIX century, as a result of the penetration of European music into the performing arts, ensembles of musicians were formed, as well as professional and multi-voiced amateur ensembles consisting of dutarists. The repertoire of the ensemble includes not only Uzbek folk melodies, masterpieces of our national musical heritage and composers' compositions, but also the opportunity to perform foreign music in reconstructed dutars.

Among the peoples who lived in the regions of Central Asia, the dator and datorimum steppes are widely distributed, characterized by their antiquity. And this is evidenced by the centuries-old friendship of fraternal States, the unity of cooperation ties and spiritual roots.

We are all aware of the historical sources that in the peoples of Uzbekistan, Uygur, Karakalpak, Tajik, Turkmen, this click-stringed sound, which differs from each other in its peculiarities, styles of interpretation, variety of sound intensity, is called dator from time immemorial. But the features that reflect the identity and historical reality of each nation are manifested in its appearance, structure, sound and execution styles.

Indeed, the direction of the academic performance of the instrumental, which appeared in the last century, did not bypass dator among the National Musicians. In the unique masterpieces of our musical heritage, dator, who came to Hafiz with the help of a choir or a solo performance, has now appeared in many vocal ensembles in the form of tenor, Alt, sekunda and prima instruments.

Key Words: Performance, style, creativ, music, melody

¹ (Özbekistan) - zulfiya71185@mail.ru

² Қўчқоров Ғ. Дутор ноласи. Т.: 1992. -Б.41.

HAREZM HALK DANSI: LAZGI

FOLK DANCE OF KHOREZM: LAZGI

Yüksek Lisans Öğrencisi Shokhsanam Botirova¹

Özet:

Özbekistan, çok fazla medeniyetlerin buluşma noktasıdır ve bu durum doğal olarak mevcut çeşitlilik, kültürel bakımdan zengin bir bölge olmasını sağlamaktadır. Bu veya başka sebeplerden ötürü, sanatın neredeyse tüm dalları gelişmiş bir durumdadır. Zanaat, mimarlık sanatı, heykeltıraşlık, müzik, tiyatro, dans ve benzeri sanat türlerin sözümüzün isatı olabilir. Özbekistan toprakları içerisinde, dansın bölgeler bakımından farklı ve rengarenk türleri vardır. Örneğin, Lazgi sadece, Harezmi bölgesinde icra edilmekle beraber, kendi içinde de birçok alt dallara bölünmektedir. Halk inançlarına göre, Harezmi topraklarında doğup, büyümeyen, bölgenin tuzlu suyunu içmeyen ve aşırı sıcak günlerinde gün geçirmeyen insan, Lazgi dansını, doruk noktasına ulaştırarak, ustaları gibi dans edemezmiş. Yukarıda kaydedilen halk inançlardan sadece bir tanesidir, bu dansla ilgili bilinen birçok efsane ve esatırlar vardır. Kültürde bu kadar önemli yere sahip olmasına rağmen, hakkında pek çok yazılı kaynakların bulunmaması folklor bilim alanı için büyük bir eksik olduğunu açıkça söyleyebiliriz. Çalışmamızda, bilimsel yazılı ve elektronik literatürün yanı sıra, yine aynı şekilde elektronik ortamda elde edilen veriler sonucu gözlem ile belirli tespitler edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Harezmi, Kültür, Halk Dansı, Ateşperestlik, Şamanizm

Abstract:

Uzbekistan is a meeting point for many civilizations, and it is naturally a strong place for existing diversity to be a culturally rich region. For this or other reasons, almost all branches of art are in an advanced state. Craft, art of architecture, sculpture, music, theater, dance and similar art can be a trade in our word. In Uzbekistan, there are different kinds of dances and different kinds of colors in regions. For example, Lazgi is performed only in the Harezmi region, but is divided into many subbranches within itself. According to the public belief, the man who was born and not raised in Harezmi soil, who did not drink the salt water of the region and did not spend the day in their extremely hot days, could not dance like his masters, by bringing the Lazgi dance to its peak. The people recorded above are only one of the beliefs, there are many legends and lines known about this dance. Although it has such an important place in culture, it is clear that there are no written resources about it, there is a great lack of folklore for the field of science. In our study, in addition to scientific written and electronic literature, the data obtained in the electronic environment were also observed and determined.

Key Words: Khorezm, Culture, Folk Dance, Zoroastrianism, Shamanism

¹ Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü - shokhsanambotirova0@gmail.com

GÖÇÜN KIPÇAKLARIN DİNİ İNANÇLARINA ETKİSİ¹

THE EFFECT OF MIGRATION ON RELIGIOUS BELIEFS OF KIPCHAKS

Öğr. Gör. Nasiba MİRZAYEVA²

Özet:

Tarih boyunca siyasal, toplumsal veya ekonomik nedenlerden dolayı bireyler ve halklar yerleşim alanlarından ayrılmak zorunda kalmışlardır. İnsan bütün diğer canlılar gibi bulunduğu mekanla göze görülmez bir bağ kurduğundan göç hadisesi bu bağa zarar veren unsurlardan birine dönüşmektedir. Etnologlar insanlığın yaratmış olduğu kültürlerin temelinde göçrevli kültürünün olduğu kanaatindedir. Bu kültür kendi özellikleriyle Türklere has olup, yapıcı ve yıkıcı taraflarıyla bilinmektedir. Göçrevli toplumdaki ekonomik ve politik yapılarıdaki farklılıklar Kıpçakların dini kültürlerine, ideolojilerine ve görünümüne yansımıştır. Bugün Batı ve Rus tarih yazımında Kıpçakların dininin Şamanlık olduğu gösterilmektedir. XI. ve XII. yüzyılların başlarındaki Kıpçak toplumunun kültürel ve sosyal hayatı, bazı ayırt edici özelliklerle karakterize edilmektedir. Geçmişte göçrevli yaşam tarzı toplumun sosyal ve politik örgütlenmesi de dahil olmak üzere belirli bir ekonomik faaliyet biçimi olarak görülmesine rağmen, son zamanlarda bu yaşam tarzına daha farklı açıdan bakılmışlardır. Çünkü göç, doğa ile toplumun ilişkisini meydana getirmiştir. Çalışmamızın amacı göçrevli kültüre sahip Kıpçakların yayıldıkları coğrafyalarda karşılaştıkları din farklılıklarını araştırmaktır. Konumuz betimsel araştırma modelinin klasik tarama yöntemi ile yapılmıştır. Konu ile ilgili olan ve ulaşılma imkânı bulunan kaynaklar tasnif edilerek bir sistem dâhilinde yerleştirilmiştir. Döneme ait yabancı menşeli eserler de temin edilerek çalışmanın zenginleştirilmesi için kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kıpçaklar, göç hadisesi, kültürel ilişkiler, din, göçrevli kültür

Abstract:

Throughout history, individuals and peoples have had to leave their settlements due to political, social or economic reasons. Since humans, like all other living things, establish an invisible bond with the place they live in, the event of migration turns into one of the elements that damage this bond. Ethnologists believe that nomadic culture is at the root of the cultures created by humanity. This culture is unique to Turks with its own characteristics and is known for its constructive and destructive aspects. Differences in economic and political structures in the nomadic society were reflected in the religious cultures, ideologies and appearances of the Kipchaks. Today, in Western and Russian historiography, it is shown that the religion of the Kipchaks is Shamanism. XI. and XII. The cultural and social life of the Kipchak society at the beginning of the 19th century is characterized by some distinctive features. Although in the past the nomadic lifestyle was viewed as a specific form of economic activity, including the social and political organization of society, they have recently taken a different view of it. Because migration has created the relationship between nature and society. The aim of our study is to investigate the religious differences of Kipchaks, who belong nomadic culture. Our subject was made with the method of the descriptive research. Resources that are related to the subject and that can be accessed have been classified and placed within a system. Source materials of foreign origin belonging to the period were also obtained and used to enrich the study.

Key Words: Kipchaks, migration, cultural relations, religion, nomadic culture

¹ Bu makale Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı'nda 2020 tarihinde tarafımızdan yazılmış olan "XI-XIV Yüzyıllarda Gürcistan'da Kıpçaklar" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Bakü Devlet Üniversitesi Filoloji Fakültesi (Azerbaycan) - nasiba.mirza.77@gmail.com

TÖVRATDA ADLARI KEÇƏN ETNONİMLƏR VƏ ONLARIN TÜRK DİLLƏRİNDƏ PARALELLİYİ

ETHNONYMS MENTIONED IN THE TORAH AND THEIR PARALLELISM IN TURKISH LANGUAGES

*Dissertant Böyükxanim ƏSGƏROVA**

Özət:

Tövratdakı bir çox etnonimlər əslində bir ailə adı olmuş, eyni soydan törəyən böyük bir nəslə özündə təcəssüm etdirmişdir. Bu etnosların bəziləri tarixdə mühüm rol oynamağı bacarmış, güclənərək bir dövlət halına gəlmiş, bəziləri isə buna nail ola bilməmişlər. Tövratda adı keçən bəzi qəbilə, tayfa və xalqlar türk tarixində və coğrafiyasında önəmli rol oynamışlar. Həmin xalq adlarını, etnonimləri dilçilik baxımından araşdırmaq və müxtəlif türk dillərində işlənmə paralellərini öyrənmək türkologiya üçün böyük əhəmiyyətə malikdir. Bu etnonimlərdən biri Levililərdir. Levililər əslində İsrailin – Yaqub peyğəmbərin on iki oğlundan biri olan Levinin soyundan törəyən nəslin adıdır. İsrailin oğulları on iki qəbilə meydana gətirmiş və hər qəbilə də atasının adını daşımışdır. Tövratda göstərilir ki, Musa peyğəmbər də Levili bir qadından dünyaya gəlmişdir. Levililər etnoniminin türk dillərində Levililər-Lebiler- Lewilər və s. paralellərinə rast gəlmək mümkündür. Bildiyimiz ki, Levililər, o cümlədən digər İsrailoğulları İbrahim peyğəmbərin soyundan törəmişdir. Bu adın Azərbaycan türkcəsində və Türkiyə türkcəsində İbrahim; uyğurlarda İvrayım; qırğızlarda İbraxım, İbray, İbrayım; qaraqalpaqlarda İbrayım, İbrayım; tatarlarda İbray, İbram, İbrak, İbri və s. paralelləri işlədilməkdədir.

Tövratda Aşkenaz olaraq adı keçən digər bir etnonimin əslində İskitlər olduğu fikri də vardır. İskitlər haqqında məlumatları Aşşur və Fars krallarının yazdırdığı mixi yazılı sənədlərdən və Yunan müəlliflərinin əsərlərindən əldə edə bilirik. Türk dillərində bu etnonim Aşkenaz-Ashkenaz formalarında işlədilməkdədir.

Tövratda Gomerlər olaraq adı keçən digər bir etnonim öz adını Nuhun oğlu Yafəsin oğlu Gomerdən alır. Bu ada Kimmer, Kəmə, Qəmə, Qəmə, Qəmə, Qəmə olaraq da rast gəlinir. Tarixi araşdırmalar kimmerlərin türk etnosu olduğunu söyləyir. Bu etnonim Kəmə, Kəməli və Qəməli kimi toponimlərdə də özünü qoruyub saxlamışdır və belə toponimlərin mövcudluğu göstərir ki, kimmerlərin bir hissəsi Qafqazda və tarixi Azərbaycan torpaqlarında məskunlaşmışlar.

Tövratdakı etnosların bəziləri prototürk hesab edilmiş, bir çoxu isə türklərlə tarixin müxtəlif dövrlərində qarşılıqlı əlaqədə olmuşlar. Bu yazıda türkologiya üçün əhəmiyyətli olan və Tövratda adı keçən etnonimlər araşdırılacaq, həmin onomastik vahidlərin ibrani və müxtəlif türk dillərində işlənmə formaları incələnişəcəkdir.

Açar Sözlər: Türk dilləri, İbrani, Tövrat, xalq adları, etnonim

Abstract:

Many ethnonyms in the Torah were, in fact, a family name, embodied a great generation of the same lineage. Some of these ethnoses were able to play an important role in history, became stronger and became a state, while others were unable to achieve this. Some of the tribes, clans, and peoples mentioned in the Torah played an important role in Turkish history and geography. It is of great importance for Turkology to study the names and ethnonyms of these peoples from a linguistic point of view and to study their parallels in different Turkish languages. One of these ethnonyms is the Levites. The Levites are actually the descendants of Levi, one of the twelve sons of Jacob, Israel. The sons of Israel formed twelve tribes, each named after its father. The Torah states that Moses was born of a Levite woman. In the Turkish languages of the Levon ethnonym Levililer-Lebiler-Lewiler and others, parallels are possible. We know that the Levites, as well as other Israelites, were descended from Abraham. This name is in Azerbaijani Turkish and in Turkish İbrahim; İvrayım in the Uyghurs; in the Kyrgyz İbrahim, İbray, İbrayım; Abraham, Abraham in Karakalpak; in the Tatars İbray, İbram, İbrak, İbri and so on. parallels are used.

* Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Dilçilik İnstitutu (Azərbaycan) - xanim.esgerova53@gmail.com

Another ethnonym mentioned in the Torah as Ashkenazi is thought to be the Scythians. Information about the Scythians can be found in cuneiform documents written by the kings of Assyria and Persia, and in the writings of Greek authors. In Turkish, this ethnonym is used in Aşkenaz-Ashkenaz forms.

Another ethnonym mentioned in the Torah as Gomers derives its name from Gomer, the son of Noah's son Yafes. This name is also known as Kimmer, Kemer, Qemer. Historical research says that the Kimmers are a Turkic ethnos. This ethnonym has also preserved itself in toponyms such as Kemer, Kemerli and Gamarli, and the existence of such toponyms shows that some Kimmers settled in the Caucasus and the lands of historical Azerbaijan.

Some of the ethnic groups in the Torah were considered proto-Turks, and many interacted with the Turks at various times in history. This article will examine the ethnonyms important for Turkology and mentioned in the Torah, and examine the forms of use of these onomastic units in Hebrew and various Turkish languages.

Key Words: Turkish languages, Hebrew, Torah, names of nations, ethnonym

MAHMUT VE MERYEM ESERİNDE TARİHİ, SİYASİ VE DİNİ UNSURLAR

HISTORICAL, POLITICAL AND RELIGIOUS ELEMENTS IN MAHMUT AND MERYEM

Gamer AHMEDOVA¹

Özet:

Edebiyat, siyasi etiği insan faaliyetinin tüm alanlarını kapsayan veya yaşamı olduğu gibi yansıtan bir taklit sanat olarak algılanır. Bu, güçlü bir devlet geleneğine, güçlü bir zihne, geniş bir bakış açısına, derin bir entelektüel dehayaya sahip olan yazar ve yazarlarımızın eserlerine yansımaktadır. Elçin'in Mahmut ve Meryem eseri Aslı ve Kerem hikayesinden uyarlanmıştır ve kahramanlar, olayların yaşandığı mekân ve eserin ana ideolojisi aynı olsa da, yazar olaya çağdaş dönemden bakmamış, bir çok eksilti ve ilaveler etmektedir. Makalemizde romanın arka planı sayılan siyasi, tarihi, dini olaylar araştırılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mahmut, Meryem, roman, tarih, din, siyasi, unsurlar

Summary:

Literature is perceived as an imitation art that encompasses all areas of political ethics or reflects life as it is. This is reflected in the works of our writers and writers, who have a strong state tradition, a strong mind, a broad outlook, and a deep intellectual genius. Elçin's novel of Mahmut and Meryem is adapted from the story of Aslı and Kerem, and although the heroes, the place where the events took place and the main ideology of the work are the same, the author did not look at the event from the contemporary period, and adds many reductions and additions. In our article, the political, historical and religious events that are considered as the background of the novel are explored.

Key Words: Mahmut, Meryem, novel, historical, religion, political

¹ qemer889@gmail.com

MÜASİR AZƏRBAYCAN DİLİ DƏRSLƏRİNDƏ FORMATİV QIYMƏTLƏNDİRMƏ

FORMATIVE ASSESMENT IN MODERN AZERBAIJANI LANGUAGE LESSONS

Baş Müəllim *Aynura BAGİROVA*¹

Xülasə:

Formativ qiymətləndirmə təhsilalanın hər bir fənn üzrə təhsil proqramında müəyyənləşdirilmiş məzmun standartlarının mənimsənilməsinə yönəlmiş fəaliyyətlərini izləmək, bu prosesdə onun qarşısına çıxan çətinlikləri müəyyən edib onları aradan qaldırmaq məqsədilə aparılır. Başqa sözlə, formativ qiymətləndirmə şagirddən şifahi və yaxud yazılı cavab alıb, bu məlumatı düzgün şərh edərək şagirdin təlim səviyyəsini müəyyənləşdirmək, onu irəliyə aparmaq və bunu ən yaxşı şəkildə necə etməyə qərar vermək prosesidir. Şagird nailiyyətlərinin monitorinqi vasitəsilə tədrisin düzgün istiqamətləndirilməsinə xidmət edir. Müəllim formativ qiymətləndirmə vasitəsilə tədris prosesini tənzimləyir, şagirdlər tərəfindən məzmunun mənimsənilməsinə kömək edir. Formativ qiymətləndirmə zamanı tapşırıqvermə, müşahidə üsullarından istifadə olunur. Formativ qiymətləndirmə, əsasən, bu suallara cavab tapır: Şagirdin hədəfi nədir, yəni şagird nəyi öyrənəcək?

Şagirdin mövcud vəziyyəti necədir, yəni hal-hazırda öyrənməli olduğu məsələdən nə qədər xəbərdardır?

Şagird məqsədinə necə çatmağa bilər, yəni nəyi etməlidir ki, hədəfə çatsın?

Formativ qiymətləndirmə zamanı vacib məqamlardan biri də şagirdlərə verilən rəylərdir. Bu prosesin uğurlu olmasını şərtləndirən əsas amil isə şagirdlərlə effektiv əks-əlaqənin qurulması, yəni rəyin verilməsidir. Əks-əlaqə məsləhət vermək, tərifləmək və ya qiymət vermək deyil. Əks-əlaqə şagirdə məqsədə çatmaq üçün gördüyü işin gedişatı və etdiyi cəhdlər haqqında verilən məlumatdır. Başqa sözlə desək, rəy vermək müəllimlə şagird, şagirdlə şagird arasında olan ikitərəfli informasiya mübadiləsidir. Nəinki şagirdlər, ümumiyyətlə, hər bir insan yeni bilik və bacarıqlar öyrənən zaman mütləq işlərin necə getdiyini, nəyi düz edib-etmədiyini barədə informasiya almaq istəyir. Verilən rəylər keçmiş deyil, nəyi necə etməli olduğunu ehtiva edərək gələcəyə yönəlik olmalıdır. Başqa sözlə desək, şagirdlərə rəyin verilməsi onlara təkcə nəyi səhv etdiklərini bildirmək olmayıb, elə bir dialoqun qurulmasıdır ki, şagirdin işi müzakirə olunsun və onun gələcək fəaliyyətinə müsbət təsir göstərsin.

Rəyin verilməsində digər vacib amil isə rəyin şagirdin emosiyalarına deyil, idraki fəaliyyətinə yönəlik olmasıdır.

Rəyin məqsədi məhz şagirdi qoyulmuş hədəfə çatdırmaq olmalıdır. Rəyi effektiv edən xüsusiyyətlər aşağıdakı kimi qruplaşdırılır:

Mümkün qədər spesifik olmaq

Mümkün qədər vaxtında vermək

Şagird nailiyyətini təlim məqsədləri baxımından dəyərləndirmək

Rəyi şagirdlərə həssaslıqla çatdırmaq

Beləliklə, hər bir müəllim şagirdə müsbət, dəstəkləyici, konstruktiv və həmin şagirdi nəzərə alan rəy verilməlidir. Rəy yalnız müəllim tərəfindən verilmir, şagirdlər özləri də bir-birinə rəy verə bilərlər. bunun üçün onlar konstruktiv, yəni bir-birinin inkişafına yönəlmiş emosional cəhətdən həssas və daha çox müsbət tərəflərə köklənmiş rəy verməyi bacarmalıdırlar. Rəyvermə elə bir həyati bacarıqdır ki, bunu hər bir şəxs gündəlik həyatında istifadə edir. Xüsusən valideynlərin bu prosesdə ehtiyatlı olmaları lazımdır. Günümüzdə öz övladını başqa uşaqlarla davamlı olaraq müqayisə edərək onların həyata baxışını və psixologiyasını zədələyən valideyn sayı azlıq təşkil etmir.

Açar Sözlər: formativ qiymətləndirmə, konstruktiv rəy, informasiya mübadiləsi, özünüqiymətləndirmə

Abstract:

Formative assesment is carried out in order to monitor the activities of students aimed at mastering the content standarts defined in the curriculum for each subject, to identify difficulties in this process and to overcome them. In other words formative assesment in the process of receiving a verbal or written response from a student, interpreting this information correctly, determining the student's level of

¹ Sumqayıt Dövlət Universiteti Filologiya Fakültəsi (Azerbaycan) - aynurebagirova8@gmail.com

learning, advancing it, and deciding how best to do it. Serves the right direction of teaching through the monitoring of student achievement. The teacher regulates the teaching process through formative assesment, helps students to master the content. Assignment and observation methods are used during formative assesment. Formative assesment mainly answers these questions:

What is the student's goal, taht is, what will the student learn?

What is the current situation of the student, that is, what he needs to learn at the moment? How much are you aware of the issue?

How can a student reach this goal, that is, what should he do to reach the goal?

One of the important points in formative assesment is the feedback given to students. The main factor in the success of this process is the estabilishment of effective feedback from students, is giving feedback. Feedback is not advice, praise or appreciation. Feedback is information given to a student about the progress of his or her work and efforts to achieve a goal. In other words, giving feedback is a two –way exchange of information between teacher and student, between student and student. Not only students, but everyone in general wants to get information about how things are going and what they are doing right when they learn new knowledge and skills. The ralls shaould be focused on the future, not on the past, but on what to do and how to do it. In other words, giving feedback to students is not just about telling them what they did wrong. It is about building a dialogue that discusses the student's work and has a positive impact on his or her future performance.

Important factor in giving a gesture is that the opinion is focused on the student's cognitive activity, not on his emotions.

Ray's goal should be to get the student to the goal. Feedback features are grouped as follows:

Be as spesific as possible

Giving as much time as possible

Evaluating student achievement in terms of learning objectives/

Sensitively conveying feedback to students.

Thus, every teacher should give the students a possitive, suppotive, constructive and considerative opinion. The opinion is given not only by the teacher, but also by the students tehmselves. To do so, they must be able to give a constructive, taht is emotionally sensitive and more positive attitude toward each other's development. Raying is a vital skill that everyone uses in their daily lives. Parents need to be especially careful in this process. Today, there are many parents who constantly compare their children with other children and damage their outlook on life and phisiology.

Key Words: formative assesment, constructive ray, information exchange, self-assesment

“CODEX CUMANICUS”UN DİLİ VƏ İMLA XÜSUSİYYƏTLƏRİ

LANGUAGE AND SPELLING FEATURES OF CODEX CUMANICUS

Doktorant Lalə Rasulova¹

Xülasə:

“Codex Cumanicus” latın əlifbasının qotik hərfləri ilə yazılmış və dövrümüzə qədər gəlib çıxmış ilk türk abidəsidir. “Kuman, yəni Qıpçaq kitabı” olaraq tərcümə edilir. Əsər qrafik və dil xüsusiyyətlərini özündə cəmləşdirən iki hissədən ibarətdir: İtalyan (İtalyanca-Farsca-Qıpçaqca lüğət) və Alman bölümü (Almanca-Qıpçaqca lüğət). Bu bölümlər arasında bariz imla fərqləri görünür. İtalyanlar dillərində olan səsləri öz eşitmələrinə və əlifbalarına görə müəyyən etdikləri kimi, Almanlar da öz dilləri ilə müştərək səslərə üstünlük vermiş, əlifbalarında verilməsi mümkün olan səsləri göstərməyə çalışmışlar. Əsərin Latın və Qotik hərfləri ilə yazılması fonetik xüsusiyyətləri müəyyən etmək üçün dil araşdırmaları baxımından olduqca əhəmiyyətlidir.

“Codex Cumanicus”un lüğət tərkibinə təxminən üç min söz işarəsi daxildir. Bunlardan 2347 söz türkcədir, 381 söz isə başqa dillərdən (fars dilindən 163, ərəbcə 145, monqolca 29, yunanca 16, rusca 6, italyanca 2, soğd dilindən 2, latın dilindən 2, digər dillərdən 17) alınma sözlərdir. Ərəb dili ilə müqayisədə fars dilindən alınmalar daha çoxdur. XIII əsrdə qıpçaqlarla iranlılar arasında sız sülh əlaqələrinin olmasını “Codex Cumanicus” abidəsinin dilində də aydın şəkildə görürük. Beləliklə, İran dillərindən ticarət, siyasi və iqtisadi əlaqələrlə bağlı çox sayda leksik, qrammatik və sintaktik elementlər türk dilinə nüfuz etmiş, eyni zamanda, türk dillərindən də xeyli sayda söz və ifadələr fars dilinə keçmişdir.

Bu yazımızda “Codex Cumanicus” abidəsinin dil əlaqələrinin xüsusiyyətləri təyin ediləcək, alınma sözlərin Kuman-Tatar dilinin inkişafındakı rolu müəyyən ediləcəkdir.

Açar Sözlər: “Codex Cumanicus”, imla xüsusiyyətləri, dil əlaqələri, alınma sözlər

Abstract:

Codex Cumanicus is the first Turkish monument written in Gothic letters of the Latin alphabet and has survived to the present day. It is translated as "Kuman, ie the Kipchak book". The work consists of two parts that combine graphic and linguistic features: Italian (Italian-Persian-Kipchak dictionary) and German section (German-Kipchak dictionary). There are obvious spelling differences between these sections. Just as the Italians identified the sounds in their languages according to their hearing and alphabet, so the Germans preferred sounds in common with their own languages, trying to show the sounds that could be given in their alphabets.

The language of the Codex Cumanicus is one of the ancient dialects, such as Goyturk-Uyghur, and the writing of this work in Latin and Gothic letters is very important in terms of linguistic research to determine the phonetic features.

The Codex Cumanicus contains about 3,000 characters. Of these, 2347 words are Turkish, and 381 words are derived from other languages (163 from Persian, 145 from Arabic, 29 from Mongolian, 16 from Greek, 6 from Russian, 2 from Italian, 2 from Sogdian, 2 from Latin, 17 from other languages). There are more borrowings from Persian than from Arabic. We can clearly see the close peaceful relations between the Kipchaks and the Iranians in the 13th century in the language of the Codex Cumanicus. Thus, many lexical, grammatical and syntactic elements related to trade, political and economic relations from the Iranian languages penetrated into the Turkish language, and at the same time, a large number of words and expressions from the Turkic languages were transferred to the Persian language.

In this article, the features of the linguistic relations of the monument "Codex Cumanicus" will be determined, the role of derived words in the development of the Kuman-Tatar language will be determined.

Key Words: Codex Cumanicus, spelling features, language connections, derivations

¹ Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Dilçilik İnstitutu (Azerbaycan)- lale.haciyeva.1994@gmail.com

DİLİN FUNKSIONAL STATUSU SOSIOLİNGVİSTİK TƏHLİL

SOCIOLINGUISTIC ANALYSIS OF THE FUNCTIONAL STATUS OF THE LANGUAGE

Muallim Anar FARAJOV¹

Özət:

Dil cəmiyyətdə baş verən proseslərini özündə daşıyan mühüm vasitələrdən biridir. Hər bir cəmiyyətin özünəməxsus inkişaf qanunlarında onun milli cəhətləri mütləq şəkildə özünü göstərir. Dil xalqın keçmişinə səyahət etməyə imkan yaradır, amma bir şərtlə ki, o xalqın öz yazılı abidələri olsun. Yazılı abidələri olmayan dillər öz ilkin formasından tez uzaqlaşır, ya da ki, onun ilkin forması haqqında təsəvvürlər aydın olmur. Yazılı abidələrin üstün cəhəti isə dillərin genealoji baxımdan digər dillərlə əlaqəsini üzə çıxartmağa kömək edir. Digər tərəfdən yanaşanda isə bəlli olur ki, təkcə yazılı abidələrlə kifayətlənmək olmur. Dilin şifahi forması xalqın yaşadığı region, digər xalqlarla münasibəti, dil təmasının vəziyyəti və s. məsələlərlə bağlı olaraq öyrənilir və proses dillərin canlı orqanizm kimi təbii inkişafının müşahidəsində böyük rol oynayır.

Dillərin sosial statusuna sosiolingvistik baxımından yanaşanda, bir neçə əlamət üzrə sistemləşdirməni tələb edir. Bu əlamətlərə sosial tipləri, siyasi statusu, dil təmasını, süni dilləri, süni intellekt məhsullu dilləri və s. aid etmək olar.

Dillərə siyasi tərəfdən yanaşsaq, aydın olur ki, heç də bütün dillərin bəxti eyni dərəcədə gətirməmişdir. XX əsrin əvvəllərinə qədər dünyada gedən müharibələr, müstəmləkəçilik kimi tarixi proseslər dillərə də böyük zərbə vurmuşdur. Bəzi dillər ölmüş, bəzi dillər isə qismən dəyişmişdir. Hal-hazırda da dünyada dillər arasında ciddi mübarizə gedir və bir çox dillər üçün təhlükələr yaranmışdır. Bu proses qloballaşan dünyanın, sanki bir tələbinə çevrilmişdir. Ortaq ünsiyyət dilinin yaranması artıq zamanın tələbinə çevrilmiş və bu dil də ingilis dilidir. Əsas problem digər dillərin qorunması ilə bağlı ideyaların reallaşmasıdır. Dilçilikdə dil planlaması, dil siyasəti, dil ekologiyası, təkdillilik, çoxdillilik, yerli dil, regional dil beynəlxalq dil, təhlükədəki dillər, dilqırımı, ölənlər, dil haqları kimi terminlərin məhz dillərin siyasi statusu, funksional işlənmə vəziyyətinə diqqəti yönəltmək üçün istifadə olunur.

Açar Sözlər: dil, cəmiyyət, rəsmi dil, bilinçvizm

Abstarct:

Language is one of the most important means of carrying out the processes taking place in society. In the laws of development of each society, its national features are definitely reflected. Language allows a people to travel to their past, but only if they have their own written monuments. Languages without written monuments quickly move away from their original form, or ideas about its original form are not clear. The advantage of written monuments is that they help to reveal the genealogical connection of languages with other languages. On the other hand, it is clear that written monuments are not enough. The oral form of language depends on the region where the people live, their relations with other peoples, the state of language contact, and so on. is studied in relation to issues, and the process plays a major role in observing the natural development of languages as living organisms.

When approaching the social status of languages from a sociolinguistic point of view, it requires systematization on several grounds. These characteristics include social types, political status, language contact, artificial languages, artificial intelligence-producing languages, and so on. can be attributed.

From a political point of view, it is clear that not all languages are equally fortunate. Until the beginning of the twentieth century, world wars and historical processes such as colonialism had a great impact on languages. Some languages are dead, and some languages have been partially changed. There is still a serious struggle between languages in the world, and there are threats to many languages. This process has become a requirement of the globalizing world. The emergence of a common language of communication has become a requirement of the times, and this language is also English. The main problem is the realization of ideas related to the protection of other languages. In linguistics, terms such as language planning, language policy, language ecology, monolingualism, multilingualism, local language, regional language, international language, endangered languages, dying languages, language rights are used to draw attention to the political status and functional development of languages.

Key Words: language, society, official language, bilingualism

¹ Bakı Dövlət Universiteti Filologiya Fakültəsi (Azerbaycan) - anarfarajov@bsu.edu.az

“KODEKS KUMANİKUS” ADLANDIRILMASI VƏ YAZILMA MƏQSƏDİ

NAMED "CODEX CUMANICUS" AND THE PURPOSE OF WRITING

Doktorant Aynur Saydova¹

Xülasə:

“Kodeks Kumanikus” orta əsrlər türk dili mənzərəsini əks etdirən önəmli əsərlərdən biridir. Əsər latın əlifbasının qotik hərfləriylə yazılmışdır. Buna görə də türk dilinin orta dövründə qotik hərflərlə yazılan yeganə nümunəsi sayılır. XIII-XIV əsrlərdə yazıldığı ehtimal olunan əsər elmi ədəbiyyatda müxtəlif adlarla verilmişdir. Əksərən “Kodeks Kumanikus” adı ilə, bəzən “Codex Petrarka”, bəzən isə “Latın, fars və kuman lüğəti” adı ilə təqdim olunmuşdur.

M.J.Klaprot 1828-ci ildə “Asiya ilə bağlı xatirələr” əsərində “Fransisko Petrarka kitabxanasından “Latın, fars və kuman lüğəti” başlığı altında əsər haqqında ümumi fikir bildirmiş, eşitdiklərini qeyd edərək əsərin bir hissəsini nəşr etdirmiş və bununla da elm aləminə “Kodeks Kumanikus” əsəri haqqında ilk məlumat verən alim olaraq tarixə düşmüşdür. Belə ehtimal olunur ki, əsər İtaliya intibahının görkəmli nümayəndəsi, şair F.Petrarka tərəfindən satın alınmış və 1362-ci ildə Venesiya Respublikasına hədiyyə olunmuşdur. Ona görə də, əsərin birinci hissəsi vaxtilə “Codex Petrarque” (Kodeks Petrarka və ya Petrarka Kodeksi) olaraq da adlandırılmışdır. Əsərə “Kodeks Kumanikus” adı isə 1880-ci ildə əlyazmanı tədqiq edən G.Kuun tərəfindən verilmişdir. Sonradan əsəri tədqiq edənlər də bu adla təqdim etmişlər və beləcə əsər “Kodeks Kumanikus” adı ilə tanınmış və məşhurlaşmışdır. Halbuki əsərin üz qabığında bu adların heç biri yoxdur, sadəcə “Codex” (Kodeks) yazısı var. Türkiyəli alimlər isə “Kodeks Kumanikus”un “Kuman kitabı” mənasına gəldiyini qeyd edirlər.

Elmi tədqiqatlarda əsərin yazılma məqsədi olaraq daha çox ticarət əlaqələrini genişləndirmək, xristianlığı yaymaq, qıpçaq dilini öyrənmək kimi müxtəlif fikirlər qeyd olunur.

Məqalədə əsərin adlandırılması və yazılma məqsədi öz əksini tapmışdır. Araşdırmamızda əsərin adının niyə çoxvariantlı olmasının səbəbləri aydınlaşdırılmış və yazılma məqsədiylə bağlı gəldiyimiz nəticələr ortaya qoyulmuşdur.

Açar Sözlər: Kodeks Kumanikus, qıpçaq dili, qotik hərflər, orta əsrlər

Abstract:

The Codex Cumanicus is one of the most important works reflecting the view of the medieval Turkish language. The work is written in Gothic letters of the Latin alphabet. Therefore, it is the only example written in Gothic letters in the Middle Ages of the Turkish language. The work, which is believed to have been written in the 13th-14th centuries, has been named in various forms. Thus, it is often referred to as the famous *Codex Cumanicus*, sometimes as *Codex Petrarch*, and sometimes as a *Latin, Persian and Cuman Dictionary*.

In *Memoirs of Asia* in 1828, M.J.Klaprot gave an overview of the work from the library of F.Petrarca under the title "*Dictionary of Latin, Persian and Cuman*", noted what he had heard, published a part of the work, and went down in history as the first scientist to give information about *Codex Cumanicus* to the world. It is believed that the work was purchased by a prominent figure of the Italian Renaissance, the poet F. Petrarch, and in 1362 was presented to the Republic of Venice. Therefore, the first part of the work was once called *Codex Petrarque*. The work was named "*Codex Cumanicus*" in 1880 by G. Coon, who studied the manuscript. Later, researchers introduced the work under this name, and thus the work was known and became popular as the *Codex Cumanicus*. However, none of these names are on the cover of the work, only "*Codex*". Turkish scholars note that the Codex Cumanicus means the Book of Cuman.

On the other hand, the researches note the aim of the work mainly as to expand trade relations, spread Christianity, and learn the Kipchak language.

Such issues will be covered in more detail in the article. In our research, we will try to clarify the reasons why the title of the work is multivariate, and we will share with you our conclusion about the purpose of its writing.

Key Words: Codex Cumanicus, Kipchak language, Gothic letters, Middle Ages

¹ aynurimanli@mail.ru

İSLAMDAN ÖNCEKİ TÜRK FELSEFESİ VE TÜRK FİLOZOFLARI

TURKISH PHILOSOPHY AND TURKISH PHILOSOPHERS BEFORE FROM ISLAM

Doç. Dr. Faik ELEKBERLİ¹

Özet:

Günümüzde dünyada birçok halkların felsefesinden ve filozoflarından bahsedildiği halde, “Turan-Türk felsefesi” ile “Türk filozofu” anlayışlarına nadir hallerde rastlamak mümkündür. Bütünlükte ise “Türk felsefesi” ve “Türk filozofu” anlayışlarının dünya felsefesinde, dünya felsefe tarihinde kendine has bir yeri olduğunu söylemek çok zordur. En iyi durumda Türk düşüncesi, Yahudilik, Budizm, Zerdüştizm, Hristiyan, İslam gibi dini-felsefi talimlerin, medeniyetlerin bilinen bir parçası gibi verilerek, onun müstakil varlığından ise kesinlikle bahsolunmuyor. Mesela, Hint felsefe talimi Budizme, Çin felsefe talimi *Konfüçyüsçülüğe* Yunan felsefe talimi kozmolojiye, İran/Fars felsefe talimi Zerdüştlüğe Türk bilgilerinin herhangi ilavelerinin şerhlerinin olduğu hakkında bilgiler verildiği halde, müstakil bir Türk dini-felsefi taliminin adı görülmemiştir. Bizce, “Türk felsefesi”, “Türk filozofu” anlayışlarının dünya felsefesine ya da dünya felsefe tarihine dahil olmamasına esas sebep de, ancak bu dini-felsefi talimlerin parçası olarak gösterilmesi olmuştur. Şüphesiz bunun sonucu olarak, en iyi halde Türk felsefesinin, Türk filozoflarının adları (M.Farabi, İbn Sina, S.Konevi, A.Yesevi, Y.Balasakunlu, Ş.Y.Sühreverdi, E.Miyaneci ve b.) Orta asırda görülür ki, onların kendileri de esasen İslam medeniyetinin ya da Arabdilli felsefenin temsilcisi olarak eser vermişlerdir.

Eski Türk düşüncesi, Türk dünyagörüşü Tanrıçılık (Gök Tanrı) felsefesiyle ilgilidir ki, onun da Sami, Yunan, Çin, Hind-İran, Mısır felsefelerinden daha önce var olduğundan kesinlikle şüphe etmiyoruz. Herhalde Turan-Türk uluslarından sayılan, M.Ö. IV. Binyılda Maveraünnehir’de yaşamış Sümer uygarlığının varlığı da Turan/ Türk kozmogonisi’nin İran, Çin, Hind, Mısır kozmogonilerinden daha eski oluşuna delalet eder. Sümerlerde ve diğer Turani kavimlerde görünen Gök Tanrı dininin (Gök Tanrı ve Asra-Yağız Yer ikiliği) diğer dinlerden daha eski olduğu, üstelik onlara etki gösterdiği yavaş-yavaş ilim dünyasınca da kabul edilmektedir. Aynı zamanda Türklerin Sümerlerden önce ve Sümerler döneminden günümüze kadar şuurlarında yaşattıkları “Ana hakkı – Tanrı hakkı”, “Tanrı hakkı”, “Gök hakkı”, “Su hakkı”, “Toprak hakkı”, “Yer hakkı”, “Güneş hakkı” anlayışları, bunun gibi ailede ataya, yaşlılara sonsuz hörmet, aile töresi, halk töresi, atalar sözleri de Tanrıçılık felsefesiyle sıklıkla ilgilidir.

İslamdan önceki Türk filozofları olarak Oğuz Kaan, Yafes oğlu Türk, Bilgamış, Aran, Ata Korkut. Anahars, Kam Ata, Abar ve diğerlerini göstere biliriz.

Anahtar Kelimeler: *Eski Türk felsefesi*, Gök Tanrıçılık, Sümer hikmeti, Yunan felsefesi, Çin felsefesi, Kadim Türk filozofları

Abstract:

Although the philosophy and philosophers of many peoples are mentioned in the world today, it is possible to come across the understanding of "Turan-Turkish philosophy" and "Turkish philosopher" in rare cases. In totality, it is very difficult to say that the understandings of "Turkish philosophy" and "Turkish philosopher" have a unique place in world philosophy, in the history of world philosophy. In the best case, Turkish thought is given as a known part of religious-philosophical drills and civilizations such as Judaism, Buddhism, Zoroastrianism, Christianity, and Islam, and its independent existence is definitely not mentioned. For example, although information about any additions of Turkish sages to Indian philosophy training Buddhism, Chinese philosophy training Confucianism to Greek philosophy training cosmology, Iranian/Persian philosophy training Zoroastrianism, the name of an independent Turkish religious-philosophical training has not been seen. In our opinion, the main reason why the understandings of "Turkish philosophy" and "Turkish philosopher" were not included in world philosophy or world philosophy history was that they were only shown as part of these religious-philosophical drills. Undoubtedly, as a result of this, the names of Turkish philosophy and Turkish philosophers (M.Farabi, İbn Sina, S.Konevi, A.Yesevi, Y.Balasakunlu, Ş.Y.Sühreverdi, E.Miyaneci and b.) are seen in the middle century. In fact, they themselves wrote works as representatives of Islamic civilization or philosophy in Arabic language.

¹ Azerbaycan Milli İlimler Akademisi (Azerbaycan) - faikalekperov@mail.ru

The old Turkish thought is related to the Turkish worldview Theism (Sky God) philosophy, and we certainly do not doubt that it existed before the Semitic, Greek, Chinese, Indo-Iranian, Egyptian philosophies. Probably one of the Turan-Turkish nations, BC. IV. The existence of the Sumerian civilization that lived in Transoxiana in the millennium BC indicates that the Turan/Turkish cosmogony is older than the Iranian, Chinese, Indian and Egyptian cosmogonies. It is accepted by the world of science that the religion of Sky God (Sky God and Duality), which appears in Sumerians and other Turanic tribes, is older than other religions, and that it has an influence on them. At the same time, the understandings of "Mother's right - God's right", "God's right", "Sky right", "Right to water", "Right to land", "Right to earth", "Right to the sun", which the Turks kept alive in their consciousness before the Sumerians and from the Sumerian period to the present day. Likewise, eternal respect for ancestors and elders in the family, family tradition, folk tradition, and ancestors' words are often related to the philosophy of God.

As Turkish philosophers before Islam, Oguz Kaan, Turk son of Yafes, Bilgamiş, Aran, Ata Korkut, Anahars, Kam Ata, Abar and others.

Key Words: Ancient Turkish philosophy, Tengrism, Sumerian, Greek philosophy, Chinese philosophy, Old Turkish philosophers

**КУЛЬТУРНЫЕ МЕТАФОРЫ: МЕТАФОРИЧЕСКАЯ РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ КОНЦЕПТА
HİRS/THEB
CULTURAL METAPHORSS: METAPHORICAL REPRESENTATION OF THE CONCEPT
OF HIRS/THEB**

Доцент Сабина СУЛЕЙМАНОВА¹

Özet:

Bu makalede, HİRS/ THEB kavramının metaforik temsiline dayanan kültürel metaforlar ele alınmaktadır.

Evrensel kavramsal metaforlar, deneyimin bir sonucu olarak tüm dillerde ortaya çıktı. İkincisi, diller birbirinden metaforlar ödünç aldı. Üçüncüsü, aynı metaforları farklı dillerde geliştirmek için evrensel bir temel olabileceğini iddia edebiliriz.

Mutluluk, öfke, sevgi, gurur vb.gibi duygu kavramları söz konusu olduğunda, metonimler çeşitli fizyolojik, davranışsal ve anlamlı tepkilere karşılık gelir. Bu tepkiler bize duygu kavramlarının bedensel temeli hakkında bir fikir verir. Bu nedenle, metonimler bize kavramların somutlaşmış doğası hakkında bir fikir verir ve kavramların somutlaşması, yani (neredeyse) evrensel olarak, farklı diller ve dil aileleri aracılığıyla örtüşebilir. Böyle bir evrensel enkarnasyon, ortak kavramsal metaforların ortaya çıkmasına neden olabilir.

"Somutlaşmış deneyimi" homojen, monolitik bir faktör olarak düşünmemeliyiz. Bu, enkarnasyonun (yani, alanla ilgili enkarnasyon deneyiminin) çeşitli bileşenlerden oluştuğu ve bunların herhangi birinin farklı kültürler tarafından (veya aslında kültürler içindeki bireyler tarafından) vurgulanabileceği fikriyle mümkün kılınmıştır.

Çalışma, öfkenin kavramsal metaforunun iki çeşidini ortaya çıkardı: öfke sıvıdır; öfke ateştir. Yukarıdakilere ek olarak, daha az kullanılan kavramsal metaforlar da vardır.

Çalışmamız, D.Lakoff, Z.Koveche ve A.Stefanovich tarafından vurgulanan Hirs/THEB hedef alanındaki temel metaforik modellerin varlığını doğruladı. Neredeyse aynı modeller Azerbaycan ve Rusçada (diğer bazı kaynak alanların eklenmesiyle) keşfedilmiştir. Bu, duyguların evrenselliği ve eğitim mekanizmalarıyla ve farklı dilbilimsel kültürlerin insanları tarafından algılanmasıyla açıklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: kavramsal metafor, varyasyon, enkarnasyon, metafor ve kültür etkileşimi

Abstract:

This article discusses cultural metaphors based on the metaphorical representation of the concept of HIRS / THEB.

Universal conceptual metaphors have appeared in all languages as a result of experience. Secondly, the languages borrowed metaphors from each other. Third, we can argue that there may be some universal basis for the development of the same metaphors in different languages.

In the case of concepts of emotions, such as happiness, anger, love, pride, etc., metonymies correspond to various types of physiological, behavioral and expressive reactions. These reactions give us an idea of the bodily basis of the concepts of emotions. Thus, metonymies give us an idea of the embodied nature of concepts, and the embodiment of concepts can overlap, that is, (almost) universally, through different languages and language families. Such a universal embodiment can lead to the appearance of general conceptual metaphors.

We should not consider "embodied experience" as a homogeneous, monolithic factor. This was made possible by the idea that the embodiment (i.e., the embodied experience with respect to the domain) it consists of several components and that any of them can be highlighted and emphasized by different cultures (or, in fact, by individuals within cultures).

The study revealed two variants of the conceptual metaphor of ANGER: anger is a liquid; anger is a fire. In addition to these, there are also less commonly used conceptual metaphors.

Our study confirmed the existence of the main metaphorical models in the studied area-the target of HIRS/ THEB, identified by D. Lakoff, Z. Kovechesh and A. Stefanovich. Almost the same models were found in Azerbaijani and Russian languages (with the addition of some other source areas). This is explained by the universality of emotions and the mechanisms of their formation and perception by people of different linguistic cultures.

Key Words: conceptual metaphor, variation, embodiment, metaphor-culture interface

¹ Бакинского славянского университета (Azerbaijan) - bextever1@mail.ru

DESTAN VE MAKAM UYGUNLUĞU

THE HARMONY OF EPIC AND MAKAM

Prof. Dr. Batir MATYAKUBOV¹

Özet:

Çalışmamızda, kadim halkların efsaneleri, rivayetleri, destan ve hikayelerinin, toplumun tarih yazmaya olan ihtiyacından dolayı doğması ve insanların toplumsallaşma sürecinin hızlandırılmasındaki etkisi ortaya çıkmaktadır ve bu görevleri üstlenmesi, destan köklerinin, aynı zamanda müziğin de ilkel şekilleri Şamanistik dönemlere kadar uzanması ele alınmaktadır. Kavramlar arasında, üzerinde durulan destan sözcüğü, hem lügat bakımından, hem de uğradığı gelişim süreçleriyle birlikte sunulmuştur. Bilim dünyasında, Türk toplumları destanları Kara Deniz, Rum eli, Hazar Denizi, Kafkasya bölgesi ve iki nehir araları -Seyhun ve Cehyun nehirleri arası- gibi topraklarımızda meydana geldiği iddia edilmektedir. Bilindiği üzere de, destanlar ilk dönemlerde müzik eşliği olmadan, sadece, insanın doğal sesiyle icra edilmiştir, daha sonra insan topluluklarının gelişimiyle beraberinde, müzik ve enstrümanları, edebiyat alanına tesir etmeye ve onunla imtizaç sağlamayı başarmıştır. Dolayısıyla, destan ve benzeri türlere, bu süreçte ozan, cirav, âşık ve bahşı adlarını verdiğimiz müzik ve edebiyatın arasındaki “köprü” vazifesini üstlenen sanatçılar kopuz, dombıra, dütar, koltuk sazı veya saz gibi enstrümanlarla eşlik etmeyi başlarlar. Müzikal bakımdan incelendiğinde okuma yönteminin de, farkıyla birlikte daha sonra okunan müzik türleri de, kendi arasında birçok bilim dallarına ayrılma, farklılaşmalar göstermesi gerçekleşmiştir. Daha sonra İslam dini kabulüyle Orta Asya bölgesi, Orta Doğu medeniyetine ait olan -makam sanatı da, destanlarımıza öz tesirini göstermeye başladı, günümüzde ise, âşık ve bahşı gibi sanatçılarımızdan derlenen belgelerden de bunlar açık bir şekilde görülmektedir, tespit edilmektedir. Araştırmalar sonucunda ortaya çıkan karşılaştırmalar için dinleme veya izleme şansını da, verecek olan çalışmamız, teknolojik hayatımızın parçası olan QR kodlarıyla birlikte sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Destan, makam, âşık, bahşı, müzik

Annotation:

In our study, the legends, stories, stories and stories of ancient peoples were born because of the need of society to write history and the impact of people's acceleration in the process of socialization, and the fact that they take on these tasks, the epic roots, and the primitive forms of music, are also addressed to the shamanistic times. In the concepts, the word "epic" that is emphatically presented in terms of grace and in conjunction with the development processes it has come to. In the world of science, Turkish societies are claimed to have occurred in our territory, such as the saga of Black Sea, the Greek hand, the Caspian Sea, the Caucasus region and the two river breaks -- between the rivers of Amu Darya and Sir Darya. As it is known, epic was performed only in the natural voice of man, without musical coordination in the early stages, and then with the development of human communities, he managed to bring music and instruments into the field of literature and to give him a concession. Therefore, artists who take the "bridge" task of music and literature, which we call ozan, jirav, lover and bahsa, begin accompanying epic and similar species, such as a bridge, dombarage, dutar, sofa, or saz. When studied musically, the method of reading also showed that the types of music read later along with the difference, as well as the separation, differentiation between the different branches of science. Later, with the acceptance of Islamic religion, the central Asian region, the Middle East civilization -- the art of the office began to show its own effect on our sagas, and today, these are clearly seen and determined from documents compiled by artists such as lovers and gardeners. Our work, which will give you the chance to listen or watch for comparisons as a result of research, is provided with QR codes, which are part of our technological life.

Key Words: Epic, makam, ashik, bakhshi, music

¹ Yunus Recebi Özbek Milli Müzik Sanatı Enstitüsü (Özbekistan) - batir.matyakubov@mail.ru

“AD” KAVRAMININ SÖZLÜK BİRİMLERİNDE TEMSİLİ **REPRESENTATION OF THE CONCEPT OF “NAME” IN PHRASEOLOGICAL UNITS**

Yüksek Lisans Öğrencisi Zeynab ƏSKƏROVA¹

Özet:

Terminolojik onayını dilbilimde çeviri bilimcisi olarak bulduktan sonra, dil ana araştırma tesisini seçti ve çeşitli alanlar arasında yerini belirledi. Dilbilimin gelişmesinin farklı aşamalarında, dil farklı yaklaşımlarla gözden geçirilmiştir. Bunun sonucunda, yeni dilbilim alanları ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri, modern dilbilimin gelişen alanları olarak kabul edilen bilişsel dilbilimdir. Bilişsel dilbilimin ana araştırma nesnesi dil ve düşünmedir. Bilişsel dilbilimin ana odağı, ulusal "yorumlar" üzerine odaklanmaktadır. Doğal dillerde "biliş" kavramıyla konuşan halkların izlerini aramak ve bulmak, bilimin ana konusudur. Modern dilbilimle ilgili olan "kavram" terimi, bilişsel dilbilimin ana araştırma tesislerinden biridir. "Kavram" terimi, ilk kez matematiksel mantık biliminin temel birimlerinden biri olarak kabul edilmiş ve daha sonra dil, bir alt sistemi olarak bilişsel bir sistem olan yeni dilsel alanın temel terimlerinden biri olarak kabul edilmiştir. "Kavram" terimi ilk kez filozof Anselm Kenterberili (1033-1109) tarafından sunuldu.

Her konseptin yapısında 3 işaret kaydedilir. Bunlardan ikisi esastır: anlayışı belirten işaret, kavramın motivasyonunu ve değerlendirmesini ifade eden işaret. Burada çeşitli açıklayıcı, etimolojik sözlüklere dayanarak, kavramın açıklamasını, etimolojisini netleştirmek mümkündür. Bunlar farklı dillerde karşılaştırılabilir. Kavramın yapısında işaretlenmiş diğer işaret mecazi işarettir. Mecazi işaret, şartlı olarak, canlı ve cansız işaretleri gösteren özellikleri yansıtır: zaman uçar; zaman altındır; dalgaların konuşmaları; yaprakların fısıltıları ve b. Mecazi işarete canlılara ait özellikler cansızlara aktarılır. "Ad" konseptinin cansız işaretleri vardır. Örneğin, ad koymak (isim koymak) - sanki bir nesne gibi bir yere koymak, ad vermek (isim vermek)- eşya gibi birisine vermek. Aynı zamanda, "ad" kavramının renkli olarak ifade edildiği bileşikler vardır: adına kara leke sürmek, adına kara yakmak ve s.

Araştırmanın amacı “ad” konseptinin sözlük birimlerinde temsilini göstermek, aynı zamanda, Azerbaycan ve Türkiye türkçesinde mevcut olan ortak kavramları gözden geçirmek, farklı ifade edilen kavramları ise araştırmaktır. Araştırmada karşılaştırmalı, tanımlayıcı ve içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: ad, kavram, bilişsel dilbilim, düşünme

Abstract:

After finding his terminological approval as a translation scientist in linguistics, he chose the language main research facility and established his place among various fields. At different stages of the development of linguistics, language has been reviewed with different approaches. As a result, new areas of linguistics emerged. One is cognitive linguistics, which is considered to be the evolving fields of modern linguistics. The main research object of cognitive linguistics is language and thinking. The term "concept" was first recognized as one of the basic units of mathematical logic science, and later language was recognized as one of the basic terms of the new linguistic field, a cognitive system as a subsystem. The term "concept" was first presented by the philosopher Anselm Kenterberili (1033-1109). 3 marks are recorded in the structure of each concept. Two of these are essential: the sign indicating understanding, the sign expressing motivation and evaluation of the concept. Here, based on various descriptive, etymological dictionaries, it is possible to clarify the description, etymology of the concept. They are comparable in different languages. The other sign marked in the structure of the concept is the metaphorical sign. The metaphorical sign, conditionally, reflects features that indicate living and inanimate signs: time flies; time is gold; the conversations of the waves; the whispers of the leaves, and exc. In a metaphorical sign, the characteristics of living things are transferred to lifeless ones.

The aim of the research is to show the representation of the concept of “name” in dictionary units, at the same time to review the common concepts present in Azerbaijani and Turkish, and to investigate the concepts expressed differently. Comparative, descriptive and content analysis methods were used in the research.

Key Words: name, concept, cognitive linguistics, thinking

¹ Bakü Slav Üniversitesi (Azerbaycan) - asgerov098@mail.ru

THE EFFECT OF NEW TECHNOLOGIES ON DEVELOPING A SUSTAINABLE TOURISM MODEL AFTER COVID 19

COVID 19 SONRASI SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM MODELİ GELİŞTİRMEDE YENİ TEKNOLOJİLERİN ETKİSİ

*Assist. Prof. Dr. Mürüde Ertaç¹
Dr. Mete Ünal Girgen²
Rizvon Suleimanov³*

Abstract:

This study will review at the impacts of the COVID-19 Pandemic on the travel and hospitality sector in general, as well as how technology advancements may help bring tourism back to the global market in a sustainable way. As a research method this study used the qualitative method with observation and secondary research approaches was applied to examine the modern technologies that are already in use. The qualitative method was chosen due to its ability to simplify and explain complex matters, various ways of collecting data on delicate topics, cost-efficiency. Using the observation approach, the data gathered related to sustainable tourism development and technological innovations in the example of Tajikistan. The information collected by the form of dialogue and personal observation. It is time for us to understand and explore the full potential of the technologies to promote sustainable tourism development, fighting against the Covid-19 effects as millions of people have died as a result of Covid-19 disease in last two years. The COVID-19 has resulted in the deaths of almost four million people, as well as unemployment, physical and mental health problems, and economic and political constraints. It is possible to rebuild tourism and develop it sustainably using new technologies, well-planned health-care services, well-trained employees, good administration, and traditional tourist policy planning. Tourism of the future - is the key to building a more sustainable and better world for the upcoming generations. These reforms are aimed at establishing the Tourism of the Future. Tourism will serve as a link between a better and more sustainable world. The research's major purpose is to analyze current problems and come up with new solutions to solve them using novel and modern methodologies.

Key Words: New Technologies, Sustainable, Tourism

Özet:

Bu çalışma, COVID-19 Pandemisinin genel olarak seyahat ve konaklama sektörü üzerindeki etkilerini ve ayrıca teknolojik gelişmelerin turizmi sürdürülebilir bir şekilde küresel pazara geri getirmeye nasıl yardımcı olabileceği konularını işleyecektir. Araştırma yöntemi olarak bu çalışmada, gözleme dayalı nitel yöntem kullanılmış ve halihazırda kullanımda olan modern teknolojileri incelemek için ikincil araştırma yaklaşımları uygulanmıştır. Nitel yöntem, karmaşık konuları basitleştirme ve açıklama yeteneği, hassas konularda veri toplamanın çeşitli yolları, maliyet etkinliği nedeniyle seçilmiştir. Gözlem yaklaşımı kullanılarak, Tacikistan örneğini ele alan çalışma sürdürülebilir turizm gelişimi ve teknolojik yeniliklerle ilgili toplanan verileri içermektedir ve veriler diyalog ve kişisel gözlem yoluyla toplanmıştır. Son iki yılda Covid-19 hastalığı nedeniyle milyonlarca insan hayatını kaybederken, sürdürülebilir turizm gelişimini teşvik etmek ve Covid-19 etkilerine karşı savaşmak için teknolojilerin tüm potansiyelini anlamanın ve keşfetmemizin zamanı geldi. COVID-19, yaklaşık dört milyon insanın ölümüne, işsizliğe, fiziksel ve zihinsel sağlık sorunlarına ve ekonomik ve politik kısıtlamalara neden oldu. Yeni teknolojiler, iyi planlanmış sağlık hizmetleri, iyi eğitilmiş çalışanlar, iyi yönetim ve geleneksel turizm politikası planlaması kullanarak turizmi yeniden inşa etmek ve sürdürülebilir bir şekilde geliştirmek mümkündür. Geleceğin turizmi - gelecek nesiller için daha sürdürülebilir ve daha iyi bir dünya inşa etmenin anahtarıdır. Bu reformlar, Geleceğin Turizmini

¹ Uluslararası Fınal Üniversitesi (KKTC) - murude.ertac@final.edu.tr

² Uluslararası Fınal Üniversitesi (KKTC) - mete.girgen@final.edu.tr

³ Uluslararası Fınal Üniversitesi (KKTC) - rizvon.suleimanov@final.edu.tr

oluşturmayı amaçlamaktadır. Turizm, daha iyi ve daha sürdürülebilir bir dünya arasında bir bağlantı görevi görecektir. Araştırmanın temel amacı, mevcut sorunları analiz etmek ve bunları yeni ve modern metodolojiler kullanarak zmek için yeni çözümler üretmektir.

Anahtar Kelimeler: Yeni Teknolojiler, Sürdürülebilir, Turizm

NIGHT CLUB SECTOR AND ITS IMPACTS ON TOURISM

GECE KULÜBÜ SEKTÖRÜ VE TURİZME ETKİLERİ

Assist. Prof. Dr. Murude Ertaç¹

Dr. Mete Unal Girgen²

Mbiydzennyuy George Tah Kpuntir³

Abstract:

The main purpose of this study is to examine the Northern Cyprus Night Club sector; The aim of this study is to investigate the night clubs that provide Casino and Sex Tourism services and their effects on Northern Cyprus tourism. It is obvious that these businesses damage the image of the tourism sector. There is a tight bond between Night Clubs and Casinos. Casinos often purchase services from nightclubs. The common view of many is that sex tourism seriously damages the tourism image of Northern Cyprus. Many diseases are spreading to the country through these businesses where women are marketed as a tourism product. Although some professionals see this sector as an important tool for the economy, the public thinks it is short-term. In the long run, it will create many problems in socio-cultural and economic terms. Unlike sex tourism in Northern Cyprus, alternative tourism products include many products such as traditional values, the way of hosting the local people, special interest tourism, 3S tourism, faith tourism, educational tourism, health tourism, natural beauties of Northern Cyprus. Tourism in Northern Cyprus has turned into 4S - Sea, Sun, Sand and Sex Tourism. Alayköy (Nicosia) and Kayalar (Girne) villages, which are the villages with the most Night Clubs, were selected to collect data in the research. The data obtained from the interviews with the local people in these villages constitute the methodology. It is aimed to collect information about the effects of Night Clubs in their villages. In line with the answers given, the findings section will be formed and the research will be concluded.

Key Word: Night Clubs, Tourism, North Cyprus

Özet:

Bu çalışmanın temel amacı, Kuzey Kıbrıs Gece Kulübü sektörünü; içine aldığı Casino ve Seks Turizm hizmeti veren gece kulüpleri ve Kuzey Kıbrıs turizmine etkilerini araştırmaktır. Bu işletmelerin turizm sektörünün imajına zarar verdiği aşikardır. Gece Kulüpleri ve Casinolar arasında sıkı bir bağ bulunmaktadır. Casinolar sıklıkla gece kulüplerinden hizmet satın almaktadır. Pek çok kişinin ortak görüşü seks turizminin Kuzey Kıbrıs'ın turizm imajına ciddi zarar verdiğidir. Kadınların birer turizm ürünü olarak pazarlandığı bu işletmeler aracılığıyla, ülkeye birçok hastalık yayılmaktadır. Bazı profesyoneller bu sektörü ekonomi için önemli bir araç olarak görse de, halk bunun kısa vadeli olduğunu düşünmektedir. Uzun vadede sosyo-kültürel ve ekonomik anlamda birçok problem oluşturacaktır. Kuzey Kıbrıs seks turizmi aksine, alternatif turizm ürünlerini geleneksel değerler, yerel halkı ağırlama şekli, özel ilgi turizmi, 3S turizm, inanç turizmi, eğitim turizmi, sağlık turizmi, Kuzey Kıbrıs'ın doğal güzellikleri gibi birçok ürünü bünyesinde barındırmaktadır. Kuzey Kıbrıs'ta Turizm 4S - Deniz, Güneş, Kum ve Seks Turizmine dönüşmüştür. Araştırmada veri toplamak Gece Kulüplerini en çok bünyesinde barındıran köyler durumunda olan Alayköy (Lefkoşa) ve Kayalar (Girne) köyleri seçilmiştir. Bu köylerde bulunan yerel halk ile yapılan söyleşilerden ortaya çıkan veriler metodolojiyi oluşturmaktadır. Gece Kulüplerinin köylerinde oluşturduğu etkiler hakkında bilgi toplamak hedeflenmektedir. Verilen cevaplar doğrultusunda bulgular kısmı oluşturulup araştırma sonlandırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gece Kulüpleri, Turizm, Kuzey Kıbrıs

¹ Uluslararası Final Üniversitesi (KKTC) - murude.ertac@final.edu.tr

² Uluslararası Final Üniversitesi (KKTC) - mete.girgen@final.edu.tr

³ Uluslararası Final Üniversitesi (KKTC)

TURİZM FAKÜLTESİ HAZIRLIK SINIFI ÖĞRENCİLERİNİN YABANCI DİL ÖĞRENMEYE KARŞI TUTUM VE İSTATİSTİKLERİ

ATTITUDES AND REQUESTS OF TOURISM FACULTY PREPARATORY CLASS STUDENTS AGAINST LEARNING A FOREIGN LANGUAGE

Doç. Dr. Mehmet Necati Cizreliogulları¹
Öğr. Gör. Sevsem GÜL²

Özet:

Günümüzde turizm endüstrisi günden güne gelişen bir sektör haline gelmektedir. Ülkelerin ekonomisine katkısı yadsınamayacak olan bu sektörün ilerlemesi ve sürdürülebilir yapıya ulaşması için Turizm Fakültesinde okuyan öğrencilerin yabancı dil öğrenmeye karşı tutum ve istekleri önem arz etmektedir. Bu bağlamda, bu çalışma Kıbrıs İlim Üniversitesi Turizm Fakültesine bağlı hazırlık sınıfı öğrencilerinin yabancı dil öğrenmeye karşı istek ve tutumlarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmanın örneklemini, Kıbrıs İlim Üniversitesi Turizm Fakültesinde eğitim alacak Turizm İşletmeciliği ve Turizm ve Otel İşletmeciliği bölümündeki 50 hazırlık sınıfı öğrencisi oluşturmaktadır. Elde edilen veriler, SPSS istatistiksel program yardımıyla analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda, Turizm Fakültesinde eğitim almak isteyen hazırlık sınıfı öğrencilerinin yabancı dil olarak İngilizceye karşı tutumlarının oldukça olumlu bir yapıda oldukları ve çok iyi derecede İngilizce konuşabilmeyi istedikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Yabancı Dil, İngilizce, Turizm Fakültesi, Hazırlık Sınıfı, Tutum

Abstract:

The tourism industry is becoming a developing sector day by day. The attitudes and wishes of the students studying at the Faculty of Tourism towards learning a foreign language are important for the progress and sustainable structure of this sector, whose contribution to the economy of the countries cannot be denied. In this context, this study aims to examine the wishes and attitudes of the preparatory class students of Cyprus Science University Faculty of Tourism towards learning a foreign language. The sample of the study consists of 50 preparatory class students in the Department of Tourism Management and Tourism and Hotel Management, who will study at the Faculty of Tourism of Cyprus Science University. The obtained data were analysed with the help of SPSS statistical program. As a result of the study, it was seen that the preparatory class students who want to study at the Faculty of Tourism have a very positive attitude towards English as a foreign language and they want to be able to speak English properly.

Key Words: Foreign Language, English, Faculty of Tourism, Prep Class, Attitude

¹ Kıbrıs İlim Üniversitesi Turizm Fakültesi - mehmetcizreliogullar@csu.edu.tr

² Kıbrıs İlim Üniversitesi Yabancı Diller Meslek Yüksekokulu - sevsemgul@csu.edu.tr

OKUL YÖNETİMİ VE SORUNLARI

SCHOOL MANAGEMENT AND PROBLEMS

Öğr. Gör. Tugay Yazgan¹

Özet:

Bu çalışmanın amacı eğitim alanında eğitimin her kademesinde karşılaşılan sorunları ortaya koymak ve bu sorunlara ilişkin çözüm yolları önermektir. Eğitim alanındaki sorunların hatta çözümlerinin neler olduğunun bilinmesine, birçok sorun için adımlar atılmasına rağmen çözümlerin çoğunun pansuman tedbir ya da çözümler olması nedeni ile birçok sorun hedeflenen düzeyde çözülüp bir sonuca ulaştırılamamıştır. Bu çalışmada, önceki çalışmalardan esinlenerek literatür taraması yapılmıştır. Yapılan literatür taramasında benzer sorunların yıllardır devam ettiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle sunulan çözüm önerileri ne kuramsal ne de uygulama yönünden yeni değildirler. Araştırmanın sonucunda, ülkemizde yönetimlerin eğitim alanında milli politikalar üretememesi bakan değişikliklerinde bile köklü değişikliklere neden olduğu ve bu tür günü birlik politikalar nedeni ile yıllardır süre gelen sorunların çözülmesi bir tarafa adeta bir kangren olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanında, çalışmada yer verilen kaynaklara da bakıldığında, 1988 yılından bu güne birçok alanda fazla yol alınmadığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okul Yönetimi, Eğitim Sistemi, Okulların Sorunları

Abstract:

The aim of this study is to reveal the problems encountered at every level of education in the field of education and to suggest solutions for these problems. Although the problems in the field of education are known and even the solutions are known and steps are taken for many problems, many problems could not be solved at the targeted level and reached a result because most of the solutions were dressing measures or solutions. In this study, a literature review was conducted, inspired by previous studies. In the literature review, it is understood that similar problems have persisted for years. Therefore, the proposed solutions are not new in terms of theory or practice. As a result of the research, it is understood that the inability of the administrations to produce national policies in the field of education in our country has caused radical changes even in ministerial changes, and that it is almost a gangrene, let alone solving the problems that have been going on for years due to such day-to-day policies. In addition, when the sources included in the study are examined, it is seen that not much progress has been made in many areas since 1988.

Key Words: School Management, Education System, Problems of Schools

¹ Kıbrıs İlim Üniversitesi (KKTC) - tugayyazgan@csu.edu.tr

COVID-19 PANDEMİSİNİN İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

THE IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON HUMAN RESOURCES MANAGEMENT

*Yrd. Doç. Dr. Nafiya GÜDEN¹
Öğr. Grv. Uğur KIROĞLU²*

Özet:

COVID-19 Pandemisi sebebiyle, turizm sektöründe yer alan işletmelerin çalışma koşullarının nasıl değiştiği veya gelecekte nasıl değişeceği konusundaki belirsizlik hem turizm sektörünü, hem eğitim sektörünü hem de eğitim sektörünü etkilemektedir. Bu sektörlerle ilgili olarak neredeyse tüm ekonomik sektörler de etkilenmektedir. İş yerlerinin uyması gereken standartların takibi konusunda İKY gibi departmanlara düşen görevler, hem hijyen kuralları hem de sağlık prosedürleri anlamında her geçen gün daha önemli bir hale gelmektedir. Çalışmanın önemi, konuyla ilgili ulusal ya da uluslararası düzeyde bilimsel araştırmaların her geçen gün artması ve bu çalışmaların gelecekteki çalışmalara ışık tutmasıdır. Bu çalışmanın amacı, tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 pandemisinin insan kaynakları üzerindeki etkisinin ne olduğunu saptamaktır. Bu bağlamda, araştırma yöntemi olarak kalitatif çalışma seçilmiştir. Sektörden birçok kişiyle yapılan sözlü mülakatlar araştırmayı güçlendirmiştir. COVID-19 pandemisi ve insan kaynakları üzerine literatür araştırması yapılmış olup, elde edilen verilerle hipotezler oluşturulmuştur. Elde edilen bulgular sonuç kısmına eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İnsan Kaynakları Yönetimi, Covid-19, Turizm

Abstract:

Due to the COVID-19 Pandemic, the uncertainty about how the working conditions of the enterprises in the tourism sector have changed or how they will change in the future affects both the tourism sector, the education sector and the education sector. Depending on these sectors, almost all economic sectors are also affected. The duties of departments such as HRM in monitoring the standards that workplaces must comply with are becoming more important day by day in terms of both hygiene rules and health procedures. The importance of the study is that scientific research on the subject at the national or international level is increasing day by day and these studies shed light on future studies. The aim of this study is to determine the impact of the COVID-19 pandemic, which has affected the whole world, on human resources. In this context, qualitative study was chosen as the research method. Oral interviews with many people from the industry strengthened the research. Literature research has been done on the COVID-19 pandemic and human resources, and hypotheses have been formed with the data obtained. The obtained results are added to the conclusion part.

Key Words: Human Resources Management, Covid-19, Tourism

¹ Uluslararası Fırat Üniversitesi (KKTC)

² Uluslararası Fırat Üniversitesi (KKTC) - ugur.kiroglu@final.edu.tr

İŞ HUKUKUNDA PSİKOLOJİK TACİZ

PSYCHOLOGICAL HARASSMENT IN LABOUR LAW

Arş. Gör. Ege CİNGİL¹

Özet:

Çalışma hayatında psikolojik taciz (mobbing) kavramı, işyerinde çalışan bireylere; üstleri, eşit düzeydeki çalışanlar ya da astları tarafından sürekli bir biçimde uygulanan her tür baskı, kötü muamele, şiddet, tehdit, aşağılama gibi davranışları ifade etmektedir. Bu bağlamda, bu çalışmanın amacı, işçinin gerek kişilik haklarına ve gerekse sağlığına, iş hayatına ve düzenine ağır bir şekilde zarar veren hatta kalıcı olarak zararın olabileceği psikolojik taciz süreci incelenmesidir. Bu çalışmada, önceki çalışmalardan yararlanılarak psikolojik taciz kavramı, tanımı, unsurları, nedeni, sonuçları, konuya ilişkin mevcut kanuni düzenlemeler yorumlanmıştır. Bu çalışmanın sonucunda, işyerinde işçiyi yıldıran, bezdiren, sağlığına ve kişiliğine ağır bir biçimde zarar veren psikolojik taciz olaylarının günümüz çalışma yaşamında önemli bir sorun olarak karşımıza çıktığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: İş Hukuku, Mobbing, Taciz, İşveren, İşçi

Abstract:

The concept of psychological harassment (mobbing) in working life, to individuals working in the workplace; means all kinds of pressure, ill-treatment, violence, threat, humiliation, etc., which are constantly applied by their superiors, employees of equal level or their subordinates. In this context, the aim of this study is to examine the process of mobbing, which can seriously harm the employee's personal rights and health, work life and order, or even permanently damage it. In this study, the concept of mobbing, its definition, elements, reason, results, and current legal regulations on the subject are interpreted by making use of previous studies. As a result of this study, it has been seen that mobbing incidents that intimidate and harass the worker in the workplace and seriously harm his health and personality are seen as an important problem in today's working life.

Key Words: Labour Law, Mobbing, Harassment, Employer, Worker

¹ Kıbrıs İlim Üniversitesi Hukuk Fakültesi - egecingil@csu.edu.tr

DETEKTİV ƏSƏRLƏRİN DİLİNDƏ SÖZ-CÜMLƏLƏRİN İŞLƏNMƏ XÜSUSİYYƏTLƏRİ

CHARACTERISTICS OF USING WORD-SENTENCES IN THE LANGUAGE OF DETECTIVE WORKS

Samirə ƏHMƏDOVA¹

Xülasə:

Cümlə struktur və semantik tərəflərin vəhdətində meydana çıxıb müəyyən fikrin ifadəsinə xidmət edir. Lakin grammatik cəhətdən cümlənin formalaşmasında cümlə üzvlərinin iştirakı həmişə vacib olmur. Danışq dilində konkret məzmunu malik olan cümlələrlə yanaşı, digər vasitələrin iştirakı ilə formalaşan, mətn məzmunundan asılı olan bəzi cümlələr də işlədilir ki, onlar müxtəlif adlarla adlandırılmasına baxmayaraq, cümlənin funksiyasını həyata keçirir. Belə konstruksiyalardan biri söz-cümlələrdir.

Sual-cavab nitqində söz-cümlədən geniş şəkildə istifadə olunur. Detektiv əsərlər real aləmlə daha çox bağlı olduğundan burada söz-cümlənin müxtəlif və zəngin struktur-semantik tiplərindən istifadə edilir. Söz-cümlələr, hər şeydən əvvəl, təsdiq, inkar ədatları, bəzi modal sözlər və bəzi nidalarla ifadə olunur. Bir qrup söz-cümlələr ancaq köməkçi nitq hissəsindən ibarət olur; bunlar daha lakonik cavab xarakteri daşıyır. İkinci qrup cümlələrdə köməkçi nitq hissəsi xitabla birlikdə işlənir. Bu zaman xitab emosionallığın artırılmasına daha çox xidmət edir. Üçüncü qrup cümlələr iki ədatın – təsdiq və qüvvətli ədatların iştirakı ilə formalaşır. Bunlar situativ vəziyyəti aydın təsəvvür etməyə imkan verir. Detektiv əsərlərdə çox halda ardıcıl olaraq silsiləşklində və müxtəlif ifadə vasitələri ilə formalaşan söz-cümlələr işlədilir. Elə söz-cümlələr də vardır ki, onlardan sonra dəqiqləşdirici informasiya verən cümlədən də istifadə edilir. Bəzi söz-cümlələr isə tabesiz və ya tabeli mürəkkəb cümlənin bir komponenti olur, yaxud bütöv tabeli mürəkkəb cümləni əvəz edir. Məzmun və emosional münasibət cəhətdən detektiv əsərlərdə olan söz-cümlələr zəngin və rəngarəngdir.

Açar Sözlər: detektiv əsər, söz-cümlə, ədat, sual, cavab

Abstract: A sentence occurs from the unity of structural and semantic aspects and serves to express a certain idea. However, from a grammatical point of view, the participation of sentence members in the formation of a sentence is not always important. In colloquial speech, in addition to sentences with certain content, there are also used some sentences that are formed by other methods and depend on the content of the text. Although they are called by different names, they perform the function of sentence. One of these constructions is word-sentences.

Word-sentences are widely used in interrogative speech. Since detective works are more connected with the real world, here are used different and rich structural-semantic types of word-sentences. First of all, word-sentences are expressed with affirmative and negative particles, some modal words and some interjections. A group of word-sentences consists of only an auxiliary part of speech; they are characterized by more laconic responses. In the second group of sentences, the auxiliary part of speech is used together with the address. In this case, the address serves to increase the emotionality. The third group of sentences is formed with the presence of two particles - affirmative and intensifying particle. These allow you to clearly imagine the situation. In detective works there are often systematically used word-sentences that are formed by different means of expression. There are some word-sentences that are followed by a sentence that provides clarifying information. Some word-sentences become a component of complex or compound sentence, or substitute whole complex sentence. In terms of content and emotional attitude, the word-sentences in detective stories are rich and colorful.

Key Words: word-sentences, detective works, particle, question, answer

¹ Azərbaycan Devlet İktisat Universiteti (Azerbaijan) - samira-ahmadova@mail.ru

MÜSTƏQİLLİK DÖVRÜNDƏ AZƏRBAYCAN DİLİNİN LÜĞƏT TƏRKİBİNİN YENİ SÖZLƏR HESABINA İNKİŞAFI

DEVELOPMENT OF THE VOCABULARY OF THE AZERBAIJANI LANGUAGE AT THE EXPENSE OF NEW WORDS DURING INDEPENDENCY PERIOD

Doç. Dr. Mehriban ƏLİZADƏ¹

Özet:

Azərbaycan xalqı öz dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra cəmiyyətdəki ictimai-siyasi aktivlik, həyatın bütün sahələrində gedən inkişaf, qloballaşan dünyaya inteqrasiya dildə yeni məzmunu əks etdirən yeni formaların yaranmasını tələb edir. Bu məqsədlə ya özgədil elementlərindən (daha çox beynəlmiləl xarakterli alınmalardan) istifadə olunur, ya da dilin daxili imkanları hesabına yeni sözlər yaradılır. Bu dövəmdə dilimizin lüğət tərkibinin zənginləşməsi yeni forma və yeni mənanın özgə dildən olduğu kimi alınması, özgə formanın milli mənaya uyğunlaşdırılması, alınma mənanın dilin öz imkânları ilə yaradılmış yeni formada ifadəsi istiqamətində reallaşır. Milli şüurun oyanması və milli ruhun yüksəlişi dildə özləşmə prosesinə təkan verən mühüm amil kimi çıxış edir. Milli mənşəli yeni sözlərin yaranmasında söz yaradıcılığının hər üç yolundan istifadə olunur: leksik yolla gedən özləşmə prosesində Türkiyə türkcəsi aktiv rol oynayır. Dillərimizin geneoloji və tipoloji ortaqlığı səbəbi ilə eynimənalı vahidlərin türk variantı Azərbaycan dilindəki alınma qarşılığını asanlıqla dildən uzaqlaşdırmağa müvəffəq olur. Semantik derivasiya yolu ilə dildə mövcud olan sözün ifadə etdiyi məhfumla yeni ifadə etdiyi mənanın aid olduğu predmet arasında assosiativ əlaqə yaradılır və məcazi mənanın ortaya çıxması yeni sözün yaranması ilə nəticələnir. Məsələn, ümumişlək “kölgə” sözünün “kölgə iqtisadiyyatı” birləşməsindəki gizlilik çaları dilimiz üçün yenidir. Morfoloji yol öz işləkliyi və effektivliyi ilə seçilir. Bu üsulun aparıcı mövqeyə keçməsi dilin qənaət prinsipinə uyğun şəkildə analitik formaların sintetik formalarla əvəz olunması meyindən irəli gəlir. Bu zaman alınma komponentli analitik formanın milli mənşəli qarşılığı sintetik yolla verilir: inkâr etmək – danmaq, müdafiə etmək – dəstəkləmək. Özləşmə prosesində sintaktik yolla yaranan neologizmlər də lüğət tərkibində çoxsaylı nümunələrlə təmsil olunur: işbirliyi, soyqırım, yetərsay, uluslararası, soyad, soykökü və s. Bəzən bu tipli mürəkkəb sözlərin komponentlərindən biri artıq dildə sabitləşmiş alınma vahidlə ifadə olunsada, söz modeli və məzmun xüsusiyyəti yeniliyi ilə seçilir: diqqətədəyər (diqqətəlayiq əvəzinə).

Açar Sözlər: Neologizm, Özləşmə, Lüğət Tərkibi, Söz Yaradıcılığı, Müstəqillik Dövrü

Abstract:

After the restoration of the state independence of the Azerbaijani people, socio-political activity in the society and development, integration into the globalized world required the creation of new forms that reflect new content. For this purpose, either foreign language elements (mostly international acquisitions) are used, or the new words are created at the expense of internal capabilities of the language. The awakening of national consciousness and the rise of national spirit is an important factor in stimulating the process of return to the national equivalents. Due to the genealogical and typological commonality of Azerbaijani and Turkish languages the Turkish version of synonymous words manages to easily remove the borrowed equivalents from the Azerbaijani language. Through semantic derivation, an associative connection is established between the concept expressed by the existing word in the language and the object to which the newly expressed meaning belongs, and the emergence of a figurative meaning results in the emergence of a new word. For example, secrecy tone of the general word “shadow” in the expression “shadow economy” is new to our language. Morphological way is distinguished by its efficiency and effectiveness. The transition of this method to the leading position is due to the tendency to replace analytical forms with synthetic forms in accordance with the principle of economy of the language. The equivalent of the national origin of the analytical form with the acquisition component is given in a synthetic way. Syntactically formed neologisms in the replacement of foreign words with their national equivalents process are also represented in the dictionary by numerous examples: cooperation, genocide, quorum, international, surname, etc. Sometimes, although

¹ Bakı Dövlət Universiteti Filologiya Fakültəsi (Azərbaycan) - mehribanalizada@bsu.edu.az

one of the components of this type of compound word is already expressed in the language as a fixed unit of acquisition, the word model and content feature are distinguished by novelty.

Key Words: Neologism, National Equivalents, Vocabulary, Word Formation, Independence Period

KÜTLƏVİ İNFORMASIYA VASİTƏLƏRİNİN VƏ TEXNİKİ ƏDƏBİYYATIN TƏRCÜMƏSİNİN ÜSLUBİ ÖZƏLLİKLƏRİ

STYLISTIC FEATURES OF TRANSLATION OF MASS MEDIA AND TECHNICAL LITERATURE

Doktorant Əliyeva Ülviyyə Hümbət¹

Xülasə:

Qəzet informasiya materiallarının və texniki ədəbiyyatın mətnləri əsasən lüğət fondunun xüsusi layını təşkil edən terminlərin çoxluğu ilə səciyyələnir.

Texniki ədəbiyyatın tərcüməsində terminlər xüsusi əhəmiyyətə malikdir.

Qəzet-informasiya mətnlərində istifadə olunan terminlər əsasən siyasi nomenklaturaya (idarə və təşkilatların, partiyaların, vəzifələrin adlarına aid olur.

Qəzet informasiya materiallarının və texniki ədəbiyyatın tərcüməsi zamanı söyləmin həcmi əsasən oxucunun diqqətinin yayınmasına xidmət edir. Bütün bu qrup mətnlər əsas lüğət fondunun və terminologiyanın vəhdətini özündə ehtiva edir. Cümlələr əsasən sadə quruluşlu olur, mürəkkəb sintaktik konstruksiyalara nisbətən az yer verilir. Diplomatik sənədlərdə və kütləvi informasiya vasitələrinin mətnlərdə beynəlxalq münasibətlər və idarə, müəssisə, təşkilat, vəzifə adlarını ifadə edən terminlər üstünlük təşkil edir.

Qeyd edilən bu çətinliklər həm ingilis dilindəki qəzet-informasiya mətnləri, həm də ingilis dilinin üslub xüsusiyyətləri ilə əlaqədardır.

Kütləvi informasiya vasitələrinin tərcüməsi həm qrammatik həm məna uyğunlaşması problemləri ilə üz-üzə qalır. Həmçinin kütləvi informasiya mətnləri böyük auditoriyaya sahib olduğu üçün tərcümədə üslubiyyət məsələlərinə də xüsusi diqqət yetirmək vacibdir.

Açar Sözlər: Qəzet informasiya materialı, Texniki ədəbiyyat, Əsas lüğət fondu, Qəzet üslubu, Üslubi normalar

Abstract:

The texts of newspaper information materials and technical literature are mainly characterized by a large number of terms that make up a special layer of the dictionary. Terms are of special importance in the translation of technical literature.

The terms used in newspaper and information texts mainly refer to the political nomenclature (names of departments and organizations, parties, positions).

When translating newspaper information materials and technical literature, the volume of speech mainly serves to distract the reader. All this group of texts includes a combination of basic vocabulary and terminology. Sentences are generally simple in structure, with less space for complex syntactic constructions. Diplomatic documents and media texts are dominated by international relations and terms denoting the names of departments, enterprises, organizations and positions.

These difficulties are related to both English-language newspaper and information texts and the stylistic features of the English language.

Translation of the media faces both grammatical and semantic problems. It is also important to pay special attention to stylistic issues in translation, as media texts have a large audience.

Key Words: Newspaper information material, Technical literature, Basic dictionary fund, Newspaper style, Stylistic norms

¹ Gəncə Dövlət Universiteti (Azerbaycan) - aliyev_1989@list.ru

AZERBAIJANI LANGUAGE IN EDUCATION: METHODS AND TECHNIQUES

METHOD AND TECHNIQUES USED IN TRAINING OF AZERBAIJANI LANGUAGE

Doç. Dr. Aybeniz Hüseynova¹

Özet:

21. Yüzyıl, Birleşmiş Milletler tarafından "Eğitim Çağı" olarak ilan edildi. Kalkınmanın kaynağında eğitim, eğitimli toplum dayanıyor.

Küreselde olan küreselleşme (globalizm) birçok yaşam alanını etkiler. Eğitimdeki reformlar bu zorunluluktan kaynaklanmaktadır. Eğitim kalitesini yükseltmek, yeni pedagojik teknolojiler öğrenmek ve bunları etkin biçimde kullanmak önemli bir görev gibi karşımızda dayanıyor. Yeni pedagojik düşüncenin temel ilkeleri - demokratikleşme, hümanizasyon, kişiselleşme, farklılaşma, entegrasyon kimliğin oluşumu ve gelişimini hayata geçiriyor.

Eğitimin gelişmesiyle dil derslerinde kullanılan yöntem ve teknikler de değişiyor, gelişiyor, yenileniyor ve artıyor.

Azerbaycan dili derslerinde kullanılan yöntemleri üç gruba ayırmak oluyor: a) Teorik bilgileri sağlama yöntemleri b) Teorik bilgiyi güçlendirerek yöntemleri dengelemek c) Öğrenilen bilginin bağımsız ve bilinçli uygulamasını şekillendiren yöntemler. Her metod, farklı yöntemlerin etkileşiminden doğar. Bura aşağıdaki teknikler aittir: örgütsel, mantık, gnostik, teşvik, sibernetik, teknik vb. Öğretmenin soruları (bireysel sorular, sınıf kolektifine verilen sorular, vb.), müvafiq görevlerin verilmesi vb. geçerlidir. Bildiride, hem yöntemlerin, hem de tekniklerin teorik yönleri hakkında konuştuk. Burada gözlem, analiz-sentez, indüksiyon-dedüksiyon, sezgisel bir görüşme ile ilgili çalışmalar söz konusu. Aktif öğretme metodlarından konuşurken BİBÖ, Venn Diyagramması, Küpleştirme, Açık Arttırma vb. yöntemlerden de bahsettik. Makalede Azerbaycan ve Türkçe derslerinin karşılaştırmasını yaptık, aynı zamanda Türkiye öğrencilerine Azerbaycan dilinin eğitiminin inovatif taraflarını açıkladık. Bu zaman farklı ve benzer yanlar ortaya çıktı. Eğitim yöntemleri ve teknikleri hakkında net bir fikir edinmek için, bazı eğitimcilerin ve metodologların yöntemlerle ilgili araştırmaları inceledik.

Anahtar Sözcükler: Azerbaycan dili, teorik bilgi, eğitim, metod, ders

Abstract:

The XXI century has been declared the "Century of Education" by the United Nations. The source of the development is an education and an educated society.

Spherical globalization (globalism) affects many living areas. The reforms in education stem from this obligation. Improving the quality of education, learning new pedagogical technologies and using them effectively is an important task for us. The main principles of new pedagogical thinking - democratization, humanization, personalization, differentiation, integration implement the formation and development of personality. The development of education leads to changes, development, renewal and increase of methods and techniques used in language lessons.

The methods used in Azerbaijani language lessons are divided into three groups: a) Theoretical knowledge and methods of providing information b) Balancing methods by strengthening theoretical knowledge c) Methods of shaping the independent and conscious application of learned knowledge. Each method is derived from the interaction of different primers. The following techniques belong here: organizational, logic, gnostic, incentive, cybernetics, technical etc. Teacher's questions (individual questions, questions given to the class collective, etc.), assignment of responsibilities, etc. are available.

In the article, we talked about the theoretical aspects of both methods and techniques. There are discussed the researches on observation, analysis-synthesis, induction-deduction and intuitive reporting. We also talked about active trainings BIBO, Venn's Pitch, Cubing, auction and other methods. In the article, we made a comparison of the Azerbaijani and Turkish language lessons, also described the innovative sides of training of the Azerbaijani language to the students from Turkey. At this time, there were emerged different and similar points. To get a clear idea of training methods and techniques, we examined definitions of some educators and methodologists on methods.

Key Words: Azerbaijani language, theoretical knowledge, education, method, lesson

¹ Azerbaycan Devlet İktisad Universitesi (Azerbaycan) - Fidto@bk.ru

FIİL DEYİMSSEL BİRİMLER (MİR CELAL'İN NESİR ESERLERİNDE)

VERB IDIOMATIC UNITS (IN MIR CELAL'S PROSE WORKS)

Arş. Gör. Ülkar SƏLİM¹

Özet:

Sanat eserlerinin dili, özellikle nesir eserlerin de deyimsel kombinasyonlar olmadan hayal edilemez. Bu birimler sadece her fikrin anlamının inceliğini daha doğru bir şekilde iletmekle kalmaz, aynı zamanda kurguda görüntü, duygusallık yaratır, yani stilistik bir işlem gerçekleştirir. Azerbaycan edebi dilinin deyim sistemini incelemek, Mir Celal dahil her sanatçının eserlerinde kullanılan deyimsel birimleri incelemek, deyimsel sözlükleri derlemek için önemlidir.

Deyimsel kombinasyonlar insanlar tarafından oluşturulan kelimelerdir. Yazar bu sözcükleri kullanarak eserin dilinin yerel dile yakınlığını sağlar. Bu anları anlatım biçimi olmadan mecazi olarak ifade etmenin imkansız olduğu anlar vardır. Deyim birimleri, mecazi dil araçlarının bir fonunu temsil eder. Deyimsel bileşikler, metaforlar temelinde oluşturulur. Birliği oluşturan taraflardan biri veya her ikisi de mecazidir. İfade birimlerini incelemekten herhangi bir yazarın dili ve üslubu hakkında kesin bir fikir vermek mümkün değildir.

Deyimsel bileşimler, her dilin ulusal ruhunu, güzelliğini ve rengini yansıtan sözcük birimleridir. Ulusal kimlik, imge ve duygusallık, basitlik, açıklık, ifade gücü gibi anlatım katmanının önemi, Mir Celal'in dili ve tarzı için de gereklidir.

Mir Celal'in eserlerinde kullanılan deyimsel kombinasyonlar isim ve fiil olarak ikiye ayrılır. Yazar daha fazla fiil deyimini kullanmıştır. Bu ifadelerin ana kelimesi, bileşik fiilin yapısal-söz dizimsel merkezidir. Yazar daha çok yön, etki, yer, konuşma durumunda kullandığı fiil anlatımı türünden yararlanmıştır. Mir Celal'in sanat eserlerinde belirli grupta durmalarda fiil anlatım kombinasyonları yapmak ve analiz etmek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: fiil, deyimsel kombinasyon, mecazi dil, yazar, anlatım biçimi

Abstract:

The language of works of art, especially prose works, cannot be imagined without idiomatic combinations. These units not only more accurately convey the subtlety of the meaning of each idea, but also create in fiction the image, emotionality, that is, perform a stylistic operation. It is important to examine the idiom system of the Azerbaijani literary language, to examine the idiomatic units used in the works of each artist, including Mir Jalal, and to compile idiomatic dictionaries.

Phrasal combinations are words created by humans. The author uses these words to ensure that the language of the work is close to the local language. There are moments when it is impossible to express these moments figuratively without the form of expression. Phraseological units represent a backdrop of figurative language tools. Phrasal compounds are formed on the basis of metaphors. It is not possible to give a definite idea about the language and style of any writer without examining the units of expression.

Phrasal combinations are lexical units that reflect the national spirit, beauty and color of each language. The importance of the expression layer, such as national identity, image and emotionality, simplicity, clarity, expressiveness, was also necessary for Mir Celal's language and style.

The idiomatic combinations used in Mir Celal's works are divided into two as nouns and verbs. The author has used more verb phrases. The main word of these expressions is the structural-syntactic center of the compound verb. The author mostly benefited from the type of verb expression he used in the case of direction, effect, place, speaking. It is possible to make and analyze combinations of verb expression in certain groupings in Mir Celal's works of art.

Key Words: phraseological combination, verb, language, style, prose, metaphor, author

¹ Bakü Devlet Üniversitesi Filoloji Fakültesi (Azerbaycan) - ulker-salimova@mail.ru

THE STATE DEATH OF THE REPUBLIC OF CYPRUS IN 1963

KIBRIS CUMHURİYETİ'NİN 1963 YILINDAKİ DEVLET ÖLÜMÜ

Prof. Dr. Mehmet Şükrü GÜZEL¹

Özet:

Birleşmiş Milletler'in (BM) kurulmasıyla uluslararası ilişkilere fetih ve ilhak yasağı damgasını vurmuştur. Bir devletin ilhakı veya fethi ise bir diğer devletin ölümü manasına gelmektedir. Devlet ölümü, dış politika yapma gücünün başka bir devlete karşı resmi olarak kaybedilmesi, başka bir deyişle ise uluslararası hukuk düzeni içinde artık var olmaması olarak tanımlanmaktadır. Buna karşılık, dekolonizasyon, II. Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan yeni bir uluslararası normdur. Dekolonizasyon, devletlerin BM Sözleşmesi gereğince BM Güvenlik Konseyi'nin onayıyla genel olarak *uti possidetis* (eski koloni sınırları çerçevesinde) ilkesi çerçevesinde, barışçıl olarak kuruldukları için fethin ve ilhakın tam tersidir.

Burkina Faso/Mali sınır uyuşmazlığı kararında Uluslararası Adalet Divanı, *uti possidetis* ilkesinin, halkların kendi kaderini tayin hakkının bir ilkesi ile doğrudan çeliştiğini belirtmiş olsa da Afrika kıtasında *uti possidetis* ilkesinin uygulamasının amacının, devletlerin hayatta kalmak, gelişmek ve her alanda bağımsızlıklarını kademeli olarak pekiştirmek için istikrarın temel gereği olduğunu ifade etmiştir. Bağımsızlıklarını kazanan Afrika Devletlerini, eski sömürge sınırlarına saygıya rıza göstermeye ve halkların kendi kaderini tayin ilkesinin yorumlanması sırasında dikkate almaya teşvik etmiştir.

Kıbrıs Adası'nın dekolonizasyonunda ise, BM Genel Kurulu'nun son kararıyla *uti possidetis* ilkesinin uygulamasının amacı, adada yaşayan iki farklı toplumun ortak rızası ile kendi kaderini tayin hakkını paylaşabileceği bir *sui generis* sistemi oluşturularak uygulanmıştır. BM Güvenlik Konseyi, Kıbrıs Cumhuriyeti'ni üye devlet olarak kabul ettiğinde, iki toplumun *uti possidetis* ilkesi çerçevesinde Kıbrıs Devleti'nin kurulması için uluslararası anlaşmalarla oluşturulan *sui generis* sisteminin, iki toplumun ortak kendi kaderini tayin hakkı olarak tanımıştır. Kıbrıs'ta iki toplumlu kendi kaderini tayin hakkı sisteminin sona ermesi ise, *jus cogens* ilkesi çerçevesinde Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Devlet Ölümü manasına gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs, Birleşmiş Milletler, Dış Politika

Abstract:

With the establishment of the United Nations (UN), international relations have been marked by the prohibition of conquests and annexations. An annexation or conquest by one state means the death of another. State death is defined as the formal loss of foreign policymaking power to another state in other words, ceasing to exist as within the *international* legal order. In contrast, decolonization is a new international norm that was emerged after the World War. Decolonization is the opposite of conquest by which States emerge by peaceful means in general in accordance with the principle of *uti possidetis* (preserve the boundaries of colonies emerging as States) with the approval of the UN Security Council by virtue of the UN Charter.

The International Court of Justice in its Burkina Faso/Mali frontier dispute judgment specified that this principle of *uti possidetis* conflicts outright with another one, the right of peoples to self-determination. According to the ICJ, the object and purpose of the implementation of *uti possidetis* in Africa is the essential requirement of stability in order to survive, to develop and gradually to consolidate their independence in all fields, has induced African States judiciously to consent to the respecting of colonial frontiers, and to take account of it in the interpretation of the principle of self-determination of peoples.

In the case of the decolonization of Cyprus, the object and purpose of the implementation of *uti possidetis* by the last resolution of the UN General Assembly is to create a *sui generis* system where two different communities can share the right to self-determination with the consent of the parties. When the UN Security Council accepted the Republic of Cyprus as a member state, it also recognized the right to self-determination of the two communities' *sui generis* system, created through international treaties for

¹ guzelmehmetsukru@gmail.com

the establishment of the State of Cyprus under the principle of *uti possidetis*. The end of the right to self-determination of the two communities system in Cyprus means the State Death of the Republic of Cyprus under the peremptory norm of jus cogens.

Key Words: Cyprus, United Nations, Foreign Policy

ÇİN HALK CUMHURİYETİ VE JAPONYA İLİŞKİLERİ (1952-1972)

RELATIONS BETWEEN THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA AND JAPAN (1952-1972)

Doktora Öğrencisi Olzhan KUANBAY¹

Özet:

Bu makale, 1952'den 1972'ye kadar Komünist Çin ve Japonya arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Bilimsel makalenin özünü ortaya çıkarmak için, ABD ve SSCB'nin iki Doğu ülkesine devlet antlaşmaları kapsamındaki etkisini ele aldık. Komünist Çin ile Japonya arasındaki nedenler ve anlaşmazlıklar derinden incelenmektedir. LDP'nin komünist Çin arasındaki ilişkilerinde iç durum, bilimsel araştırmada yer almıştır. Makale, 1951'den 1971'e kadar olan bu tarihi olaylara doğrudan şahit olan diplomatların anıları ve Japon araştırmacılar tarafından yapılan bilimsel araştırmalar üzerine yazılmıştır. Ayrıca 1950'lerde SSCB'nin komünist devlet adamlarının bilimsel materyalleri ve 20. yüzyıl önde gelen İngilizce konuşan ünlü Sinolog ve Japonologların araştırmalarını da kapsamaktadır. Ve Japonca uluslararası antlaşmaların birincil kaynaklarından faydalanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: San Francisco Antlaşması, Güvenlik Antlaşması, Komünizm, Soğuk Savaş, Japonya, Çin Komünist Partisi, Sovyetler Birliği, ABD, Liberal Demokrat Parti, jeopolitik

Abstract:

This article examines the relationship between Communist China and Japan from the period of 1952 to 1972. In order to reveal the essence of the scientific articles, we consider the influence of the USA and the USSR under a state agreement in relation to the two eastern countries. The reasons and disagreements between communist China and Japan are deeply revealed. The internal position of the LDP in the relations of communist China was not left without scientific attention. The article is written on scientific research by Japanese researchers and a memoir of diplomats who directly took part in these historical events of 1951 to 1971. And also scientific materials of the communist statesmen of the USSR and major English-speaking researchers of Japanese studies and Sinologists of the 20th century are used. This scientific article also is written from primary sources of interstate treaties in Japanese.

Key Words: San Francisco Treaty, Security Treaty, Communism, Cold War, Japan, Chinese Communist Party, USA, Soviet Union, Liberal Democratic Party, geopolitics

¹ Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi - olkub89@gmail.com

ŞÜREGEL'DE AKKOYUNLU VARLIĞI

AKKOYUNLU PRESENCE IN SUREGEL

Doç. Dr. Mehmet ÖZMENLİ¹

Özet:

Yerkürede hiçbir yer ülkemizin de içinde bulunduğu Yakındoğu kadar bilginleri büyülememiştir; çünkü burası uygarlıkların bir kısmının beşiğiydi. Şüregel'de çoğunlukla dağlık, verimli, yüksek araziler ve vadilerden oluşan, kanlı kargaşalara sıkça sahne olan, istilacılar tarafından istila edilen, birçok ulusun, hükümdarlığın yükseldiği ve düştüğü, bazen mücadelenin yüzyıllar boyunca devam ettiği bir coğrafyadır. Kars ilinde kalan Şüregel bölgesi, Batı Şüregel olup, Arpaçay solundaki Gümrü bölgesini de içerisindeki alan ise doğu Şüregel'dir.

Oğuzlar'ın Bayındır boyuna mensup olduklarından kendilerine Türk kaynaklarında Bayındır Han Oğulları, İran kaynaklarında Bayındırıyye adları da verilir. Çeşitli oymaklardan meydana gelmişlerdir. 1407'de Timur'un torunu Ebûbekir'i yenerek Azerbaycan'ı ele geçiren Karakoyunlu beyi Kara Yûsuf'la girdiği savaşlarda başarılı olamadı. Şüregel bölgesine bu dönemden itibaren egemen olmuşlardır. Çok fazla bilgi olmamakla beraber Akkoyunluların varlıklarından bahsedilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Şüregel, Akkoyunlu, Gümrü

Abstract:

No place in the world has fascinated scholars as much as the Near East, which includes our country; because this was the cradle of some of the civilizations. Şüregel is a geography that is mostly mountainous, fertile, consists of high lands and valleys, is frequently the scene of bloody turmoil, was invaded by invaders, many nations and rulers rise and fall, and sometimes the struggle continues for centuries. Şüregel region remaining in Kars province is West Şüregel, and the area within Gyumri region to the left of Arpaçay is East Şüregel.

Since the Oghuz belonged to the Bayındır clan, they are also called Bayındır Han Oğulları in Turkish sources and Bayındırıyye in Iranian sources. They are made up of various tribes. In 1407, he was not successful in the wars he waged with Karakoyunlu chief Kara Yûsuf, who defeated Timur's grandson Abu Bakr and captured Azerbaijan. They have dominated the Şüregel region since this period. Although there is not much information, the existence of the Akkoyunlu will be tried to be mentioned.

Key Words: Şüregel, Akkoyunlu, Gyumri

¹ Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi - mehmetozmenli@hotmail.com

KARAKOYUNLULARIN ŞÜREGEL BÖLGESİNDEKİ ETKİNLİKLERİ

THE ACTIVITIES OF THE KARAKOYUNLU IN THE SUREGEL REGION

Doç. Dr. Mehmet ÖZMENLİ¹

Özet:

Bugün coğrafi tanımlama olarak kullanmakta olduğumuz Doğu Anadolu'nun Erzurum-Kars bölümü içinde yer alan ve Ermenistan'ın Şirak eyaletini kapsayan en eski yerleşim yerlerinden olan Şüregel, tarih boyunca bölgenin en önemli kültür ve ticaret merkezi olmuştur. Yazılı kayıtlar, kavşakta olan Şüregel'in, komşu ülkelerin kültürel merkezleriyle bağlandığını kanıtlamaktadır. Şüregel, Ortaçağ tarihi boyunca bu özelliğini korumuş ve egemen olmak isteyen birçok devletin mücadele alanı haline gelmiştir. İklimi elverişli, toprakları verimli, akarsuları bol bir coğrafi sahada kurulan herhangi bir siyasi teşekkülün gelişme ihtimali yüksektir. Başka bir deyişle coğrafi faktörler olumlu ya da olumsuz yönden tarihi olayları etkilemektedir.

Karakoyunlular, başkenti Tebriz olan ve 1380-1469 yılları arasında bugünkü Doğu Anadolu Bölgesi, Güney Kafkasya, Azerbaycan ve Kuzey Irak topraklarında egemenlik sürmüş Oğuz Türklerinin kurmuş olduğu bir devletin Şüregel ile ilişkisi hareket sahasında sürekli geçiş noktalarında olmasından dolayıdır. Çalışmamızda Şüregel de Karakoyunlu varlığı üzerinde durulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: İpek Yolu Köprüsü, Şüregel, Arpaçay, Karakoyunlu

Abstract:

Şüregel, which is one of the oldest settlements in the Erzurum-Kars section of Eastern Anatolia, which we use as a geographical definition today, and which covers the Shirak province of Armenia, has been the most important cultural and commercial center of the region throughout history. Written records prove that Şüregel, which is at the crossroads, was connected with the cultural centers of neighboring countries. Şüregel has preserved this feature throughout the medieval history and has become the battleground of many states that want to dominate. Any political organization established in a geographical area with a favorable climate, fertile lands and abundant rivers has a high probability of development. In other words, geographical factors affect historical events positively or negatively.

The Karakoyunlu state, whose capital is Tabriz, and which was founded by the Oghuz Turks, who ruled the present-day Eastern Anatolia Region, South Caucasus, Azerbaijan and Northern Iraq between 1380-1469, has a relationship with Şüregel because it is constantly at the crossing points in the field of operation. In our study, it will be tried to focus on the existence of Karakoyunlu in Şüregel.

Key Words: A Bridge of Silk Road, Şüregel, Karakoyunlu

¹ Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi - mehmetozmenli@hotmail.com

2019 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN VE ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

A REVIEW OF 2019 TURKISH LANGUAGE TEACHING PROGRAM AND SECONDARY SCHOOL TURKISH TEXT BOOKS IN TERMS OF GRAMMER EDUCATION

Doktora Öğrencisi Aslı UYSAL¹

Özet:

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımları ve ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinlikleri dil bilgisi öğretimi açısından incelemeyi amaçlayan bu araştırmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. İncelenen dokümanlar arasında 2019 Türkçe Öğretim Programı ile özel ve Millî Eğitim Bakanlığı yayınlarına ait toplamda yedi adet Türkçe ders kitabı bulunmaktadır. Bu kitaplardan bir tanesi 5. sınıf düzeyinde, bir tanesi 8.sınıf düzeyinde, iki tanesi 6. sınıf düzeyinde ve üç tanesi de 7. sınıf düzeyindedir. Türkçe dersi öğretim programı incelendiğinde dil bilgisi ile ilgili kazanımların okuma ve yazma kazanımlarının içerisinde yer aldığı; dinleme/izleme ve konuşma kazanımlarının içerisinde yer almadığı dikkat çekmektedir. Programdaki dil bilgisi kazanımları ile Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinlikler karşılaştırıldığında genel olarak kazanımlarla etkinliklerin uyumlu olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dil bilgisi öğretimi, ortaokul düzeyi, Türkçe dersi, Türkçe ders kitapları, Türkçe Dersi Öğretim Programı

Abstract:

The document review model was used in this study which aims to examine the attainments in the 2019 Turkish Language Curriculum and the activities in the middle school Turkish textbooks in terms of grammar teaching. Among the documents examined, totally there are seven Turkish textbooks belonging to private and Ministry of Education publications with the 2019 Turkish language teaching program. One of these books is at the 5th grade, one at the 8th grade, two at the 6th grade and three at the 7th grade. When the Turkish course curriculum is examined, it is note that the attainments related to grammar are included in the reading and writing outcomes, but not in the listening / watching and speaking outcomes. When the grammar attainments in the program and the activities in the Turkish textbooks were compared, it was determined that the attainments and activities were generally compatible.

Key Words: Grammar teaching, secondary school level, Turkish lesson, Turkish lesson books, Turkish Course Curriculum

¹ Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü - a.uysal@gmail.com

TÜRK DÜNYASININ ORTAK MİRASI OLARAK TÜRK DESTANLARI

TURKISH EPICS AS THE COMMON HERITAGE OF THE TURKIC WORLD

Prof. Dr. Necati DEMİR¹

Özet:

Türk milletinin ortak bir tarihî geçmişi ve doğal olarak ortak bir kültürü bulunmaktadır. Türk milleti tarih içerisinde geniş coğrafyalara yayılmış olmasına rağmen ortak geçmişini ve ortak kültürünü büyük oranda korumuştur. Dil birliği, tarih birliği, edebiyat, aile yapısı, müzik, destanlar... bunlardan bazılarıdır.

Destanlar, milletlerin ansiklopedileridir. Tarihî unsurların yanında, milletlerin geçmişteki gelenek, görenek ve yaşayış tarzları ile ilgili olarak belki de hiçbir kaynakta bulunamayacak bilgiler, destanlarda yer almaktadır. Geçmişte Türklerin yedikleri yemekler, çaldıkları çalgılar, kullandıkları savaş âletleri, ağırlık ölçüleri, giydikleri elbiseler, ... hakkındaki ayrıntılı gerçekleri, destan yazarları farkında olmadan bizlere kadar ulaştırmıştır.

Türk destanlarının çok büyük bir bölümü yazıya geçirilmemiş olmalıdır. Yazıya geçirilen veya bilinen önemli Türk destanlarını İslâmiyetin Kabulünden Önceki Türk Destanları ve İslâmî Türk Destanları olmak üzere iki grup altında incelemekteyiz. Ayrıca Dede Korkut Destanı ve Manas Destanı gibi geçiş destanları da bulunmaktadır.

Biz bildirimizde Türk destanlarına baştan sona göz atacağız. Ayrıca kendi tespitlerimizi de bilim dünyası ile paylaşacağız.

Anahtar Sözcükler: Türk tarihi, Türk edebiyatı, destanlar, Türk destanları

Abstract:

The Turkish nation has a common historical background and, naturally, a common culture. Although the Turkish nation has spread across wide geographies in history, it has largely preserved its common past and common culture. Language union, history union, literature, family structure, music, epics... some of them are.

Epics are encyclopedias of nations. In addition to historical elements, information about the traditions, customs and lifestyles of nations in the past, which perhaps cannot be found in any source, is contained in the epics. In the past, the food that the Turks ate, the instruments they played, the fighting tools they used, the weight measurements, the clothes they wore ... the detailed facts about him were unwittingly conveyed to us by the authors of the saga.

A very large part of the Turkish epics should not be written. We examine the important Turkish epics that have been written or known under two groups: the Turkish epics before the adoption of Islam and the Islamic Turkish epics. There are also transitional epics such as Dede Korkut Epic and Manas Epic.

In our statement, we will look at the Turkish epics from beginning to end. We will also share our own findings with the scientific world.

Key Words: Turkish history, Turkish literature, epics, Turkish epics

¹ Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi - necatidemir522@gmail.com

LIU YUAN DESTANI VE TARİHİ ALT YAPISI

LIU YUAN SAGA AND ITS HISTORICAL BACKGROUND

Prof. Dr. Necati DEMİR¹

Özet:

Destanların Türk edebiyat tarihinde çok önemli ve ayrı bir yeri bulunmaktadır. Destanlar ayrıca tarihinin başlangıcından beri kurulan hemen her Türk devletinin adeta kuruluş beyannamesi ve tapu senedi durumundadır.

Hun Devleti'ni gücünün zirvesine ulaştıran ve bütün Türk boylarını tek bayrak altında toplayan Mete MÖ.174'te ölür. MÖ. 54'te Hun Devleti Doğu Hun Devleti ve Batı Hun Devleti olarak ikiye ayrıldı. Doğu Hun Devleti hakanı Huhanyeh kendisine bağlı boylar ile Çin hâkimiyetini kabul etti. Çin esaretine giren ya da Çin ile ortak hareket eden Hunlar da inişli çıkışlı zamanlar yaşadılar. Bazen güçlendiler bazen de sessizlik içinde hayatlarını sürdürdüler.

Mete soyundan gelen Hunların Çin içerisinde küçükü büyükle 16 devlet kurdukları bize ulaşan bilgiler arasındadır. Bunlardan birisi de Mete'nin soyu Liu yani Tu-ku (Türk) ailesinden gelen Liu Yuan'ın kurduğu Hiung-nu Han Devleti / İlk Chao Devleti'dir. O, MS. 304'te kendisini Han Beyi ilan ederek bağımsızlığını ilan eder. Liu Yuan 308'de imparator ilan edilir. Lui ailesi 317'de Chin imparatorunu öldürerek Chin hanedanını ortadan kaldırmıştır. Hiung-nu Han Devleti 25 yıl tarih sahnesinde kalabilmiş, Çin Devleti'ni yıktıktan sonra 329 yılında tarih sahnesinden silinmiştir. Köktürk Devleti'nin tarihteki temeli de olan Hiung-nu Han Devleti'ni (Hiung-nu Türk Devleti) kuran Liu Yuan'ın doğması ile ilgili Çin kaynaklarında ilgi çekici kısa bir efsane / destan bulunmaktadır. Pek de bilinmeyen bu destan kısa olmasına rağmen çok ilgi çekicidir.

Biz bildirimizde Hun Devleti'nin devamı olarak Çinde kurulan Türk tarihinde az bilinen Hiung-nu Devleti, bu devleti kuran Liu Yuan'ın hakkında teşekkül etmiş destanı tanıtmaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Türk tarihi, Türk destanları, Hun Türkleri, Tiu Yuan Destanı

Abstract:

Epics have a very important and separate field in the history of Turkish literature. Epics are also almost every Turkish state established since the beginning of its history, almost the declaration of establishment and deed of ownership.

Mete BC, who reached the peak of his power in the Hun State and gathered all the Turkish tribes under one flag dies in 174. BC. In 54 BC, The Hun State was divided into the Eastern Hun State and the Western Hun State. The Hakan Huhanyeh of the Eastern Hun State accepted Chinese rule with the tribes attached to it. The Huns, who entered Chinese captivity or acted in common with China, also experienced bumpy times. Sometimes they got stronger, sometimes they lived their lives in silence. Among the information that reaches us is that the Huns, descended from Mete, founded 16 states with a small and large in China. One of them is the Hiung-nu Han State / First Chao state founded by Liu Yuan, whose lineage comes from the Liu, Tu-ku (Turkish) family. In A.C. 304, he declares his independence by declaring himself a Khan Bey. Liu Yuan is proclaimed emperor in 308. The Lui family killed the Chin emperor in 317, eliminating the Chin dynasty. Hiung-nu Han State remained on the historical scene for 25 years, and was erased from the historical scene in 329 after the destruction of the Chinese state. There is an interesting short legend / saga in Chinese sources about the birth of Liu Yuan, who founded the Hiung-nu Han State (Hiung-nu Turkish state), which is also the basis of the fundamentalist state in history. Although this saga, which is not very well known, is short, it is very interesting.

In our statement, we will try to introduce the little-known Hiung-nu State in Turkish history established in China as a continuation of the Hun State, The Saga formed about Liu Yuan, who founded this state.

Key Words: Turkish history, Turkish epics, Hun Turks, Tiu Yuan Epic

¹ Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi - necatidemir522@gmail.com

ÇİN XALQ RESPUBLİKASININ UYĞUR TÜRKLERİ İLƏ BAĞLI APARDIĞI DİL SİYASƏTİ

LANGUAGE POLICY OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA TOWARDS UIGHUR TURKS

Doç. Dr. Elçin İBRAHİMOV¹

Xülasə:

Türkoloji araşdırmalarda uyğur türkləri əhəmiyyətli yerə sahibdir. Türk tarixini, dilini, ədəbiyyatını və mədəniyyətini araşdırmaq üçün əvvəlcə ən əski türk məskənlərindən biri olan Şərqi Türküstanı və uyğurların dilini, xalq ədəbiyyatını, adət-ənənələrini araşdırmaq lazımdır. Qədim türk xalqlarından biri olan uyğurlar bu gün də Çin Xalq Respublikasının hakimiyyəti altında olan ana vətənləri Şərqi Türküstanda (Sintszyan-Uyğur Muxtar Respublikası) yaşayırlar. Uyğur türkləri keçmişdə qurduğu dövlətlərlə, iqtisadiyyatı, mədəniyyəti, ədəbiyyatı və incəsənəti ilə türk tarixində çox əhəmiyyətli yerə sahibdir. Uyğurların inkişaf etdirdiyi yazı dili və ədəbiyyatı bir çox türk boyunun dillərinə əsaslanan ədəbi dilin və ədəbiyyatının formalaşdırılması və inkişaf etdirilməsində əhəmiyyətli rol oynamışdır. Mədəniyyət və ədəbiyyatları çox zəngin olan uyğurlar türk dünyasında mədəniyyət, dil və ədəbiyyatın inkişafında böyük rol oynamışdır.

Uyğurlar Mərkəzi Asiyada (Türküstanda) türk mədəniyyətinin bərqərar olmasında və inkişaf etməsində əvəzsiz rol oynamışlar: Beşinci əsrdən başlayaraq əvvəllər öz boyları, daha sonra onlara qoşulan digər türk boyları ilə birlikdə siyasi ittifaq quran uyğurlar Mərkəzi Asiyada türk dili və mədəniyyətinin inkişafında və yayılmasında çox əhəmiyyətli rol oynamışlar. Uyğur türkləri çoxəsrlik tarixlərində, öz əməklərinin, ağıllarının, duyğularının və dünyagörüşlərinin bir ifadəsi olaraq ədəbiyyat və sənət dəyəri yüksək əsərlər ortaya qoymuşlar.

Bu yarımfəsildə ÇXR-nın uyğur türklərinə qarşı yeritdiyi dil siyasətinin tarixi və bugünkü vəziyyəti haqqında danışmağa çalışacağıq. Çinin etnik xalqlara qarşı apardığı mədəni, dil və sosial-iqtisadi siyasətin kökləri qədim tarixə, eramızdan əvvələ gedib çıxır. O dövrlərdə belə, fərqli səbəblərlə və hakim sülalənin təsiri ilə aparılan siyasətdə də müəyyən məqsədlər güdülmüşdür.

Açar Sözlər: uyğur türkləri, türk dilləri, dil siyasəti, Şərqi Türküstan, türk xalqları

Abstract:

Uighur Turks have an important place in Turkological research. In order to study Turkish history, language, literature and culture, it is first necessary to study East Turkestan, one of the oldest Turkic settlements, and the language, folk literature and traditions of the Uyghurs. The Uyghurs, one of the ancient Turkic peoples, still live in their native East Turkestan (Xinjiang Uyghur Autonomous Republic) under the rule of the People's Republic of China. The Uyghur Turks have a very important place in Turkish history with the states they established in the past, with their economy, culture, literature and art. The written language and literature developed by the Uyghurs played an important role in the formation and development of the literary language and literature based on the languages of many Turkic tribes. The Uyghurs, who are very rich in culture and literature, played a great role in the development of culture, language and literature in the Turkic world.

The Uyghurs played an invaluable role in the establishment and development of Turkish culture in Central Asia (Turkestan): From the fifth century onwards, the Uyghurs played a significant role in the development and spread of the Turkic language and culture in Central Asia. . In the centuries-old history, the Uyghur Turks have produced works of high literary and artistic value as an expression of their labor, minds, feelings and worldviews.

In this subsection, we will try to talk about the history and current state of the language policy of the PRC against the Uighur Turks. China's cultural, linguistic and socio-economic policies against ethnic peoples have their roots in ancient history, before our era. Even at that time, the policy pursued for different reasons and under the influence of the ruling dynasty had certain goals.

Key Words: Uyghur Turks, Turkic languages, language policy, East Turkestan, Turkic peoples

¹ Azərbaycan Milli İlimlər Akademisi Nesimi Dilbilimi Enstitüsü (Azərbaycan) - elchinibrahimov85@mail.ru

ESKİ TÜRK YAZITLARININ DİLİNDE BELİRTİLİ NESNENİN SÖZDİZİMSEL İŞLEVLERİ

A DEFINITE DIRECT OBJECT IN THE LANGUAGE OF ANCIENT TURKIC MONUMENTS

Şahnaz KAMALOVA¹

Özet:

Türkiye Türkçesi gramerlerinde obyekt nesne, dolaysız tümleş, düz tümleş vb. gibi çeşitli terimlerle ifade olunan nesne yükleme hal eki alma durumuna göre ikiye ayrılmaktadır: belirtili nesne, belirtisiz nesne. Cümlede fiili geçişli olan yüklemın belli bir kişi veya nesneyi etkilemesi olarak tanımlanan belirtili nesne, yükleme hal eki alarak yükleme bağlanır. Belirtili nesnenin aksine belirtisiz nesne, cümlede yüklemın belirtilmemiş bir kişi veya nesneyi etkileyen, yükleme durum eki almayan yalın durumdaki nesne olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışmada Eski Türk Yazıtlarının dilinde belirtili nesne ele alınmıştır. Çalışmada belirtili nesnenin oluşum yolları incelenmiş ve sözdizimel işlevleri örnek cümleler üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eski Türk yazıtları, dil bilimi, belirtili nesne

Abstract:

One of the varieties of attributive syntactic models are additional models, which consist of two components - complemented one and complementary. Additional models serve as a means of expressing the connection of any action, feature or object with any object. In the system of object relations, direct and indirect objects are distinguished. A direct object shows a real or grammatical object over which an action is performed in a real and grammatical sense. A direct object can be definite and indefinite. Linguists reduce the selection of definite and indefinite direct objects to grammatical definiteness and indefiniteness of the subject. In Turkic languages, a certain direct object, as a rule, is expressed by a noun in the accusative case, and an indefinite direct object - by a noun in an indefinite accusative case, i.e. A certain direct object is expressed by a noun in the accusative case, a pronoun, a locative adjective, a substantive part of speech, an izafet phrase. According to the results of the study, certain direct objects in the language of ancient Turkic monuments were identified.

Key Words: Ancient Turkic language, syntactic, additional models

¹ shahnazkamal@gmail.com

SOSYAL BİLİMLER ALANINDA AZERBAIJAN İLE İLGİLİ YAPILAN BİLİMSEL ARAŞTIRMALARA YÖNELİK BİBLİYOMETRİK BİR ANALİZ: 2000-2020

A BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF SCIENTIFIC RESEARCH ON AZERBAIJAN IN THE FIELD OF SOCIAL SCIENCES: 2000-2020

*Doç. Dr. Erkan YEŞİLTAS¹
Doç. Dr. Osman Kubilay GÜL²*

Özet:

Bu araştırmanın amacı sosyal bilimlerde Azerbaycan ile ilgili yayımlanan bilimsel çalışmaları bibliyometrik açıdan incelemektir. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Çalışma sürecinde WoS veri tabanlarında “Azerbaycan” anahtar kelimesi kullanılarak araştırma temalarında arama yapılmıştır. Arama kriteri olarak “doküman başlığı, özet, anahtar kelime” seçilmiştir. Araştırmaya 2000-2020 yılları arasında yayımlanan yayınlar dâhil edilmiştir. WoS’ta ekonomi, siyaset bilimi, bölge çalışmaları, tarih, uluslararası ilişkiler, eğitim araştırmaları, arkeoloji, işletme, yönetim, hukuk, antropoloji, halk bilimi, dil bilimi, edebiyat, sosyoloji, psikoloji gibi sosyal bilimler kategorilerinde yer alan 1549 akademik çalışmaya ait bibliyometrik veri, çalışmanın veri setini oluşturmaktadır. Araştırmada Azerbaycan ilgili olarak en fazla yayın yapılan yılların 2019 ve 2020 olduğu, en fazla yayın yapılan bilim dalının siyaset bilimi olduğu, en sık yayın yapılan dillerin başında İngilizce, Rusça ve Türkçe’nin geldiği, yayımlanan akademik çalışmaların büyük bir kısmını makalelerin oluşturduğu, yayın yapan yazarların çalıştığı ya da desteklendiği kurumların başında Bakü Eyalet Üniversitesi’nin, Türk üniversitelerinden ise Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nin geldiği, yayın yapılan kaynakların başında “Voprosy Istorii” dergisinin olduğu, yayın yapılan ülkelerin başında sırasıyla Azerbaycan, ABD ve Türkiye’nin olduğu, 2005 yılı sonrasında ise her geçen yıl konuya ilişkin yayınlara yapılan atıf sayısının arttığı, Azerbaycan ile ilgili yapılan bilimsel yayınlarda en çok “Azerbaycan”, “Ermenistan”, “Rusya”, “Gürcistan”, “Türkiye” ve “Güney Kafkasya” anahtar kelimelerinin kullanıldığı bulgularına ulaşılmıştır. Sonuç olarak bu araştırma; Azerbaycan ile ilgili sosyal bilimlerde yapılan bilimsel araştırmalara öncü olan yayın, yazar, dergi, ülke, atıf sayısı, iş birlikleri, kaynak türleri, güncel araştırma konuları ve gelecekteki araştırma eğilimleri olmak üzere birçok bileşene ilişkin genel bir çerçeve oluşturmuştur. Bu aşamada yapılan araştırmanın, Azerbaycan ile ilgili araştırmaların eğilim ve trendleri yansıtacağı gibi alana ilişkin başka araştırmaların yapılmasında önemli rol oynayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilimler, Azerbaycan, bibliyometrik analiz, Web of Science

Abstract:

The purpose of this study is to examine the published academic studies about Azerbaijan in social sciences from a bibliometric perspective. The study used the case study design, which is a qualitative research design. The keyword "Azerbaijan" was searched in research topics in the Web of Science (WoS) database. "Document title", "abstract", and "keyword" were chosen as search criteria. Studies published between 2000 and 2020 were included in the analysis. The bibliometric data of 1549 academic studies contained in WoS social sciences categories such as economics, political science, regional studies, history, international relations, educational research, archeology, business administration, management, law, anthropology, folklore, linguistics, literature, sociology and psychology categories constitute the data set of the study. Percentages and frequencies for the categorized data were calculated. According to the research findings, the years of the most publications regarding Azerbaijan are 2000 and 2020 English, Russian and Turkish are the most frequently published languages. Most of the academic studies published are articles. Baku State University is one of the institutions where publishing authors work or are supported. “Voprosy Istorii” journal is the leading source of publication, and the Azerbaijan, USA and Turkey are the leading countries where it is published. After 2005, it was found that the number of citations made to publications on the subject increased every year, and that keywords such as "Azerbaijan", "Armenia", "Russia", "Georgia", "Turkey" and "South Caucasus" were mostly used in scientific publications on Azerbaijan. As a result, with this research, a general framework has

¹ Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi - eyesiltas@cumhuriyet.edu.tr

² Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi - kubilaygul@gmail.com

been established regarding many components such as publications, authors, journals, countries, citations, collaborations, resource types, current research topics and future research trends, which are pioneers about Azerbaijan in social sciences. It is thought that this research will reflect the tendencies and trends in Azerbaijan as well as play an important role in conducting other researches in the field.

Key Words: Social sciences, Azerbaijan, bibliometric analysis, Web of Science

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE AZERBAIJAN CUMHURİYETİ ARASINDA 16 MART
1991 TARİHİNDE İMZALANAN TİCARİ VE EKONOMİK İŞBİRLİĞİ MUTABAKATI
ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME**

**AN EVALUATION ON THE AGREEMENT ON COMMERCIAL AND ECONOMIC
COOPERATION SIGNED ON MARCH 16, 1991 BETWEEN THE REPUBLIC OF TURKEY
AND THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN**

Doç. Dr. Osman Kubilay GÜL¹

Doç. Dr. Erkan YEŞİLTAS²

Özet:

Azerbaycan ile Türkiye arasında dış siyasetin çok üzerinde bağlar olduğu sadece iki devlet vatandaşları tarafından değil bütün dünya tarafından bilinmektedir. Aynı millet mensupları tarafından kurulmuş pek çok devlet olmasına rağmen, konuşulan dilin ve coğrafyanın yakınlığı iki devleti birbirine daha fazla yaklaştırmıştır. Bu yakınlaşma üst düzey siyasetle sınırlı kalmamış, iki ülke vatandaşlarının da birbirlerine karşı muhabbetleri ileri boyutlara ulaşmıştır. Uzun yıllar boyunca Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin bir parçası olarak Rus hâkimiyeti altında kalan Azerbaycan'a Türkiye'nin ilgili yoğun bir şekilde devam etmiştir. Gerek dünya siyasetinin yönü gerekse Rusya'nın katı tutumu zaman zaman bu ilginin fiiliyata dökülmesini engellemiş olsa da Türki Milleti'nin gönlündeki Azerbaycan sevgisi hiç azalmamıştır.

Glasnost ve Perestroyka ile Rusya'nın Azerbaycan üzerinde hâkimiyetinin zayıflama başlaması Türkiye'nin bu ülkeye ilgisini de arttırmıştır. Özellikle 1990'ların başında SSCB'de başlayan bağımsızlık hareketleri Türkiye'nin Türk Dünyası ile ilgili olarak daha fazla aktif hale gelmesini sağlamıştır. Azerbaycan resmi olarak 18 Ekim 1991 de bağımsız olmasına rağmen daha öncesinde temaslar gerçekleştirilmeye ve Azerbaycan'ın özgür ve güçlü bir devlet olarak dünya siyasetinde yerini alması için çalışmalar yapılmaya başlanmıştır.

Bu çalışmalardan birisi de 16 Mart 1991 yılında Türkiye – Azerbaycan arasında imzalanan Ticari ve Ekonomik İşbirliği Mutabakatı'dır. Bu çalışmada mutabakatın genel bir değerlendirmesi yapılacaktır. Ayrıca mutabakatın maddeleri üzerinden Azerbaycan'ın ticari ve ekonomik olarak kalkınması için Türkiye'nin yaptığı katkılar hakkında bilgiler verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Azerbaycan, Türkiye, Mutabakat, Ticaret, Ekonomi

Abstract:

It is known not only by the citizens of the two states, but also by the whole world that there are ties between Azerbaijan and Turkey over foreign policy. Although there are many states founded by members of the same nation, the proximity of spoken language and geography has brought the two states closer to each other. This rapprochement was not limited to high-level politics, and the affection of the citizens of the two countries towards each other reached an advanced level. As a part of the Union of Soviet Socialist Republics for many years, Turkey's interest in Azerbaijan, which was under Russian domination, continued intensely. Although the direction of world politics and Russia's strict attitude prevented this interest from being put into practice from time to time, the love for Azerbaijan in the hearts of the Turkic Nation never diminished.

The weakening of Russia's dominance over Azerbaijan with Glasnost and Perestroika has also increased Turkey's interest in this country. Especially in the early 1990s, the independence movements that started in the USSR enabled Turkey to become more active in relation to the Turkish World. Although Azerbaijan was officially independent on October 18, 1991, previous contacts were made and efforts were made for Azerbaijan to take its place in world politics as a free and strong state.

One of these studies is the Commercial and Economic Cooperation Agreement signed between Turkey and Azerbaijan on March 16, 1991. In this study, a general evaluation of the agreement will be made. In addition, information will be given about Turkey's contributions to the commercial and economic development of Azerbaijan through the articles of the agreement.

Key Words: Azerbaijan, Turkey, Reconciliation, Trade, Economy

¹ Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi - kubilaygul@gmail.com

² Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi - eyesiltas@cumhuriyet.edu.tr

DİZİ FİLMLER VE TOPLUMSAL ETKİLERİ

TV SERIES AND ITS SOCIAL IMPACTS

Prof. Dr. Mustafa SEVER¹

Özet:

İletişim, haber, eğlence, eğitim, vd. aracı olarak çağımızın en etkili aygıtı diyebileceğimiz televizyon, insanları bir yandan görsel ve işitsel yönüyle bilgilendirirken diğer yandan da onlara kurgusal olanı, yani oyunları, filmleri, dizi filmleri sunar.

Türkiye’de TRT’nin önce tek sonra iki kanalında ve 1990’lı yılların başında da özel televizyon kanallarının kurulmasıyla birçok özel TV kanalında, Türk milleti başta Amerikan dizi filmleri olmak üzere, Avrupa ve Brezilya dizi filmlerini izler duruma gelir. Günün değişik saatlerinde hedef kitlesine göre yayınlanan diziler, Türk insanının gündelik düşüncesinde, konuşmasında, tavır ve davranışlarında, alışkanlıklarında, değer yargılarında büyük değişmelere neden olur. Çünkü, insanlar dışarıdan gelen bu dizi filmlerde, filmin geldiği ülke insanların dinî-ahlâkî anlayışını, yaşayışını, değer ölçütlerini, vd. görür. Bu durum, insanlar üzerinde olumluluklarından çok olumsuzluklarıyla etkilidir. Bilinçli-bilinçsiz örnek alma, taklit etme sürecinde kişilerde tutum, davranış, konuşma, tepkide bulunma, vb. yönünden önemli değişimler yaşanır.

Günümüzde Türk TV’lerinde hâlen 45-60 dakikalık bir dizi film bölümü, araya konulan reklamlarla İki buçuk, üç saati bulmaktadır. Bu süre içinde insanlar, bütün dikkatleriyle TV’ye odaklanmakta, olayları, durumları ve dizi filmde yer alan oyuncularını sanallıklarından uzak, gerçekmiş gibi seyreder. Bu süreçte aile bireyleri, aile içi ilişkiler çerçevesinde yapmaları gerekenleri, okumayı, herhangi bir işle uğraşmayı, vb. erteler ya da unuttur.

Çalışmamızda, günümüzde özellikle özel TV kanallarında yayınlanmakta olan bazı dizi filmlerin toplumsal etkileri üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: TV, dizi film, örnek alma, olumsuz etkiler

Abstract:

We can say that television is the most effective communication, news, entertainment, education tool of our age. On the one hand, television informs people in terms of visual and auditory aspects, on the other hand, it offers them the fictional, that is, theater plays, movies, series films.

With the establishment of TRT's first one and then two channels, and the establishment of private television channels in the early 1990s, the Turkish nation becomes to watch European and Brazilian serials, especially American TV series, on many private TV channels.

TV series broadcast according to the target audience at different times of the day cause great changes in the daily thinking, speech, attitude and behavior, habits and value judgments of the Turkish people. Because, in these movies that come from abroad, people think about the religious-moral understanding, life, value criteria, etc. sees. This situation affects people with negativity rather than positivity. Conscious-unconscious sample taking, attitude, behavior, speech, reaction, etc. in individuals in the process of imitating. Significant changes are experienced in terms of. Today, a 45-60-minute series of films on Turkish TVs still last two and a half to three hours with interrupted advertisements. During this time, people focus all their attention on TV and watch the events, situations and the actors in the TV series as if they were real, far from their virtuality. The TV series includes the family members what they need to do within the framework of family relations, reading, dealing with any job, etc. has a prohibitive process.

In our study, the negative social effects of some TV series that are broadcast especially on private TV channels will be emphasized.

Key Words: TV, TV series, sampling, negative effects

¹ Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi - sever.mustafa@hbv.edu.tr

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE AKADEMİK TÜRKÇE OKUMA METİNLERİNİN İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF ACADEMIC TURKISH READING TEXTS IN TERMS OF THEME IN TEACHING TURKISH TO FOREIGNERS

Öğr Gör. Selin Asya YAŞAR¹

Özet:

Türkiye’de son yıllarda uluslararası öğrencilerin sayısının artması ve bu öğrencilerin üniversitelerde lisans ve lisansüstü eğitim alması, yabancı dil olarak akademik Türkçe alanına ilginin yoğunlaşmasına sebep olmuştur. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için hazırlanan akademik Türkçe ders kitaplarında kullanılan okuma metinleri temaları farklı alanlardan seçilmektedir. Akademik Türkçe alanı çok geniş bir alan olmakla beraber bu alanda yazılan bazı kitaplar sosyal bilimler ve fen bilimleri olarak ayrılmıştır. Bu çalışmada araştırmanın evrenini yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan akademik Türkçe ders kitapları, örneklemini ise Akademik Türkçe ders kitabı oluşturmaktadır. Kitapta sosyal bilimler ve fen bilimleri olmak üzere iki bölüme ayrılmış ve toplamda 16 tema belirlenmiştir. Sosyal bilimler alanında 65 adet okuma metni yer alırken fen bilimleri alanında 32 adet okuma metnine yer verilmiştir. Bu kitapta bulunan okuma metinlerinin konuları, temaları ve yabancı dil olarak akademik Türkçe öğretimindeki yeri ve önemi araştırılmıştır. Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden, doküman analizi çalışması kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Akademik Türkçe, yabancı dil olarak Türkçe, okuma metinleri

Abstract:

The increase in the number of international students in Turkey in recent years and the fact that these students receive undergraduate and graduate education in universities have led to an intensification of interest in the field of academic Turkish as a foreign language. The themes of reading texts used in academic Turkish textbooks prepared for teaching Turkish as a foreign language are selected from different fields. Although the field of academic Turkish is a very wide field, some books written in this field are divided into social sciences and sciences. In this study, the population of the research is academic Turkish textbooks used in teaching Turkish as a foreign language, and the sample is Academic Turkish textbooks. The book is divided into two parts, social sciences and science, and 16 themes in total have been determined. While there are 65 reading texts in the field of social sciences, 32 reading texts are included in the field of science. The subjects and themes of the reading texts in this book and their place and importance in teaching Turkish as a foreign language have been investigated. In this study, one of the qualitative research designs, document analysis study was used.

Key Words: Academic Turkish, Turkish teaching as a foreign language, reading text

¹ İstanbul Üniversitesi Rektörlük Dil Merkezi - selin.yasaristanbul.edu.tr

KÜLTÜR İLE İLGİLİ YAPILAN MAKALE ÇALIŞMALARINA İLİŞKİN BİR DEĞERLENDİRME

AN EVALUATION OF ARTICLE STUDIES ON CULTURE

Prof. Dr. Ömer Faruk SÖNMEZ¹

Özet:

Bu çalışma sosyal bilgiler öğretiminin kapsamını yakından ilgilendiren kültür çalışmalarının alan yazındaki görünürlüğünü ortaya çıkarmak için yapılmıştır. Kültür sosyal bilgiler öğretiminde gelecek kuşaklara aktarılacak en önemli bir yapı taşıdır. Türk kültürünü benimsemiş dünya ülkelerinin kültürlerini de bilen bireyler yetiştirmek sosyal bilgiler öğretiminin önemli başka bir amacı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bakımdan alanda yapılan çalışmaların bilinmesi ve buna göre kültürümüz ile ilgili çalışmaların yapılması akademik alan yazın için önemlidir. Çalışmada kültür ile ilgili yayınların Web of Science (WoS) veri tabanındaki etkinliğini analiz etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada elde edilen veriler bibliyometrik teknikler kullanılarak çözümlenmiştir. Verilerin toplanmasında WoS veri tabanındaki Kültür ile ilgili makaleler, veri dosyası hâlinde VosViewer (Version 1.6.9) yazılımı kullanılarak çözümlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültür, web of science, bibliyometrik analiz

Abstract:

This study was carried out to reveal the visibility of cultural studies in the literature, which is closely related to the scope of social studies teaching. Culture is the most important building block to be transferred to future generations in social studies teaching. Raising individuals who have adopted the Turkish culture and know the cultures of the world's countries is another important aim of social studies education. In this respect, it is important for academic literature to know the studies conducted in the field and to carry out studies related to our culture accordingly. The study was carried out to analyze the effectiveness of publications related to culture in the Web of Science (WoS) database. The data obtained in the study were analyzed using bibliometric techniques. In data collection, the articles related to Culture in the WoS database were analyzed as data files using the VosViewer (Version 1.6.9) software.

Key Words: Culture, web of science, bibliometric analysis

¹ Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi - sonmez.omerfaruk@gmail.com

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN YEREL TARİH İLE İLGİLİ BİLGİ DÜZEYLERİ (TOKAT İLİ ÖRNEĞİ)

UNIVERSITY STUDENTS' KNOWLEDGE LEVELS OF LOCAL HISTORY (EXAMPLE OF TOKAT PROVINCE)

Prof. Dr. Ömer Faruk SÖNMEZ¹

Özet:

Yükseköğretim bir şehirde sadece üniversite okumak değil o şehrin kimliğinde öğrenmek bilinci ile yürütülmelidir. Ancak bu şekilde olursa yükseköğrenim ülkenin hedeflerine daha hızlı varmasını sağlar. Ülkemizdeki yükseköğrenim gençliğinin bulundukları şehirleri dün bugün ve yarın bağlamında her yönü ile benimsemeleri gerekmektedir. Böylelikle yükseköğrenim gördüğü şehre katkısı olsun. Yükseköğrenimini tamamladığı zaman şehrin tanıtımına katkıda bulunsun ve şehre katkı sağlasın. Bunun içinde yükseköğrenimini devam ettirdiği şehrin tarihi ve coğrafyasını merak etmesi ve bilgi edinmesi gerekmektedir. Bu bağlamda araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin Tokat ilinin yerel tarihi ile ilgili bilgi düzeylerini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda 20 üniversite öğrencisi ile çalışma grubu oluşturulmuştur. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomonoloji) deseniyle yapılmıştır. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin mahallelerden en fazla Erenler Mahallesi ve Karşıyaka Mahallesi tarihi yapılardan Alipaşa camii, Tokat kalesi ve Sulusokağı, doğal güzellik olarak Kazgölü ile ilgili bilgi sahibi oldukları sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Üniversite öğrencisi, yerel tarih, bilgi düzeyi

Abstract:

Higher education should be carried out with the awareness of not only studying at a university in a city, but also learning the identity of that city. Only in this way will higher education enable the country to reach its goals faster. Higher education youth in our country need to adopt the cities they are in in every aspect in the context of yesterday, today and tomorrow. In this way, he can contribute to the city where he receives higher education. When he completes his higher education, let him contribute to the promotion of the city and contribute to the city. In this, he needs to be curious about the history and geography of the city where he continued his higher education and to get information. In this context, the aim of the research is to reveal the knowledge levels of university students about the local history of Tokat. For this purpose, a study group was formed with 20 university students. The research was carried out with the phenomenology pattern, which is one of the qualitative research methods. As a result of the research, it has been concluded that university students have the most information about the historical buildings of Erenler and Karşıyaka, Alipaşa Mosque, Tokat Castle and Sulu Street, and Kazgöl as a natural beauty.

Key Words: University student, local history, level of knowledge

¹ Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi - sonmez.omerfaruk@gmail.com

FEN BİLGİSİ EĞİTİMİNDE YÜKSEK LİSANS YAPMAKTA OLAN FEN BİLİMLERİ ÖĞRETMENLERİNİN OKUL DIŞI ÇEVRELERİN DERSLERDE KULLANIMINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

OPINIONS OF SCIENCE TEACHERS WHO ARE DOING A MASTER'S DEGREE IN SCIENCE EDUCATION TOWARDS THE USE OF OUT-OF-SCHOOL ENVIRONMENTS IN COURSES

*Prof. Dr. Aykut Emre BOZDOĞAN¹
Okan SOLAKCI²*

Özet:

Yapılan çalışmanın amacı fen bilgisi eğitiminde yüksek lisan yapan fen bilimleri öğretmenlerinin okul dışı çevrelerinin kullanımına yönelik görüşlerinin belirlenmesidir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim kullanılmıştır. Araştırma 15 fen bilimleri öğretmeniyle yapılmıştır. Veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilmiştir. Öğretmenlerin okul dışı çevreleri ne sıklıkta kullandıkları, kullanmıyorlar ise nedenlerini, okul dışı çevrelerin daha sık kullanılması için önerilerini açığa çıkarmak için yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorulara verdikleri cevaplar incelenmiştir. Araştırmanın verileri içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırma sonucunda yüksek lisans yapmakta olan fen bilimleri öğretmenlerinin okul dışı çevrelerin kullanımında en fazla öğretmenlerin sorumluluk alma/resmi prosedür ve evrak işleri/müfredat /öğrenci kontrolü ve güvenliği gibi çeşitli konularda görüş bildirdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: lisansüstü eğitim, okul dışı çevre, fen bilimleri öğretmeni

Abstract:

The aim of study is to determining the views of science teachers who are doing a master's degree (M.Sc.) in science education towards the usage of their out-of-school environments in the lessons. The study has been carried out by using phenomenology, one of the qualitative research methods. This research has been conducted with 15 science teachers. The data were obtained through a semi-structured interview form developed by the authors. The responses of these teachers to the questions in the semi-structured interview form were examined and, it was determined how often they used their out-of-school environment and why they did not. Besides, this form also includes teachers' suggestions for more frequent use of their out-of-school environment. The data of this study was subjected to content analysis method. As a result of the research; it has been found that the usage of out-of-school environment of science teachers who are doing master's degrees give opinions about various subjects such as teachers taking responsibility mostly/formal procedure and paperwork/curriculum /student control and security.

Key Words: graduate education, out-of-school environment, science teachers

¹ Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi - aykudemre@gmail.com

² Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat - okansolakci07@gmail.com

OKUL DIŞI ÖĞRENME ORTAMLARININ FEN BİLİMLERİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMIYLA İLİŐKİLENDİRMESİNE YÖNELİK ÖRNEK UYGULAMA: KONYA TROPİKAL KELEBEK BAHÇESİ

EXAMPLE APPLICATION FOR ASSOCIATION OF OUT-OF-SCHOOL LEARNING ENVIRONMENTS WITH THE SCIENCE TEACHING PROGRAM: KONYA TROPICAL BUTTERFLY GARDEN

*Büşra Cansu ŞAHİN¹
Prof. Dr. Aykut Emre BOZDOĞAN²*

Özet:

Fen öğretiminde hedeflenen amaçlara ulaşabilmek için sınıf içi eğitim-öğretim faaliyetleri tek başına yeterli olmayacaktır. Öğrencilerin sınıf duvarlarını aşarak fenni gerçek hayatla ilişkilendirebilmeleri için okul dışı ortamların önemi oldukça fazladır. Bu noktadan hareketle çalışmanın amacı, okul dışı ortamlardaki materyallerin, bilime karşı tutumun, bilimsel düşünce sisteminin ve bilimsel bilgi altyapısının oluşturulduğu Fen Bilimleri derslerine entegre edilmesi noktasında bir örnek ortaya koymaktır. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman inceleme yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın amacı kapsamında ele alınan Konya Tropikal Kelebek Bahçesindeki içerik ile 2018 Fen Bilimleri öğretim programı incelenmiş ve bir öğretim paketi oluşturulmuştur. Hazırlanan öğretim paketi, Fen Bilimleri dersi öğretim programındaki Canlılar ve Hayat öğrenme alanı ve Canlılarda Üreme, Büyüme ve Gelişme ünitesindeki konu ve kavramların öğretiminde bu mekânın ziyaret edilebileceği ve gezi sürecinde nasıl bir yol izleneceğine yönelik bilgiler içermesi noktasında öğretmenlere kaynak olacak potansiyele sahiptir. Bu sayede Fen Bilimleri öğretmenlerinin, derslerini okul dışı ortamlar ile ilişkilendirerek etkili ve kalıcı öğrenme sağlamaya yönelik planlama yapabilmelerine katkıda bulunacaktır.

Anahtar Kelimeler: Okul dışı çevre, Fen Bilimleri dersi, Kelebek bahçesi

Abstract:

In-class education and training activities will not be sufficient alone in order to achieve the goals targeted in science education. Environments outside school are crucial for the students to be able to go past the classroom walls and relate science into real life. The aim of working from this perspective is to present an example for integrating materials in non-school settings, attitude towards science, scientific thinking system and scientific knowledge infrastructure into science courses. The study was carried out using one of the qualitative research methods, the document review method. The 2018 Science Education curriculum with the content in Konya Tropical Butterfly Garden, which was handled within the scope of the study, was examined and a teaching package was created. The prepared teaching package has the potential to be a resource for teachers in the teaching of the topics and concepts in life and learning area in the science curriculum and the reproduction, growth and development units in living beings, as well as information on how this place can be visited and how to follow up. In this way, it will contribute to science teachers' plans to provide effective and permanent learning by associating their lessons with out-of-school environments.

Key Words: Out-of-school environment, Science course, Butterfly garden

¹ Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü - busracansusahin@gmail.com

² Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi - aykudemre@gmail.com

İŞLEM VE İŞLEM ÖNCELİĞİNİN KURAMSAL TEMELLERİ

THE THEORETICAL BASIS OF OPERATION AND OPERATION PRIORITY

Doç. Dr. Adem ŞAHİN¹

Özet:

Öncelikle aritmetik ve nihayetinde cebir yapabilmek için temel konulardan biri işlem konusudur. İşlem ve işlem önceliği konuları matematik öğretim programında önemi göz ardı edilemeyecek konulardır. İşlem ve işlem önceliği konuları kavramsal olarak eksik kaldığında Matematik öğretim programında yer alan tüm öğrenme alanları bundan olumsuz etkilenecektir. Ders kitapları incelendiğinde işlem önceliği konusunu kavramsal çerçeveyi ve kuramsal temelleri yeterince dikkate almadan kurguladıkları görülebilir. Bu kurgunun farklı pedagojik temelleri olmakla birlikte, çıktılar incelendiğinde daha çok ezbere dayalı, kural temelli öğretim yapıldığı görülmektedir. İşlem önceliği konusu matematiğin tüm diğer konularında olduğu gibi anlam kazandırılarak öğretilirse anlamlı öğrenme gerçekleşecektir. Anlamlı öğrenme gerçekleştikten sonra, öğrenci zihinsel olarak ikna olacak ve karşısına çıkan problemlere daha kolay çözüm bulabilecektir. Bu çalışmada konuya ilişkin kavramsal çerçeve ve kuramsal temeller cebirsel yapı baz alınarak açıklanmıştır. İşlem kavramının bir fonksiyon olması gerçeği üzerinde durulmuş ve bu tanım analiz edilmiştir. Bu tanım ile ders kitaplarında ve öğretim programında yer alan işlemle ilgili bilgiler ve kurallar ilişkilendirilmiştir. Daha sonra işlem önceliği konusu cebirsel yapı kavramı kullanılarak ele alınmıştır. İşlemin özellikleri ele alınmış, bunlar ile öğretim programında yer alan işlem ve işlem önceliği kavramlarının ilişkisi açıklanmıştır. Örneğin $12-6-2$ ve $12\div6\div2$ şeklindeki matematiksel kavramların anlamı üzerinde durulmuş, sonucunun ne olduğu ve niçin öyle olduğu soruları kuramsal temeller dikkate alınarak cevaplanmıştır.

Anahtar Kelimeler: İşlem, işlem önceliği, cebirsel yapı

Abstract:

First of all, one of the basic subjects to be able to do arithmetic and ultimately algebra is operation. Operation and operation priority are the subjects whose importance cannot be ignored in the mathematics curriculum. When operation and operation priority issues are conceptually incomplete, all learning areas in the mathematics curriculum will be negatively affected. When the textbooks are examined, it can be seen that they construct the subject of operation priority without sufficiently considering the conceptual framework and theoretical foundations. Although this setup has different pedagogical foundations, when the outputs are examined, it is seen that mostly rote-based and rule-based teaching is done. If the subject of operation priority is taught by giving meaning as in all other subjects of mathematics, meaningful learning will take place. After meaningful learning takes place, the student will be mentally convinced and will be able to find solutions to problems more easily. In this study, the conceptual framework and theoretical foundations related to the subject are explained based on the algebraic structure. The fact that the concept of operation is a function is emphasized and this definition is analyzed. This definition is associated with the information and rules about the operation in the textbooks and the curriculum. Then, the issue of operation priority is discussed using the concept of algebraic structure. The properties of the operation are discussed, and the relationship between them and the concepts of operation and operation priority in the curriculum is explained. For example, the meaning of the concepts of $12-6-2$ and $12\div6\div2$ has been emphasized, and the questions of what the result is and why it is so have been answered by considering the theoretical foundations.

Key Words: Operation, operation priority, algebraic structure

¹ Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi - adem.sahin@gop.edu.tr

BİLİMSEL OKURYAZARLIK KONUSUNDA YÜRÜTÜLEN ARAŞTIRMALARIN BİBLİYOMETRİK İNCELEMESİ

BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF RESEARCH ON SCIENTIFIC LITERACY

Doç. Dr. Yasin GÖLBULUT¹
Doç. Dr. Menşüre ALKİŞ KÜÇÜKAYDIN²

Özet:

Çalışmada eğitim alanında oldukça önemli bir yeri olan bilimsel okuryazarlık konusu ele alınmıştır. Bu kapsamda Web of Science veri tabanı üzerinden 1975-2021 yılları arasında yayınlanmış bilimsel okuryazarlık makalelerinin bibliyometrik analizi yapılmıştır. Çalışmanın veri toplama aşamasında birtakım dâhil edilme ölçütleri kullanılmıştır. Son tarama 13 Haziran 2021 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Taramaya sadece SSCI, SCI-Expanded, A&HCI ve E-SCI indeksleri dâhil edilmiştir. İlgili indeksler üzerinde sadece eğitim araştırmaları kategorisindeki makaleler incelemeye dâhil edilmiştir. İlgili dâhil edilme kriterlerine göre toplam 656 makaleye ulaşılmıştır. İlgili analizlerde bilimsel okuryazarlık konusunda en etkili yazarlar, dergiler, kurumlar ve makaleler açığa çıkarılmıştır. Ayrıca bilimsel okuryazarlık çalışmalarında yazarlar arası işbirliği ile ortak kelime ağı yapısı incelenmiştir. Çalışmada en fazla yayına sahip kurumlar, ülkeler ve yayınların dil bilgilerine de yer verilmiştir. Yapılan analizlerde konuyla ilgili en fazla yayının 2020 yılında yapıldığı, en etkili derginin “*International Journal of Science Education*”, en etkili kurumun ise “*University of Victoria*” olduğu görülmüştür. Ayrıca bilimsel okuryazarlık konusunda en etkili yazarın Zeidler, D. olduğu, en çok atıf alan makalenin ise “*Establishing the norms of scientific argumentation in classrooms*” olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bilimsel okuryazarlık konulu makalelere ortak kelime analizi uygulanmış ve yıllara göre anahtar kelimelerdeki değişimler açığa çıkarılmıştır. Elde edilen sonuçlar, bilimsel okuryazarlık çalışmalarıyla ilgili güncel literatüre ışık tutmuştur. Buna dayanarak konuyla ilgili yeni çalışma alanları önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: bibliyometrik analiz, bilimsel okuryazarlık, literatür tarama

Abstract:

In this study, the subject of scientific literacy, which is very important in the field of education, is discussed. In the study, a bibliometric analysis of scientific literacy articles published between 1975-2021 on the Web of Science database was performed. The last scan was carried out on 13 June 2021. Only SSCI, SCI-Expanded, A & HCI and E-SCI indexes were included in this scan. Only articles in the category of educational research on the relevant indexes were included in the review. A total of 656 articles were accessed according to the relevant inclusion criteria. In the related analysis, the top authors, journals, institutions, and articles on scientific literacy were revealed. In addition, in scientific literacy studies, the co-word structure was examined with the collaboration between authors. In the analyses made, it was seen that the most publications on the subject were made in 2020, the top journal was “*International Journal of Science Education*”, and the top organization was “*University of Victoria*”. In addition, it was determined that the top author on scientific literacy was Zeidler, D., and the most cited article was “*Establishing the norms of scientific argumentation in classrooms*”. Co-word analysis was applied to articles on scientific literacy, and the changes in keywords over the years were revealed. The results obtained shed light on the current literature on scientific literacy studies. Based on this, new study areas on the subject have been proposed.

Key Words: bibliometric analysis, scientific literacy, literature review

¹ Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi - yasingkbulut@yahoo.com

² Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi - mensurealkis@hotmail.com

ÖĞRENCİLERİN ARA TATİL UYGULAMASINA BAKIŞI

STUDENTS' PERSPECTIVE ON MID-HOLIDAY PRACTICE

Doç. Dr. Yasin GÖLBULUT¹

Yüksek Lisans Öğrencisi Ruhi EROĞLU²

Özet:

Bu araştırmanın temel amacı Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilk, orta ve lise kademesindeki okullarda 2009 yılında ilk defa uygulanan 'Ara Tatil' uygulamasına öğrencilerin bakışının tespit edilmesidir. Araştırmanın çalışma grubu Tokat ili Turhal İlçesinde öğrenim gören ve random örnekleme yolu ile seçilen ilk, orta ve lise düzeyindeki toplam 497 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada yöntem olarak nicel araştırma yöntemlerinden 'tarama modeli' kullanılmıştır. Öğrencilere dört bölümden oluşan ve araştırmacılar tarafından geliştirilen 19 soruluk anket uygulanmıştır. Öğrencilere uygulanan ankette alınan bilgiler SPSS 17.0 paket programı ile analiz edilmiştir. Verilen cevaplara ilişkin frekans, yüzdelik dağılımları, varyans, Bağımsız Grup t- Testi, Tek Yönlü Varyans (ANOVA) verileri hesaplanmış ve grafiklerle gösterilmiştir. Toplanan veriler ışığında öğrencilerin 'Ara Tatil' uygulamasına bakışları tespit edilmiş ayrıca uygulama ile ilgili önerilerde bulunulmuştur. Araştırmanın Millî Eğitim Bakanlığı ve paydaşları için henüz yeni olan 'Ara Tatil' uygulaması hakkında fikir vermesi, uygulamanın paydaşlardan özellikle öğrenciler açısından nasıl karşılandığı, uygulamadan neler beklendiği sorularına cevap olması beklenmektedir. Literatürde konu ile ilgili öğrencilerin bakışını gösterecek olan çalışma olmaması sebebiyle çalışmanın alandaki eksikliği tamamlayacağı ve ayrıca daha sonra yapılacak olan çalışmalara kaynaklık edeceği düşünülmektedir. Araştırma verilerinin analizi sonucunda öğrencilerin 2019 yılında ilk defa uygulanan 'Ara Tatil' uygulamasından memnun oldukları, öğrenci velilerinin de bu uygulamadan memnun oldukları, öğrencilerin 'Ara Tatil' uygulamasının devam etmesini istedikleri ancak millî eğitim müdürlüğünce ara tatil döneminde öğrenciler için hazırlanmış olan etkinliklerden yararlanamadıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ara tatil, Ara tatil Uygulaması, Ara tatil etkinlik Takvimi

Abstract:

The main purpose of this research is to determine the views of the students on the 'Midterm Holiday' application, which was applied for the first time in 2009 in primary, secondary and high school schools affiliated to the Ministry of National Education. The study group of the research consists of 497 primary, secondary and high school students studying in Turhal District of Tokat province and selected by random sampling. The 'screening model', one of the quantitative research methods, was used as a method in the research. A questionnaire consisting of four parts and developed by the researchers was administered to the students. The information obtained from the questionnaire applied to the students was analyzed with the SPSS 17.0 package program. Frequency, percentage distributions, variance, Independent Group t-Test, One-Way Variance (ANOVA) data for the answers given were calculated and shown with graphics. In the light of the collected data, students' views on the 'Midterm Holiday' application were determined and suggestions were made regarding the application. It is expected that the research will give an idea about the "Midterm Holiday" application, which is new for the Ministry of National Education and its stakeholders, and answer the questions of how the application is received from the stakeholders, especially from the students, and what is expected from the application. Since there is no study in the literature that will show the viewpoint of the students on the subject, it is thought that the study will fill the deficiency in the field and will also be a source for future studies. As a result of the analysis of the research data, it was concluded that the students were satisfied with the 'Midterm Holiday' application implemented for the first time in 2019, the parents of the students were also satisfied with this application, the students wanted the 'Midterm Holiday' application to continue, but they could not benefit from the activities prepared for the students during the mid-term holiday period by the Directorate of National Education.

Key Words: Midterm Break, Midterm Holiday Application, Midterm Holiday Event Calendar

¹ Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi - yasingkbulut@yahoo.com

² Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi - erogluurh@gmail.com

TÜRK İSTİSMAR (TURKSPLOITATION) SİNEMASI BAĞLAMINDA E.T. VE BADI FİLMLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

COMPARATIVE ANALYSIS E.T. AND BADI FILMS IN THE CONTEXT OF TURKISH EXPLOITATION (TURKSPLOITATION) CINEMA

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Sefa Doğru¹
Dr. Öğr. Üyesi Onur TAYDAŞ²

Özet:

Murnau'nun *Nosferatu* (1922) filminden Werner Herzog'un *Nosferatu 1979*'una (1979) Akira Kurosawa'nın *Yojimbo*'sundan (1961) ilham alan Sergio Leone'nin *Bir Avuç Dolar İçin* (1964), filmine kadar daha birçok yeniden çevrim dünya çapında seyircilerin büyük beğenisini kazanmıştır. Bu ve benzeri eserlerin aynı şekilde, farklı zamanlarda ya da farklı ülkelerde yeniden çevrilmesi durumu sinema sanatı içerisinde yaygın bir uygulama alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Hollywood'un zaman zaman Avrupa ve Uzakdoğu gibi birçok önemli sinema filmini kendi süzgecinden geçirerek uyarladığı ve yeniden üretime tabi tuttuğu bilinmektedir. Bu yeniden üretim süreci sadece Hollywood yapımları olarak karşımıza çıkmamakta; aynı şekilde diğer ülkelerin de Hollywood'da üretilen yapıtları alarak kendi sinemalarına uyarladığı görülmektedir. Bu yeniden çevirme sürecinde kimi zaman öyküyü kendi toplumsal normlarına uyarlama isteği kadar yönetmenlerin kendi yorumlarını ekleme isteği de rol olabilmektedir. Diğer yandan sözü edilen yeniden çevrimlerin ya da uyarlamaların ne şekilde yapıldığı, orijinalliği hatta orijinal eserlerle olan bağlantısı gibi başlıklar üzerinden yapılan tartışmalar ve analizler sinema alan yazınında önemli bir yer tutmaktadır. Dahası popüler ikonların yer aldığı filmler birer pazarlama faaliyeti olarak da kullanılabilir. Bu noktadan itibaren üzerine tartışılan bazı yeniden uyarlamalar "istismar sineması" olarak anılmaya başlamıştır. Birçok ülke sinemasında yeniden uyarlama yoluyla üretilmiş filmler, aşırı yerelleştirme ve teknik yetersizlik başta olmak üzere birçok farklı nedenlerden dolayı kimi zaman orijinal eserlerdeki başarı yakalanamamakta, hatta orijinal kaynağa istemeden zarar da verilmektedir. Literatürde "Turksploitation" olarak da bilinen Türk istismar sinemasına ilişkin iki örneğin stil (mizansen unsurları) ve biçim (söylem yapısı) açısından karşılaştırılmasının yapıldığı çalışmaya, 1982 yapımı E.T. filmi ile 1983 yılında yapılan bir yeniden üretim olan Badi (1983) filmi konu edilmiştir. Çalışmada istismar sineması kavramı bu iki film üzerinden değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sinema, İletişim Çalışmaları, Badi, E.T., Film Analizi

Abstract:

Many more remakes of the world, from Murnau's *Nosferatu* (1922) to Werner Herzog's *Nosferatu 1979* (1979) to Sergio Leone's *For a Fistful of Dollars* (1964), inspired by Akira Kurosawa's *Yojimbo* (1961). It has won great admiration from audiences around the world. The retranslation of these and similar works in the same way, at different times or in different countries, is a common practice in the art of cinema. It is known that Hollywood occasionally adapts and reproduces many important movies such as Europe and the Far East through its own filter. This reproduction process does not only appear as Hollywood productions; in the same way, it is seen that other countries take the works produced in Hollywood and adapt them to their own cinemas. In this re-translation process, the desire of the directors to add their own interpretations can sometimes play a role as well as the desire to adapt the story to their own social norms. On the other hand, discussions and analyzes on topics such as how the remakes or adaptations are made, their originality and even their connection with the original works have an important place in the cinema literature. Moreover, movies featuring popular icons can also be used as a marketing activity. From this point on, some of the re-adaptations that have been discussed have begun to be referred to as "cinema of exploitation". Films produced through re-adaptations in many country cinemas are sometimes not successful in the original work due to many different reasons, especially excessive localization and technical inadequacy, and even unintentional damage is done to the original source. In the study, in which two examples of Turkish exploitation cinema, also known as

¹ Selçuk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi - sefadogru@selcuk.edu.tr

² Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İletişim Fakültesi - onurtaydas@cumhuriyet.edu.tr

"Turksploitation" in the literature, are compared in terms of style (miseen scene elements) and form (discourse structure), the 1982 film E.T. The film is the subject of Badi (1983), a re-production made in 1983. In the study, the concept of cinema of abuse was evaluated through these two films.

Key Words: Cinema, Communication Studies, Badi, E.T., Film Analysis

MATEMATİK ÖĞRETMENİ ADAYLARININ ÇIKARMA VE BÖLME İŞLEMLERİNE İLİŞKİN FARKINDALIKLARININ İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF THE AWARENESS OF MATHEMATICS TEACHER CANDIDATES ON SUBTRACTION AND DIVISION OPERATIONS

Doç. Dr. Adem ŞAHİN¹

Özet:

Toplama ve çarpma işlemlerine nazaran çıkarma ve bölme işlemlerinin öğretiminde daha fazla zorluk yaşanmakta, bu zorluk ileriki öğrenmeleri de etkilemektedir. Öğretmenlerin işlemin kuramsal temellerini bilmeleri kavram öğretimine katkı sağlayacaktır. Bu çalışmanın amacı matematik öğretmen adaylarının ikili işlemlerin birleşme özelliklerine ilişkin bilgi ve farkındalıklarını değerlendirmektir. Reel sayılar üzerinde tanımlı çıkarma ve bölme işlemlerinin birleşme özelliği olmadığı gerçeğinden hareketle reel sayılar üzerinde tanımlı çıkarma-toplama ve bölme-çarpma işlemleri arasındaki ilişkiyi fark edip edemediklerinin tespit edilmesi de amaçlar içerisinde yer almaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni kullanılmış ve 2020-2021 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Matematik Öğretmenliği 3. sınıfında öğrenim gören cebir ve cebir öğretimi derslerini almamış toplam 40 öğretmen adayı ile çalışılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan ve araştırmacı tarafından geliştirilen 2 kapalı uçlu 4 açık uçlu olmak üzere toplam 6 sorudan oluşan bir form kullanılmıştır. Soruların çözümü sürecinde en sık karşılaşılan içerikler tespit edilmiş bu bağlamda kodlanma yapılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarında ikili işlemlerde birleşme özelliği kavram bilgisinin var olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında öğrencilerin $(12-6)-2=4$, $12-(6-4)=10$, $(12\div 6)\div 2=1$ ve $12\div (6\div 2)=4$ eşitliklerini birleşme özelliği teorik bilgisi ışığında anlamlandıramadıkları ve ders kitaplarında işlemin neden soldan başlanarak yapıldığını açıklayamadıkları görülmüştür. Bu ise öğretmen adaylarının ortaokul ve liseden kurallaştırarak öğrendikleri bilgiyi daha çok tercih ettiklerini düşündürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çıkarma işlemi, bölme işlemi, birleşme özelliği

Abstract:

There are more difficulties in teaching subtraction and division operations compared to addition and multiplication operations, and this difficulty also affects further learning. Teachers' knowledge of the theoretical foundations of the operation will contribute to concept teaching. The aim of this study is to evaluate the knowledge and awareness of teacher candidates about the associative properties of binary operations. It is also among the objectives to determine whether they can realize the relationship between the subtraction-addition and division-multiplication operations defined on real numbers based on the fact that the subtraction and division operations defined on real numbers are not associative. Phenomenology design, one of the qualitative research methods, was used in the research. The participants of the study are 40 teacher candidates who are in their third year in the mathematics teacher training program of Tokat Gaziosmanpaşa University. A form consisting of 2 closed-ended and 4 open-ended questions, which was developed by the researcher was used in the research. In the process of solving the questions, the most frequently encountered contents were determined and coding was done in this context. As a result of the research, it has been determined that the candidates mathematics teacher have the concept of associativity in binary operations. In addition, the students could not make sense of the equations $(12-6)-2=4$, $12-(6-4)=10$, $(12\div 6)\div 2=1$ and $12\div (6\div 2)=4$ in the light of their theoretical knowledge of associative property and it was seen that they could not explain why the process was done starting from the left in the textbooks. This suggests that teacher candidates prefer the knowledge they have learned by making rules from secondary and high school more.

Key Words: Subtraction, division, associative property

¹ Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi - adem.sahin@gop.edu.tr

ARAŞTIRMA TEMELLİ FİZİK LABORATUVARINDA BİÇİMLENDİRİCİ DEĞERLENDİRME

FORMATIVE ASSESSMENT IN INQUIRY-BASED PHYSICS LABORATORY

Dr. Öğr. Üyesi Cezmi ÜNAL¹

Özet:

Araştırma temelli öğrenme yaklaşımının fizik eğitiminde kullanımı ve etkisi son yıllarda giderek artmaktadır. Bu duruma paralel olarak araştırma temelli laboratuvar uygulamalarının değerlendirilmesi konusu önemli bir konu olarak ortaya çıkmaktadır. Geleneksel laboratuvar uygulamalarında genellikle kullanılan deney sürecinde veya sonrasında yazılan laboratuvar raporlarının değerlendirilmesi şeklinde gerçekleştirilen özetleyici değerlendirme teknikleri, araştırma temelli laboratuvar için yetersiz kalmaktadır. Öğrencinin bilgiyi yapılandırmasını esas alan ve öğrenme süreçlerine vurgu yapan araştırma temelli laboratuvarlarda biçimlendirici değerlendirme tekniklerinin kullanılması önerilmektedir. Bu bağlamda çalışmada, öğrenciler araştırma temelli laboratuvar uygulamalarını gerçekleştirirken kullanılabilecek bir kontrol listesinin oluşturulması amaçlanmıştır. Kontrol listesi oluşturulurken öncelikli olarak konu ile ilgili alanyazın taraması gerçekleştirilmiştir. Araştırma temelli laboratuvar çalışmalarında öğrenciden beklenen temel davranışlar ve süreçler belirlenerek ana temalar ve bu temalar altında yer alan çeşitli ölçütler tespit edilmiştir. Oluşturulan kontrol listesi fizik eğitimde doktora sahibi ve daha önce araştırma temelli fizik laboratuvar çalışmalarında yer almış iki farklı uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman dönütlerine göre kontrol listesine son hali verilmiştir. Belirlenen ana temalar arasında laboratuvar güvenliği, deney tasarımı, deneyi gerçekleştirme, verilerin analizi ve bilimsel içerikleri keşfetme gibi çeşitli davranışsal ve bilişsel yetkinlikler yer almaktadır. Her bir ölçüt yeterli, kısmen yeterli ve yetersiz olmak üzere üç aşamada ölçeklendirilmiştir. Hazırlana bu kontrol listesi ile öğrencilerin laboratuvar tecrübe ettikleri tüm öğrenim süreçleri kapsamaya çalışılmıştır. Kontrol listesi ile birlikte kullanımda dikkat edilecek noktalar ifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Araştırma Temelli Öğretim, Biçimlendirici Değerlendirme, Fizik Laboratuvarı

Abstract:

The usage and impact of the inquiry-based learning approach in physics education has been increasing in recent years. The assessment of inquiry-based laboratory applications emerges as an important subject, which is parallel to this situation. Summative assessment techniques, which are generally used in traditional laboratory practices in the form of written laboratory reports during or after the experiments, are insufficient for an inquiry-based laboratory. It is recommended to use formative assessment techniques in inquiry-based laboratories that focus on the students' knowledge construction and emphasize learning processes. In this context, it is aimed to create a checklist to be used while students perform inquiry-based laboratory applications. While creating the checklist, first of all, a literature review was carried out on the subject. The basic behaviors and processes expected from the students in inquiry-based laboratory studies were specified and the main themes and various criteria under these themes were determined. The created checklist was presented to the opinion of two different experts who have a doctorate in physics education and have taken part in inquiry-based physics laboratory studies before. The checklist was finalized according to expert feedback. Among the main themes identified, there are various behavioral and cognitive competencies such as laboratory safety, experiment design, performing the experiment, analyzing data and discovering scientific content. Each criterion was scaled in three stages as sufficient, partially sufficient and insufficient. With the checklist, all learning processes experienced by the students in the laboratory were tried to be covered. The points to be considered in use were stated with the checklist.

Key Words: Inquiry-Based Instruction, Formative Assessment, Physics Laboratory

¹ Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi - cezmi.unal@gop.edu.tr

BİR FİZİK DENEYİNİN BİLİMSEL MUHAKEME BECERİLERİ İLE ZENGİNLEŞTİRİLMESİ

ENRICHMENT OF A PHYSICS EXPERIMENT WITH THE SCIENTIFIC REASONING SKILLS

Dr. Öğr. Üyesi Cezmi ÜNAL¹

Özet:

Bir konu hakkında düşünürken bilimsel yöntemleri kullanma ve mantık kurallarına riayet etme olarak kısaca ifade edilebilecek olan bilimsel muhakeme becerileri, son zamanlarda baskın olan öğretim akımları ile paralellik göstermektedir. Derslerin işleniş veya etkinliklerin yapılışı esnasında öğrencilerin ihtiyaç duydukları bilgileri keşfetmelerini ve sahip oldukları bilgileri gözden geçirerek yeni çıkarımlarda bulunmalarını sağlayacak olan bilimsel muhakeme becerileri, tüm öğrencilerin sahip olması beklenen yetenekler arasında görülmektedir. Öğrencilerin bu tür becerileri kazanabilmesi için derslerde kullanılması ve bu becerilere vurgu yapılması önem arz etmektedir. Bu sayede öğrenciler hem bilgiyi keşfederek öğrendikçe bilimsel muhakeme becerileri gelişecek, hem de bilimsel muhakeme becerileri geliştikçe bilgiyi üretmeleri ve daha verimli eğitsel ürünler ortaya koymaları mümkün olabilecektir. Bu çalışmanın amacı bir fizik deneyi gerçekleştirilirken bilimsel muhakeme becerilerinin bu süreç içerisinde nasıl kullanılabileceğini araştırmaktır. Bu doğrultuda Milli Eğitim Bakanlığı'nın yayınladığı 9. sınıf fizik ders kitabında yer alan "Öteleme Hareketi Yapan Bir Cismin Kinetik Enerjisindeki Değişim" adlı etkinlik ele alınmıştır. Bu etkinlik gerçekleştirilirken öğrencilerin kullanılabileceği bilimsel muhakeme becerilerinin tespiti için alanyazın taraması gerçekleştirilerek örnekler incelenmiştir. Daha sonra tespit edilen bilimsel muhakeme becerisi süreçleri etkinliğin uygulama adımları arasına yerleştirilerek etkinlik zenginleştirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, öğretmenlerin uygulama sürecinde dikkat edeceği noktalar konusunda önerilerde bulunulmuştur. Bu çalışmanın, derslerini bilimsel muhakeme becerileri ile zenginleştirme çalışması yapacak öğretmenlere yol göstereceği umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bilimsel Muhakeme Becerileri, Etkinlik, Fizik Eğitimi

Abstract:

Scientific reasoning skills, which can be briefly expressed as using scientific methods and obeying the rules of logic while thinking about a subject, show parallelism with the teaching trends that have been dominant recently. Students can discover the information they need and make new inferences by reviewing the information they have, with scientific reasoning skills. They are among the abilities expected to be possessed by all students. It is important to use such skills in lessons and to emphasize these skills, in order to students to acquire them. In this way, as students learn by discovering information, their scientific reasoning skills will develop, and as their scientific reasoning skills develop, it will be possible for them to produce knowledge and produce more productive educational products. The aim of this study is to investigate how scientific reasoning skills can be used in an activity while students performing physics experiments. In this direction, the activity named "Change in the Kinetic Energy of an Object in Translational Motion" in the 9th grade physics textbook published by the Ministry of National Education has been discussed. In order to determine the scientific reasoning skills that students can use while performing this activity, a literature review was carried out and examples were examined. Then, the activity was tried to be enriched by placing the determined scientific reasoning skills to the application steps of the activity. In addition, suggestions were made about the points that teachers should pay attention in application process. It is hoped that this study will guide teachers who will enrich their lessons with scientific reasoning skills.

Key Words: Scientific Reasoning Skills, Activity, Physics Education

¹ Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi- cezmi.unal@gop.edu.tr

ADAY İMAJİ BAĞLAMINDA SEÇİM AFİŞLERİNİN ÇÖZÜMLENMESİ 2019

YEREL SEÇİMLERİ SİVAS ÖRNEĞİ

ANALYSIS OF ELECTION POSTERS IN THE CONTEXT OF CANDIDATE IMAGE 2019 LOCAL ELECTIONS SIVAS EXAMPLE

*Yüksek Lisans Öğrencisi Seher KAVAK¹
Dr. Öğr. Üyesi Onur TAYDAŞ²*

Özet:

Demokratik toplumlarda iktidarın belirlenmesindeki en önemli güç kuşkusuz seçimlerdir ve seçimler bilindiği üzere merkezi ya da yerel otoritenin belirlenmesine yönelik olması nedeniyle farklı şekillerde isimlendirilebilmektedir. Genel seçimler siyasi partilerin liderinin merkezinde yürütülürken, yerel seçimlerde ise siyasi parti lideri kadar adaylarda ayrı bir yere sahiptir. Çünkü yerel seçimlerde akrabalık ilişkileri başta olmak üzere adayın kentle olan ilişkisi, şehrin dinamikleri hakkındaki bilgisi daha doğrusu şehirle ve şehirde yaşayan insanlarla olan ilişkisi daha belirleyici olabilmektedir. Bu nedenle de yerel seçimlerde ev, esnaf, meslek temsilcileri, Sivil Toplum Kuruluşları, il için önemli nüfus barından mahalleler hatta ildeki nüfuzlu ailelere yapılan ziyaretler, ayrı bir öneme sahiptir. Adayın buralarda bırakacağı izlenimlerle birlikte seçmen zihninde kendisiyle ilgili bir imajın oluşmasına yardımcı olmasının yanı sıra sonraki süreçlerde seçmenle kuracağı etkileşimlerde de etkisi büyük olmaktadır. Ayrıca seçmenlere yapılan ziyaretlerin dışında adayların seçim bölgelerinin belirli yerlerine konumlandıkları afişler, dağıttıkları broşürler ve gazete ilanlarının da ayrı bir yeri bulunmaktadır. Seçim iklimi boyunca seçmenlerin görebileceği en merkezi yerlere konumlandırılan bu afişlerin, seçmenlere belirli mesajlar iletmek ve adayın imajının seçmenlerin belleklerine yerleşmesini sağlamak gibi çeşitli amaçları bulunmaktadır. Nitekim siyasal iletişim alanındaki çalışmalara bakıldığında, seçim afişleriyle ilgili ayrı bir hassasiyet gösterildiği bilinmektedir. Bu nedenle de Sivas ilindeki 31 Mart 2019 Yerel Seçimlerinde en yüksek oy alan üç adayın seçim afişleri çalışmaya konu edilmiş ve sözü edilen bu afişler göstergebilimsel yöntem ile çözümlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aday, İmaj, Aday İmajı, Seçmen, Yerel Seçimler, Göstergebilim

Abstract:

The most important power in determining the power in democratic societies is undoubtedly the elections, and as it is known, elections can be named in different ways because they are for the determination of central or local authority. While the general elections are held in the center of the leader of the political parties, in the local elections, the candidates have a separate place as much as the leader of the political party. Because in local elections, the candidate's relationship with the city, especially his kinship relations, his knowledge about the dynamics of the city, or rather his relationship with the city and the people living in the city can be more decisive. For this reason, visits to houses, tradesmen, professional representatives, non-governmental organizations, neighborhoods that are important for the province, and even to influential families in the province have a special importance in local elections. In addition to helping the candidate create an image about himself in the minds of the voters with the impressions he will leave here, it also has a great impact on the interactions he will establish with the voter in the next processes. In addition to the visits to the voters, the posters placed by the candidates in certain parts of the electoral districts, the brochures they distribute and the newspaper advertisements also have a special place. These posters, which are placed in the most central places that the voters can see during the election climate, have various purposes such as conveying certain messages to the voters and ensuring that the image of the candidate is placed in the memory of the voters. As a matter of fact, when we look at the studies in the field of political communication, it is known that a special sensitivity is shown regarding election posters. For this reason, the election posters of the three candidates who received the highest votes in the 31 March 2019 Local Elections in Sivas were the subject of the study and these posters were analyzed with the semiotic method.

Key Words: Candidate, Image, Candidate Image, Voter, Local Elections, Semiotics

¹ Sivas Cumhuriyet Üniversitesi - seherkvkk@gmail.com

² Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İletişim Fakültesi - onurtaydas@cumhuriyet.edu.tr

TEMEL DİL BECERİLERİNİN SINIFLANDIRILMASINA TEMATİK BİR BAKIŞ

A THEMATIC OVERVIEW OF THE CLASSIFICATION OF BASIC LANGUAGE SKILLS

Dr. Öğr. Üyesi Berker KURT¹

Özet:

Dinleme, okuma, konuşma ve yazmadan oluşan temel dil becerilerinin birçok tasnifi vardır. Literatüre bakıldığında genel olarak bireyin anlama ve anlatma durumu temel alınarak dil becerilerinin tasnif edildiği görülmektedir. Bununla birlikte, dil ve beyin arasındaki ilişkiyi, bireyin kullanma durumunu, dil becerisinin yapısını ve becerinin iletişim ortamındaki durumunu dikkate alarak farklı yönleriyle temel dil becerilerini tasnif etmek mümkündür.

Bu çalışmanın amacı da temel dil becerilerini tematik olarak farklı açılardan sınıflandırmak ve bütüncül bir görüntü ortaya koymaktır. Bu çerçevede temel dil becerilerinin sınıflandırıldığı bazı alt başlıklar şunlardır: sözel ve görsel dil becerileri, pasif ve aktif dil becerileri, etkileşimli ve etkileşimsiz dil becerileri, alıcı ve üretici dil becerileri. Bu ve benzeri tasniflere ilişkin bilgiler, bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dil becerileri, dil öğretimi, dinleme, okuma, konuşma, yazma

Abstract:

There are many classifications of basic language skills, including listening, reading, speaking and writing. Looking at the literature, it is generally seen that language skills are classified based on the individual's understanding and telling status. However, it is possible to decipher basic language skills in different aspects, taking into account the relationship between language and the brain, the state of use of the individual, the structure of language skills, and the state of the skill in the communication environment.

The aim of this study is to classify basic language skills thematically from different aspects and reveal the holistic. In this context, some subheadings in which basic language skills are classified are: verbal and visual language skills, passive and active language skills, interactive and non-interactive language skills, receiving and productive language skills. Information about these and similar classifications is the subject of this study

Key Words: Language skills, language teaching, listening, reading, speaking, writing

¹ Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi - berkerkurt@akdeniz.edu.tr

YABANCI DİL ÖĞRETİM YÖNTEMLERİNİN MATERYAL ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF FOREIGN LANGUAGE TEACHING METHODS IN TERMS OF MATERIAL

Dr. Öğr. Üyesi Berker KURT¹

Özet:

Dil öğretimini etkin bir şekilde yapabilmek adına dil ve öğretimin farklı unsurları dikkate alınarak yöntemler geliştirilmiştir. 1940'lı yıllara kadar hâkim yöntem olan dil bilgisi çeviri yönteminden günümüzün modern yöntemlerine kadar geçen ve aslında çok da uzun olmayan süreçte birçok yöntem denenmiş, bunlardan yaklaşık olarak yirmisi kalıcılık sağlayabilmiştir. Başarısızlıkla sonuçlanan yöntem denemeleri, kalıcılık açısından sorun yaşasalar da farklı yöntemlerin geliştirilmesine önayak olmuşlardır. En azından, ideal yöntem nedir veya var mıdır? paradoksu içindeki yerlerini almışlardır.

Yöntem geliştirmede dil bilimin kuralları, psikolojik temeller ve öğretimin unsurları temel alınır. Hedef kitle, ortam, süre, program, amaçlar gibi öğretimin unsurlarında yer alan bir birim de materyallerdir. Materyal, yöntemin icrasında, bilgi veya becerinin öğrenciye kazandırılmasında köprü görevi görür.

Bu çalışmada yabancı dil öğretim yöntemlerinin hangi materyallerin kullanımını temel aldığına ortaya konması ve yöntem ile materyal arasındaki kuvvetli bağın aktarılması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı dil öğretimi, yöntem, materyal

Abstract:

In order to be able to teach language effectively, methods have been developed by taking into account different elements of language and teaching. In the process from the grammar translation method, which was the dominant method until the 1940s, to today's modern methods, and this time actually not very long, many methods were tried, of which about twenty were able to provide permanence. Unsuccessful method attempts, although they had problems with permanence, led to the development of different methods. At least, what is or is the ideal method? they have taken their place in the paradox.

Method development is based on the rules of linguistic, psychological foundations and elements of teaching. A unit of teaching elements such as target audience, environment, duration, program, goals are also materials. The material acts as a bridge in the execution of the method, gaining knowledge or skill to the student.

In this study, it is aimed to reveal which materials are based on the use of foreign language teaching methods and to convey the strong link between the method and the material.

Key Words: Foreign language teaching, method, material

¹ Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi - berkerkurt@akdeniz.edu.tr

**TÜRKİYE VE AZERBAYCAN'DA OKUTULAN COĞRAFYA ÖĞRETMENLİĞİ LİSANS
PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI
COMPARISON OF GEOGRAPHY TEACHING UNDERGRADUATE PROGRAMS
TAUGHT IN TURKEY AND AZERBAIJAN**

*Dr. Öğr. Üyesi Abdulkadir ERGÜN¹
Arş. Gör. Fatih KARTAL²*

Özet:

Öğretim programları hangi kademede olursa olsun eğitim sisteminin temelini oluşturmakta olup aynı zamanda ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin eğitime bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bundan dolayı ülkelerin öğretim programlarının karşılaştırılması ülkelerin birbiri ile kıyaslanması adına büyük önem arz eder. Çalışma Türkiye’de 2018-2019 eğitim öğretim yılından itibaren Yüksek Öğretim Kurulu tarafından eğitim fakültelerinde uygulamaya konulan yirmibeş (25) lisans programından biri olan coğrafya öğretmenliği ile Azerbaycan üniversitelerinde okutulan coğrafya öğretmenliği lisans programlarını karşılaştırmak amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma türlerinden biri olan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışma için öncelikle alan yazını taraması yapılmış, Türkiye ve Azerbaycan’da halihazırda uygulanan coğrafya öğretmenliği lisans programları temin edilmiş ve Azerbaycan’da okutulan program Azerbaycan dilinden Türkçe’ye çevrilmiştir. Her iki programda eğitim süresi, programda yer alan ders sayıları, saatleri, derslerin coğrafya alanlarına göre dağılımları karşılaştırılarak her iki ülkedeki coğrafya öğretmenliği lisans programlarının benzer ve farklı yönleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Her iki ülke arasında geçmişten gelen tarihi, kültürel ve etnik bağların bulunmasından dolayı coğrafya öğretmenliği lisans programlarının bu bağları kapsayıp kapsamadığı da ayrıca incelenmiştir. Çalışma sonunda coğrafya öğretmenliği lisans sürelerinin her iki ülkede aynı olduğu, coğrafya öğretmenliği yetiştirmek maksadıyla tasarlanan lisans programlarının gerek ders gerekse ders saati sayılarında farklılıkların olduğu, okutulan coğrafya disiplini ilgili derslerin ise her iki ülkede benzer olmakla birlikte farklı derslerin de olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Yine her iki ülke arasında veya Türk Dünyası ile ilgili olarak ortak değerleri kapsayıcı ayrı bir coğrafya dersinin olmadığı, bunun yerine daha genel coğrafya derslerinin olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya öğretmenliği, coğrafya eğitimi, lisans programı Türkiye, Azerbaycan

Abstract:

Curricula form the basis of the education system at any level, and at the same time, they reflect the level of development of the countries on education. Therefore, the comparison of the curricula of the countries is of great importance in order to compare the countries with each other. The study compared the geography teaching undergraduate programs in Turkey, which is one of the 25 undergraduate programs put into practice in education faculties by the Higher Education Council since the 2018-2019 academic year, and in Azerbaijani universities. The study used the document analysis method, which is one of the qualitative research methods. Initially, a literature review was conducted, geography teaching undergraduate curricula currently implemented in Turkey and Azerbaijan were provided, and the curriculum taught in Azerbaijan was translated from Azerbaijani language to Turkish. The researchers tried to reveal the similar and different aspects of the geography teaching undergraduate curricula in both countries by comparing the education periods, the number of courses, course hours and distribution of courses according to the geography areas in both curricula. Since there are historical, cultural and ethnic ties between the two countries, the researchers also examined whether the undergraduate geography teacher education curricula include these ties. The results indicated that the undergraduate period of geography teaching was the same in both countries, there were differences in the number of courses and course hours in the undergraduate curricula designed to train geography teachers, and the geography discipline taught in both countries had similar but different courses. Furthermore, the results indicated that there was no separate geography course covering common values between the two countries or related to the Turkish World, instead, the curricula included more general geography courses.

Key Words: Geography teaching, geography education, undergraduate program, Turkey, Azerbaijan

¹ Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi - abdulcadirergun@cumhuriyet.edu.tr

² Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi - fatihkartal.58@hotmail.com

TÜRKİYE İLE AZERBAIJAN EĞİTİMİNDE ORTAÖĞRETİM DÜZEYİ COĞRAFYA MÜFREDATININ KARŞILAŞTIRILMASI

COMPARISON OF HIGH SCHOOL EDUCATION LEVEL GEOGRAPHY CURRICULUM IN TURKEY AND AZERBAIJAN EDUCATION

*Arş. Gör. Fatih KARTAL¹
Dr. Öğr. Üyesi Abdulkadir ERGÜN²*

Özet:

Türkiye ile Azerbaycan ülkelerinin ortaöğretim düzeyinde okutulan coğrafya dersi müfredatlarının karşılaştırılması çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı ülkelerin eğitim bakanlıklarının sitelerinde yer alan coğrafya dersi müfredatları hakkında durum tespiti yapılması, benzer ve farklı yönlerinin ortaya konulması ve var olan problemlerin çözümüne yönelik önerilerin sunulmasıdır. Araştırma verilerinin toplanması aşamasında nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi, değerlendirme aşamasında ise içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Veri analizleri ülkelerin eğitim bakanlıklarınca hazırlanan öğretim programları, bu programlarla ilgili kaynaklar, konu ile ilgili yazılan araştırma tezleri ve makalelerden yararlanılarak elde edilmiştir. Bu doğrultuda Türkiye ortaöğretim coğrafya müfredatında fiziki, beşeri ve ekonomik coğrafya konularına daha fazla yer verilirken, Azerbaycan ortaöğretim coğrafya müfredatında bu konuların az olup daha çok evren, güneş sistemi ve ekoloji konularının ağırlıklı olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra Azerbaycan'da, coğrafya bağımsız bir ders olarak genel ortaöğretim adı altında 6.sınıftan itibaren verilirken, Türkiye'de 9.sınıftan itibaren okutulmaktadır. Bununla birlikte Türkiye coğrafya müfredatında coğrafya derslerine ayrılan haftalık ders saatleri Azerbaycan müfredatında ki coğrafya derslerine ayrılan haftalık ders saatlerinden daha fazladır. Buna karşın hem Türkiye hem de Azerbaycan ortaöğretim coğrafya programında nüfusun önemi, nüfus politikaları, nüfusun tarihi süreçleri, yer altı kaynakları, coğrafi konumları, iklim ve doğal afetler ile ilgili ünite içerikleri bakımından benzerlik göstermektedir. Yine amaçlar açısından incelendiğinde her iki ülkede coğrafya müfredatında modern, günümüz dünyasında yaşanan sorun ve gelişmeleri kavrayabilen, coğrafyayı günlük hayat ile bağdaştıran bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya öğretim programı, Ortaöğretim coğrafya müfredatı, Türkiye eğitim sistemi, Azerbaycan eğitim sistemi

Abstract:

Comparison of the geography course curriculum taught at the high school Turkey and Azerbaijan is the subject of the study. The aim of the study is to determine the situation about the geography course curricula on the websites of the education ministries of the countries, to reveal their similar and different aspects and to present suggestions for solving existing problems. Document analysis, one of the qualitative research methods, was used in the collection of research data, and content analysis technique was used in the evaluation phase. Data analyzes were obtained by using the curricula prepared by the education ministries of the countries, the resources related to these programs, the research theses and articles written on the subject. In this direction, while physical, human and economic geography subjects are given more place in the high school geography curriculum of Turkey, it is seen that these subjects are few in the Azerbaijan high school geography curriculum and mostly universe, solar system and ecology subjects. In addition, in Azerbaijan, geography is taught as an independent course under the name of general high school from the 6th grade, while in Turkey it is taught from the 9th grade. However, the weekly lesson hours allocated to geography lessons in the Turkish geography curriculum are more than the weekly lesson hours allocated to geography lessons in the Azerbaijan curriculum. On the other hand, both Turkey and Azerbaijan show similarities in terms of the importance of the population, population policies, historical processes of the population, underground resources, geographical locations, climate and natural disasters in the high school geography programs. Again,

¹ Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi - fatihkartal.58@hotmail.com

² Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi - anadolucogرافya1@gmail.com

when examined in terms of objectives, it aims to raise individuals who are modern in the geography curriculum in both countries, can comprehend the problems and developments in today's world, and reconcile geography with daily life.

Key Words: Geography curriculum, High school geography curriculum, Turkish education system, Azerbaijan education system

SOSYAL BİLGİLERDE SÖZLÜ TARİH İLE İLGİLİ YAPILAN AKADEMİK ÇALIŞMALARIN İÇERİK ANALİZİ İLE İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF ACADEMIC STUDIES ON ORAL HISTORY IN SOCIAL STUDIES WITH CONTENT ANALYSIS

*Doç. Dr. Selman ABLAK¹
Doktora Öğrencisi Ceylan AKCAN²*

Özet:

Bu araştırma, sosyal bilgiler alanında sözlü tarih ile ilgili yapılan akademik çalışmaların genel eğilimlerini belirlemeye yönelik bir içerik analizi çalışmasıdır. Araştırma kapsamında YÖK Tez Merkezi ve EBSCO üzerinden yayımlanan çalışmalar incelenmiştir. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi deseni kullanılmıştır. Yapılan alan yazın taraması sonucu 1975-2021 yılları arasında yayımlanan 35 akademik çalışmaya ulaşılmıştır. Bu çalışmaların, makale, yüksek lisans tezi, doktora tezi ve derleme türlerinde yapıldığı görülmüştür. Ulaşılan çalışmalar içerik analiziyle incelenerek; çalışmaların konusu, yılı, türü, yöntemi, deseni, dili, örneklem grubu, veri toplama aracı, veri analiz yöntemi, anahtar kelimeler değerlendirilip incelenmiştir. Araştırma bulgularının, yüzde frekans değerleri hesaplanmış, tablo ve grafik halinde gösterilmiştir. Buna bağlı olarak çalışmanın sonucuna göre, en fazla makale türünde ve Türkçe dilinde çalışmayla karşılaşmıştır. Öte yandan nitel çalışmaların fazlalığı ve konu olarak görüş bildirmeye yönelik olan çalışmaların çok olması dikkat çekmektedir. Ayrıca veri toplama yöntemlerinden en çok görüşme tekniği kullanılmış ve örneklem grubu olarak en fazla öğrencilerle çalışılmıştır. Sözlü tarihin bilgiyi kalıcı ve anlamlı kılması bakımından sosyal bilgiler alanıyla entegre edilmesi ve bu yönde çalışmaların artırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, Sözlü tarih, İçerik analizi

Abstract:

This research is a content analysis study to determine the general trends of academic studies on oral history in the field of social studies. Within the scope of the research, studies published on YOK Thesis Center and EBSCO were examined. In the study, document analysis design, one of the qualitative research methods, was used. As a result of the literature review, 35 academic studies published between 1975-2021 were reached. It has been observed that these studies were carried out in the types of articles, master's thesis, doctoral thesis and review. The studies reached were examined by content analysis; The subject, year, type, method, pattern, language, sample group, data collection tool, data analysis method, keywords of the studies were evaluated and examined. The percentage frequency values of the research findings were calculated and shown in tables and graphics. Accordingly, according to the results of the study, the most number of article types and studies in Turkish were encountered. On the other hand, it is noteworthy that the abundance of qualitative studies and the fact that there are many studies on expressing opinions as a subject. In addition, the interview technique was used the most among the data collection methods and the students were mostly studied as the sample group. It is suggested that oral history should be integrated with the field of social studies in order to make the knowledge permanent and meaningful and that studies should be increased in this direction.

Key Words: Social studies, Oral history, Content analysis

¹ Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi - selmanablak@gmail.com

² Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü - ceylanakcan87@gmail.com

TARİHSEL EMPATİYLE İLGİLİ OLARAK YAPILAN AKADEMİK ÇALIŞMALARIN İÇERİK ANALİZİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF ACADEMIC STUDIES ON HISTORICAL EMPATHY WITH INTERNAL ANALYSIS

*Doç. Dr. Selman ABLAK¹
Doktora Öğrencisi Mustafa DOĞAN²*

Özet:

Bu çalışmada tarihsel empati konulu akademik çalışmaların eğilimlerini belirlemek amacıyla ilgili çalışmalara yönelik içerik analizi yapılmıştır. Araştırma kapsamında literatür taraması yapılarak 2000-2021 yılları arasında yayımlanan YÖK Tez Merkezi ve Google Scholar (Google Akademik) veri setinden yararlanılarak ilgili çalışmalara ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre makale, yüksek lisans, doktora, derleme çalışmalarının olduğu görülmüştür. Çalışmalar, içerik analizi yapılarak konu, yıl, tür, yöntem, desen, örneklem gurubu, veri toplama aracı ve veri analiz yöntemi gibi bileşenlere göre kategorize edilmiştir. Araştırma bulgularının yüzde frekans değerleri hesaplanmış, tablo ve grafik halinde gösterilmiştir. Çalışmanın sonucuna göre, en fazla çalışma lisans üstü tez olarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmaların büyük bir kısmı nitel araştırma olarak yapılırken, veri toplama araçlarında da nitel veri toplama araçları öne çıkmaktadır. Elde edilen verilerin değerlendirilmesinde betimsel analiz ve içerik analiz tercih edilmiştir. Örnekle gurubu olarak daha çok öğrencilerle çalışmalar yürütülmüştür. Elde edilen verilerin tarihsel empati konulu çalışmalara bütüncül bir perspektif kazandırması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Eğitimi, Tarihsel Empati

Abstract:

In this study, content analysis was conducted for related studies in order to determine the tendencies of academic studies on historical empathy. Within the scope of the research, literature was searched and related studies were reached by using the YÖK Thesis Center and Google Scholar (Google Scholar) data set published between 2000-2021. According to the results obtained, it was seen that there were articles, master's, doctorate, and compilation studies. The studies were categorized according to components such as subject, year, type, method, design, sample group, data collection tool and data analysis method by making content analysis. The percentage frequency values of the research findings were calculated and shown in tables and graphics. According to the results of the study, the most studies were carried out as postgraduate thesis. While most of the studies are conducted as qualitative research, qualitative data collection tools are also prominent in data collection tools. Descriptive analysis and content analysis were preferred in the evaluation of the data obtained. As a sample group, studies were carried out mostly with students. It is expected that the obtained data will bring a holistic perspective to studies on historical empathy.

Key Words: Social Studies Education, Historical Empathy

¹ Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi - selmanablak@gmail.com

² Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü - musstfadogan@gmail.com

TÜRKİYE’DE SON DÖNEM KALKINMA PLANLARINDA KÜLTÜR

CULTURE IN TURKEY’S RECENT DEVELOPMENT PLANING

Prof. Dr. Mustafa TALAS¹

Özet:

Türkiye planlama konusunda güçlü bir geleneğe sahiptir. Türkiye, özellikle Cumhuriyet yönetimiyle beraber planlamada ileri seviyeye ulaşmıştır. Fakat kalkınma planlarının ekonomik önceliğe sahip olması gerçeğinden dolayı bu performans kültür sektöründe elde edilememiştir.

Bu çalışmada Türk Kalkınma Planları kültür sektörü başlığı açısından araştırılmıştır. Özellikle dokuzuncu, onuncu ve onbirinci kalkınma planları incelenmiştir. Çalışmada teorik analiz yöntemi kullanılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Kalkınma, planlama, kalkınma planları, kültür

Abstract:

Turkey has a strong tradition about development planing. In particular Turkey has reached advanced level of planing along with republic governance. But this performance has not been get about culture sector because of the fact that development planing has got economical priority.

In this study, we argued that Turkish Development Plans has been investigated about culture sector. Espically it is studied on recent development plans which they are number ninth, tenth and eleventh. It is drawn on theoretical analyze in this study.

Key Words: Development, planing, development plans, culture

¹ Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi - mtalas44@gmail.com

ҚАЗАҚ ЖӘНЕ ТАТАР ТІЛДЕРІНДЕГІ ОРТАҚ ФРАЗЕОЛОГИЗМДЕРДІҢ ЭТНОМӘДЕНИ СИПАТЫ

ETHNOCULTURAL PROPERTY OF COMMON PHRASEOLOGY IN THE KAZAKH AND TATAR LANGUAGES

РЫСКҰЛБЕК Д.Ж.¹

Түйіндеме:

Мақалада түркі тілдерінің этнолексикасын компонентті талдау арқылы құрылымындағы семалық ерекшеліктерін айқындау, туыстас қазақ және татар тілдері лексикасының түркілік қабатын зерделеу мәселесі қарастырылған. Қазіргі жаһандану заманында ұлтты тану, туыстас тілдердің ұқсастықтарына талдау жасау қажеттілігі артып отыр. Бұл халқымыздың ұлттық санасын, сапалық белгілерін айқындай түсуге септігін тигізеді анық. Осыған орай түркі халықтары тілдерін тарихи салыстыра зерттеу әбден қажет-ақ. Бұған дейін дыбыстық, грамматикалық тұрғыдан сөз болып жүрген туыстас тілдердің этномәдени лексикасын таным тұрғысынан салыстыра отырып зерттеу – қазақ тіл білімін тың деректермен толықтыра түседі, сол арқылы түркология ғылымы теориялық тұжырымдармен байып, тәжірибелік тұрғыдан туыстас тілдердің этнолексика құрамы толығып, сөзтізбегі енгізіледі. Мақалада қазақ және татар тілдеріндегі ортақ фразеологизмдерді ұлттық, мәдени сананы барынша терең танытып, жалпы түркілік менталитет ортақтығын сақтауға негіз болатын және сол арқылы бүгінгі түркі халықтарына ортақтықты дәлелдейтін тілдік бірлік ретінде көрсетеді. Мақалада айтылған ойлар қазақ және татар халықтарының ұлттық, мәдени санасын барынша терең таныта отырып, жалпы түркілік менталитет ортақтығын сақтауға, сол арқылы бүгінгі түркі халықтарының тарихи, рухани бірлігін арттыруға да септігін тигізеді сөзсіз. Зерттеудің ерекшелігіне сәйкес қазақ және татар тілдерінің этномәдени лексикасын кеңірек таныстыру мақсатында этнолингвистикалық, лексика-семантикалық анализдеу, салыстырмалы әдістер қолданылған. Нәтижеде екі тілге ортақ этномәдени лексикалық параллельдер анықталған.

Кілт Сөздер: фразеологизм, қазақ тілі, татар тілі, ұлт, түркі тілдері

Annotation:

The article is concerned with the problem to outline the semantic features in the structure of the ethno-lexicon of Turkic languages through a component analysis. Also the issue of studying the Turkic layer of the lexicon which related Kazakh and Tatar languages is also considered.

In the era of globalization is a growing need to recognize the nation, to analyze the similarities of related languages. It's entirely obvious, that will help to define the national consciousness and quality of our people. In this regard, it is necessary to make a historical comparative study of the languages of the Turkic peoples. A comparative study of the ethnocultural lexicon of related languages, which is hitherto spoken in terms of sound and grammar, complements the Kazakh linguistics with new data. Thus, the science of Turkology is enriched with theoretical concepts, the ethno-lexical composition of practically related languages is supplemented and vocabulary is introduced. The article states the common phraseology of the Kazakh and Tatar languages as a linguistic unit that reflects the deepest national and cultural consciousness, is the basis for maintaining the common Turkic mentality, and thus proves the commonality of today's Turkic peoples. It is beyond argument that the ideas expressed in the article will help to preserve the common Turkic mentality, thus deepening the national and cultural consciousness of the Kazakh and Tatar peoples, and thus increase the historical and spiritual unity of today's Turkic peoples. In accordance with the specifics of the study, ethnolinguistic, lexical-semantic analysis, comparative methods were used in order to introduce the ethnocultural vocabulary of the Kazakh and Tatar languages. As a result, ethnocultural lexical parallels common to the two languages were identified.

Key Words: phraseology, Kazakh language, Tatar language, nation, Turkic languages

¹ Қазақ Ұлттық Қыздар Педагогикалық Университеті - ryskulbek.didar@mail.ru

TÜRKİYE VE AZERBAYCAN LİDERLERİNİN KONUŞMALARINDA BEDEN DİLİ

BODY LANGUAGE IN THE MEETINGS OF TURKEY AND AZERBAIJANI LEADERS

Arş. Gör. Pervin BAYRAMOVA¹

Özet:

İletişim süreci insan hayatının ayrılmaz bir parçasıdır. Bu önemli faktör ifade imkânlarına göre sözlü ve sözsüz iletişim adıyla iki büyük gruba ayrılır.

Siyasi arenada sözsüz iletişim her zaman dilcilerin ilgisini çeken konulardan biridir. Siyasetçiler (politikacılar) birbirleriyle iletişim kurdukları zaman sözde ne kadar dost, arkadaş olduklarını ifade etmeye çalışsalar da, onların konuşmaları ile beden dilleri birbiriyle örtüşmüyor. Ancak Türkiye ve Azerbaycan gibi iki kardeş ülkenin Cumhurbaşkanlarının konuşmaları ve beden dilleri onların tam biçimde birbirine samimi olduklarını kanıtlıyor.

Dünyanın birçok ünlü liderleri vardır ki, onlar beden dilinden ustalıkla yararlanmışlar. Bunlardan biri de çağdaş Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu, Türk dünyasının büyük önderi Mustafa Kemal Atatürk'tür. O, beden dilini çok ustaca kullanmayı başaran politikacılardan biri idi. Şöyle ki, M.K.Atatürk kullandığı jestlerle, göz hareketleriyle, konuşma zamanı vücut yapısıyla karşı tarafa gerekli bilgileri ulaştırmayı başarıyordu.

Böyle liderlerden biri de Azerbaycan halkının ulu önderi Haydar Aliyev idi. O da beden dili unsurlarından uygun bir şekilde ve yerinde yararlanmayı başaran, karşı tarafa ulaştırmak istediği bilgiyi daha net ve somut biçimde iletmek için beden dilini makamında kullanardı.

Günümüzde konuşma yeteneği, güzel nutku ve tam yerinde kullandığı beden dili ile tanınan Recep Tayyip Erdoğan dünyada kendi fikirlerini çekinmeden söylemeyi başaran siyasetçilerdendir. R.T.Erdoğan siyasi konuşmalar zamanı gönderdiği mesajlar, el hareketleri, seçimler sürecinde uyguladığı renkler onu tam bir lider olarak tanıtmıştır.

Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev de beden dilini profesyonel şekilde kullanan liderlerden biridir. Münhen'de Ermenistan Başbakanı N.Paşinyan'la görüşürken kullandığı jestler, duruş tarzı onun bir siyasetçi gibi tam yetişmesinin göstergesidir ki, bu da Azerbaycan'ın dünyadaki siyasi nüfuzunu daha da güçlendiriyor.

Araştırmamızda “bir millet, iki devlet”in liderlerinin konuşmalarının beden dili özellikleri geniş şekilde karşılaştırmalı incelenecek ve tüm sözsüz iletişim olguları görsel olarak resimlerle sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: iletişim, beden dili, politikacılar, sözsüz iletişim

Abstract:

The communication process is an integral part of human life. This important factor is divided into two big groups as verbal and nonverbal communication according to the possibilities of expression.

Nonverbal communication in the political arena has always been one of the subjects of interest to linguists. Although politicians (politicians) try to express how friendly they are when they communicate with each other, their speech and body language do not match. However, the speeches and body language of the Presidents of two brotherly countries such as Turkey and Azerbaijan prove that they are completely sincere.

There are many famous leaders of the world who have used body language skillfully. One of them is Mustafa Kemal Atatürk, the founder of the modern Turkish Republic and the great leader of the Turkish world. He was one of those politicians who managed to use body language very skillfully. Namely, M.K.Atatürk was able to convey the necessary information to the other party with the gestures he used, his eye movements, his body structure at the time of speech.

One of such leaders was the great leader of the Azerbaijani people Heydar Aliyev. He also succeeded in making use of body language elements appropriately and appropriately, and used body language in his office to convey the information he wanted to convey to the other party in a clearer and more concrete way.

¹ Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi - hesenova-88@mail.ru

Recep Tayyip Erdoğan, who is known for his ability to speak, his beautiful speech and the body language he uses perfectly, is one of the politicians in the world who managed to express his opinions without hesitation. R.T.Erdogan introduced him as a true leader with the messages he sent during political speeches, hand gestures and the colors he applied during the elections.

President of Azerbaijan Ilham Aliyev is one of the leaders who use body language professionally. The gestures and stance he used when meeting with the Prime Minister of Armenia N. Pashinyan in Munich are indications of his full upbringing as a politician, which further strengthens Azerbaijan's political influence in the world.

In our research, the body language features of the speeches of the leaders of "one nation, two states" will be examined in a wide comparison and all nonverbal communication phenomena will be presented visually with pictures.

Key Words: communication, body language, politicians, non-verbal communication

BULGARİSTAN TÜRKLERİN AZERBAYCAN'DA EĞİTİMİ

Nurten REMZİ¹

Özet:

Osmanlı hakimiyeti döneminden bugünkü Bulgaristan topraklarında kalan Türklerin eğitimi; Osmanlı Rus Savaşından sonra, çok farklı farklı siyasi ve ekonomik, inişli çıkışlı, faydalı ve zararlı eğitim dönemlerinden geçmiştir. Bulgaristan hükümeti 1950'li yıllarda Türklerin eğitimi için çok farklı bir yöntem uygulamıştır. Bulgaristan'da Türk azınlığı eğitmek için Azerbaycan Devleti ile işbirliğine gitmiştir. Azerbaycan'dan Bulgaristan'a öğretmenler getirilmiş ya da Azerbaycan'a öğrenci gönderilmiştir.

Tuna vilayetinde eğitimin durumu; okul, öğretmen kadrosu ve öğrencilerin geçmiş ve gelecekle ilgili eğitim toparlanmasında amaçları; Türkiye ile siyasi ve eğitim ilişkileri; farklı siyaset yöneticilerinin istek ve yaptıkları; göç, darbe, eziyet ve savaşların etkisi, insan hakların erilip verilmemesi; Bulgaristan devletin katkısı ve amacı; Türk Bulgar ilişkileri ve uluslararası sözleşmelerin Bulgaristan Türklerinin eğitimine etkisi gerçekten ilgi çekicidir.

Bugünkü Bulgaristan aydınlarının önceki Komünizm döneminde olan Bulgaristan Azerbaycan eğitim ilişkileri konusunda bilgisi yoktur. Okulların ders kitaplarında, medya ve bilim çevrelerinde bu konu işlenmediğini görmekteyiz. Bulgaristan dışında yapılan bilim araştırmaları sayesinde, amaç, içerik ve nedenleri az veya çok sunulmuştur. Bir sözle, Sovyet Azerbaycan'ın Bulgaristan Türklerine eğitim etkisi konusunu ortaya koymak o kadar kolay olmadı. Bilgi veren kaynak bulunmamaktadır, Azerbaycandan gelen öğretmenler bilinmemektedir, Bulgaristan'dan Sovyet Azerbaycan'a eğitim alamaya gidenlerden sadece 2 kişiyi keşf ettik. Onlar, bu konuda konuşmak istememektedir. Vefat edenlerin çocuk ve torunları, derin siyasi amaçlarına değil, sadece eğitim yönünde olan ve yaşananları anlatmaktadır.

1950 yıllarında Bulgaristan Türkleri okullarına Sovyet Azerbaycan'dan öğretmen gelmiştir veya Bulgaristan Türklerinden çok az sayıda, akıllı ve ala öğrenci olan kişiler, Azerbaycan'a gönderilip eğitim almıştır. Bu dönemde iki devlet arasında yapılanların belli başlı derin siyasi, eğitim ve bilim amaçları olmuştur.

Sovyet Azerbaycan'da yapılan Bulgaristan Türklerin eğitimini anlatmak, tanıtmak ve yaymak için, 2 ayrı konuya değinmekteyiz:

1. Bulgaristan Türklerin o dönemde olan tarihi, siyasi ve eğitim durumu.
2. Bulgaristan Türkleri Sovyet Azerbaycan'ı ile eğitim ilişkileri, etkisi ve alınan sonuçlar.

Biz bildirimizde 1950'li yıllarda Bulgaristan Türklerinin eğitimi için Azerbaycan ile girilen eğitim ilişkisinin durumunu ve nedenlerini bilim dünyası ile paylaşmaya çalışacağız.

Anahtar Sözcükler: Bulgaristan Türkleri, eğitim, öğretim, Azerbaycan

¹ Şumnu Kültür Evi (Bulgaristan) - nurtenremzi@abv.bg

“SİRLƏR XƏZİNƏSİ”NDƏ NİZAMININ DÜNYAYA BAXIŞI

NIZAMI'S WORLDVIEW IN "TREASURE OF SECRETS"

Ahad JAVADOV¹

Özət:

900 ildən artıqdır ki, bütün dünya Nizami sözü qarşısında heyrətdədir. Yaranmışların ən şərəflisi olan insan uğrunda mübarizə aparan şair onun dünyaya gəlişinin uca Tanrı tərəfindən alqışlandığını qeyd edir. Lakin insan dünyaya gəlişi ilə dərd-sər gətirir:

Nə bəxtəvərdi dünya, o zaman ki, sənəzsən...*

Günah isə insanın nəfsindədir. Şair “nəfs, tamah xətdir” deyər fəryad qoparır, nəfsi ram etməyi peyğəmbərlik qüdrəti sayır. Əgər nəfsini iradəyə təslim edə bilirsənsə, cənnət sənə halaldır.

Nizami müxtəlif məqamlarda və zəngin məna çalarları ilə dolu nəfs zınqırovu, nəfs atı, nəfs xırmanı, nəfs yağı ifadələrini işlədir. Ən qorxulusu isə nəfsin quduzlaşmasıdır. O, insanı min bir bəlayə düçar edər, onu insanlıqdan uzaqlaşdırar. Şair çıxış yolunu fikirləşməkdə, nəfs adlanan idbara uymayıb, nəfsinə nəstər batırmağa, nəfsi söndürməyə çağırır.

Dünyanı “Süleyman mülkü” adlandıran Nizami dünyaya çox bağlanmamağı, dəbdəbə şövqünü atmağı tövsiyə edir:

Süleyman mülkü umma. Nəfs, tamah xətdir.

Mülkü durur....Mülkədar özü yer altındadır*

Dünyanın Süleyman dünyasından uzaq düşdüyünü göstərən şair, insanlıq mərtəbəsini bütün xilqətlərdən üstün hesab edir:

Bilsən, qüdrət qələmi nə qəşəng çəkib sən....*

Hüma quşuna bənzəyən insan minlərlə xilqət içində seçilir, amma dünya qəfəsində çox qısa olan həyatda çərxi-fələk onu oyuncağa çevirib, gərək ona aldanmayasan. “Dünya qayğılarından qurtulma bəhsi” adlı məqalətdə şair, insanı öz aqibətini düşünməyə səsləyir; axı gəlməyin bir getməyi də var, gərək o dünya üçün də azuqə yığasan. Bu dünya isə sənə dar gəlir, daim dərd-qəm içindədir; alqı-satqı gedir: bu dünya satılır, o dünya alınır.

Dünyanın sonu haqqında düşünən insan gərək ölümün haq yolunu yaddan çıxartmaya. Şair çox dəqiq şəkildə bunu bizə başa salır: ey insan, sən ölümün haq yolunu, ölümün boynunda bir haqq olduğunu dərinlən dərk eləmirsən, çünki sən o yolu öz ayağınla getməmişsən, onu öz gələnin gözü ilə görmüsen:

Bu qəbrin qapısını bağlamaq olmaz, olmaz!

Bu damın bacasından boylanmaq olmaz, olmaz!*

Dünya -insan və həyat-ölüm münasibətlərini beləcə qarşılaşdırır, onların mahiyyətini açmağa çalışan şair hamını ona bəxş edilmiş ömrü şərəflə yaşamağa səsləyir.

Nümunələr bu mənbədən götürülmüşdür:

N.Gəncəvi. Lirikə. Sirlər xəzinəsi. Şərəfnamə. Bakı: “Yazıçı”, 1988–621 səh.

Açar Sözlər: Nizami sözü, insan-dünya və həyat-ölüm qarşılaşdırılması, nəfs, dünyanın sonu, ölümün haqq yolu

Abstract:

As in other works included in "Khamsa", "Treasure of Mysteries" deals with world events, world infidelity, the end of the world, and shows that the birth of man is welcomed by God. When a person is born, he brings sorrow. Sin is in his soul and lust. The poet advises not to be too attached to the world he calls "Solomon's world", because the property remains in this world, the owner himself is underground.

The poet advises the most honorable man to think about his fate. There is a way to come to this world, and one must gather food for that world. We need to think about the end of the world and be ready for the true path of death. Man was created from dust and will go to dust. That is why a person should try to live the life given to him with honor.

Keywords: Nizami's word, human-world and life-death comparison, nafs, end of the world, true way of death

¹ Bakı Dövlət Universiteti Filologiya Fakültəsi - ehed_cavadov@mail.ru

AZERBAIJAN TÜRKÇESİNDE ZARF TÜRETME YÖNTEMLERİ

Prof. Dr. Senuber ABDULLAYEVA¹

Özet:

Zarf fille sözdizimsel ve anlamsal ilişkide olan, fiilin alametini ve alametin belirtisini bildiren kelime türlerinden biridir. Zarfın değişmezliği onun esas paradigmasını oluşturur. Azerbaycan Türkçesinde zarf morfolojik ve sözdizimsel yöntemlerle türediği gibi, kökenine göre başka dillere ait kelimeler ve canlı konuşma dili malzemeleri pahasına da gelişir, zenginleşir. Zarf türetmenin bir parçası gibi *zarflaşma* (zarf olma) süreci oldukça ilginçtir. Hiçbir gramer aracın yardımı olmadan sözün zarf kategorisine geçmesi süreci bazı Hint-Avrupa dillerinde kendini gösterdiği gibi, Türk lehçelerinde de gözlemleniyor. Bu süreç Türkçemizin en eski zarf türetme yöntemlerinden biri gibi şimdi de devam etmektedir. Bu canlı süreç tüm Türk lehçelerinde yaygınlaşmıştır. Kelime oluşturma ve morfolojiye ait eserlerde bu konuya değinilse de, sorun bilimsel şekilde geniş araştırılmamıştır. Bizim Azerbaycan Türkçesi materyalleri esasında incelediğimiz adverbialleşme konusu Türk dillerinde *konversiyon* (geçiş) adlandırılan genel teorik soruna dahildir. Semantik açıdan gelişmeyle ilgili dilde mevcut olan konversiyon sürecini izah etmekden, onun bir türü olan adverbialleşmenin semantik-gramer özelliklerini aydınlatmaktan, zarfa geçişin nedenlerini, ona etkisi olan faktörleri göstermekten ve bu sürecin leksik-semantik, morfolojik-semantik, sözdizimsel-semantik yöntemlerini anlatmaktan ibarettir. Semantikle gramer karşılıklı ilişkidir. Dilin leksik-semantik yapısı gibi gramerin de hareketi hiç yerinde durmuyor ve böyle hareket tüm dil yapısında adeta gizli bir karaktere sahip oluyor ve bu, zahiri biçimlerde değil, daha çok uygun biçim ve kategoriler arasındaki iç ilişkilerde kendini gösteriyor. Konversiyonla ilgili genel fikirlerin izahından şöyle anlaşılıyor ki, bazı durumlarda dilcilikte bu mesele işlevsel, bazen semantik açıdan ele alınmış, bazen distribütif analiz kullanılmıştır. Aslında konversiyonun mahiyeti belirlenerek bu prensipler ayrı değil, sırf birlikte götürülüyor. Morfolojik ve sözdizimsel yöntemde gösterilen, zamanında morfolojik ve sözdizimsel araçlar sayılan unsurlar şimdi içeriğine göre formal karakter taşımakta, yalnızca kelimenin yapısını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Morfoloji, Kelime Türleri, Zarf, Konversiyon, Zarflaşma

¹ Azerbaycan Bakü Devlet Üniversitesi (Azerbaycan) - asanubar@mail.ru

TÜRK LEHÇELERİNDE BAZI ARKAİK EKLERİN ZARF TÜRETMEDE ROLÜ

THE ROLE OF THE SOME ARCHAIC SUFFIXES IN GENERATION OF ENVELOPES IN THE TURKIC LANGUAGES

Prof. Dr. Senuber ABDULLAYEVA¹

Özet:

Her bir dil kendine özgü yönde gelişmektedir. Zarfın kendine özgü kelimeleri oldukça azdır. Tüm Türk lehçelerinde olduğu gibi, Azerbaycan Türkçesinde de zarf diğer kelime grublarına ait sözler hesabına oluşmuş ve oluşmaktadır. Çağdaş dilimizde kesimleri ayrılmayan bazı zarflar tarihen türeme sözler olmuştur.

Türk lehçelerinin morfolojik yapısında **-garu** ekinin zarf yapma sürecinde özel yeri vardır. Bir takım yer anlamlı zarflar *yukarı, beri, ileri, geri, içeri, dışarı* vb. kelimeler tecrit olunmuş ve leksikleşmiş **-garu** eki ile oluşmuştur. M.Kaşgarlı'nın "Divan"ında **karı** kelimesinin *kol, dirsek, ölçü* anlamları gösterilmiştir. "Kitabi-Dede Korkut" destanında da **karı** sözü *kol, bilek* anlamlarında kullanılmıştır. Bu ek zamanında yönelme halini belirtmiştir. Şu anda bu ek ile yapılan zarflar hem yönelme hal eki ile, hem de bu eksiz kullanılabilir. Sözde iki hal ekinin kullanılması onlardan birinin arkaik olmasını kanıtlıyor.

Türkoloji kaynaklarda **-in** eki eski alet hali gibi gösterilmiştir. Bu ek yılın mevsimlerini bildiren ve başka zaman anlamlı sözlere eklenmiş (yazın, kışın, akşamın, ertenin) ve zaman zarfları oluşturmuştur. Bu ekle yapılan zaman zarflarına tüm Türk dünyasının ortak hazinesi olan "Kitabi Dede Korkut" destanında da raslanmaktadır. Türk lehçelerinde kullanılan *yarın, dünin* gibi zaman anlamlı zarfların da bu ekle yapıldığı tahmin edilebilir.

Azerbaycan ve Türkiye Türkçelerinde eski **-ın** eki ile tarz anlamlı zarflar da türedilmiştir. *Yeyin, yalın* gibi kelimeler, aynı zamanda *hısın, için, dizin* vb. sözlerin tekrarından oluşan *oğrun-oğrun bakmak, için için ağlamak, dizin-dizin sürünmek* vb. bu gibi zarflar Türk lehçelerinin çoğunda kullanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk Lehçeleri, Kelime Türetme, Zarf, Arkaik Ekler

¹ Azerbaycan Bakü Devlet Üniversitesi (Azerbaycan) - asanubar@mail.ru

PRAQMATİKA

PRAGMATICS

Dos. LALƏ QURBANOVA¹

Özet:

Dilçilikdə danışanla dinləyən arasındakı sözlərin mənasını öyrənən sahə pragmatika adlanır. Pragmatika semiotikanın bir hissəsidir. Beləki, semiotika dil işarələrindən, pragmatika isə ünsiyyət zamanı danışanla dinləyən arasında bu işarələrdən istifadə edərək münasibətin qurulmasından bəhs edir. Pragmatikanın əsasında işarə-danışanla dinləyən bir-birinə münasibəti-məsajı, sözlərin kontekstdən asılı olan mənası durur. Danışq aktı, pressuppozisiya, deysis və refers pragmatikanın tərkib hissələridir və nitqin ifadəsində böyük rol oynayırlar. F. Veysəlli qeyd edir ki, danışılana dinləyən ünsiyyətə necə varid olmasını, deyilənin başa düşülüb qavranılmasını və ünsiyyətin uğurlu olmasını təmin edən, bu və ya digər şərtləri nəzərə alan pragmatika ünsiyyətin baş tutması qaydalarını öyrənir. O, dilçiliyin bu sahəsini dilin işlənməsi qaydalarını öyrənən bir elm sahəsi kimi qeyd edir.

Danışan insan fikrini qarşı tərəfə, yəni dinləyiciyə çatdırmaq üçün ilk növbədə danışq zamanı mənanın açılması üçün dil qaydalarına əməl edir, qrammatik, leksik, üslubi, intonasiya, intonasiyanın əsasını təşkil edən vurğuya diqqət yetirməklə informasiya düz və dəqiq ötürülür və qarşılıqlı nitq əlaqəsi zamanı informasiya doğru dərk olunur. Beləki, sözlər zamanı qrammatik quruluş və qaydalar, fonetik vasitələr sözlün istər əsil mənasının açılmasında, istərsə də kontekstdə hansı mənada işlənməsindən asılı olmayaraq mühüm rol oynayır. Müqaisə edərək qeyd edək ki, semantika sözlün əsil yəni lüğəvi mənasını öyrənsə, pragmatika isə sözlün kontekstdəki(hansı mənada, nəyə işarə edildiyini) mənasını öyrənir. Danışanla dinləyən arasında söhbət zamanı mənanın açılmasında və doğru dərk edilməsində məntiqi vurğu və intonasiya xüsusi rol oynayır. Hətta, fonetik vasitələr danışqda daha çox önəmlidir. Əgər danışan dinləyənə nitq münasibəti quran zamanı niyyətində olduğu fikri ifadə edən sözü doğru vurğulamazsa mütləq qarşı tərəfdə anlaşılmamazlıq yaranacaq.

Deməli, doğru vurğu -doğru məna- doğru anlam deməkdir.

Z.Hərizz "Diskurs təhlili" məqaləsində məna məsələsinə toxunaraq cümləni yox, cümlədən böyük, yəni cümlədən kənar vahidləri izah edir. Doğrudur ki, fikir mübadiləsi zamanı fikrimizdə tutduğumuz niyyətə çatmaq üçün bizə cümlə kifayət etmir. Çünki, mənanın açılması bir cümlə ilə kifayətlənmir, yeni xəbərin dinləyən tərəf üçün tam açılması və qavranılması üçün biz cümlədən böyük vahidlər (mətn, diskurs) yaratmalıyıq. Ümumiyyətlə, danışanın ünsiyyətə girməsi və sözlədiklərinin anlaşılması üçün mətnə ehtiyacı var. Əgər, cümlə bitmiş bir fikri bildirmə xüsusiyyətinə malikdirsə, mətn isə fikirdə tutulan niyyəti geniş, tam və ətraflı çatdırma xüsusiyyətinə malikdir və bir-birinə sintaktik-semantik və fonetik vasitələrlə bağlanan cümlələr birliyindən ibarət bir bütövdür və yaranmış bu bütöv fasilələrlə ifadə olunaraq mənanın açılmasını həyata keçirir.

Açar Sözlər: pragmatika, semantika, pressuppozisiya, deysis, vurğu

Key Words: pragmatics, semantics, presupposition, deixis, stress

¹ AMEA-nın Nəsimiadına Dilçilik İnstitutu (Azerbaycan) - lala.qedirova@mail.ru

